

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI

12 EYLÜL 1980 DARBESİNİN ORTAOKUL ATATÜRK İLKELERİ
VE İNKİLÂP TARİHİ ÖĞRETİMİNE ETKİLERİ

YASEMİN ERŞAHİN

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi KADİR ADAMAZ

MANİSA-2019

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI

12 EYLÜL 1980 DARBESİNİN ORTAOKUL ATATÜRK İLKELERİ
VE İNKILÂP TARİHİ ÖĞRETİMİNE ETKİLERİ

YASEMİN ERŞAHİN

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi KADİR ADAMAZ

MANİSA-2019

	T.C. MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu	FRYL-031
	YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİ FORMLARI Tez Savunma Sınavı Tutanağı	Yayınlanma Tarihi	26/03/2018
		Revizyon No/Tarih	2/23/03/2018
		Sayfa	1/1

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 18.06.2019 tarih ve 20/Ek13 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 9. Maddesi gereğince Enstitümüz Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Yasemin ERŞAHİN'in "12 EYLÜL 1980 DARBESİNİN ORTAOKUL ATATÜRK İLKELERİ VE İNKİLÂP TARİHİ ÖĞRETİMİNE ETKİLERİ" konulu tezi incelenmiş ve aday 24.07.2019 tarihinde saat 15:30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 12e... dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna OY BİRLİĞİ
DÜZELTME yapılmasına * OY ÇOKLUĞU
RED edilmesine ** ile karar verilmiştir.

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Kemal ADAMAN

BAŞKAN
Dr. Öğr. Üyesi Hanife KEBİR

ÜYE
Prof. Dr. Serap TABAK

Evet **Havir**

Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

Tez, mutlaka basılmalıdır.

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir. İkinci tez savunma sınavında da başarısız olan öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

** Bu halde adayın Enstitü ile ilişkisi kesilir.

Hazırlayan Enstitü Sekreteri	Onaylayan Enstitü Müdürü
---------------------------------	-----------------------------

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “12 Eylül 1980 Darbesinin Ortaokul Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Öğretimine Etkileri” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

24/07/2019

Yasemin ERŞAHİN

imza

ÖZET

Tezimizde 12 Eylül 1980 tarihinde Türkiye’de gerçekleşen darbenin Ortaokul Atatürk İlke ve İnkılâp Tarihi öğretimine etkisi araştırılacaktır. Atatürk İlke ve İnkılâp Tarihi eğitime yönelik olarak ders kitapları, kararname, yönerge ve alanda yazılmış olan dergi, makale, kitaplar incelenerek darbenin Atatürk İlke ve İnkılâp Tarihi dersi açısından getirdiği olumlu ve olumsuz etkileri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmada, doküman incelemesi yöntemi kullanılmış olup alanda yer alan dergi, yönetmelik, makaleler ayrıca Atatürk İlke ve İnkılâp Tarihi Eğitim Programları ve Atatürk İlke ve İnkılâp Tarihi ders kitapları incelenerek karşılaştırılması yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, Atatürk İlke ve İnkılâp Tarihi dersi, 1981 yılında Temel Eğitim İkinci Kademe Ortaokullarda Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi adıyla okutulmaya başlanılmıştır. İnkılâp Tarihi ders saati diğer derslerin saatleri azaltılarak arttırılmıştır. Kitaplara Atatürk’le ilgili metinlerin konulması öngörülmüştür. Atatürk’ün hayatı, kişisel özellikleri vs. Ayrıca birleştirici ve bütünleştirici unsur olarak “Atatürkçülük” ders kitaplarında yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: T.C. Atatürk İlke ve İnkılâp Tarihi, 12 Eylül 1980, Darbe, Eğitim programı, Ortaokul.

ABSTRACT

THE EFFECT OF SEPTEMBER 12, 1980 COUP ON TEACHING OF ATATÜRK'S PRINCIPLES AND THE HISTORY OF TURKISH REVOLUTION

In our thesis, the effect of September 12, 1980 coup occurring in Turkey on teaching of Atatürk's Principles and the History of Turkish Revolution in secondary school is searched to reveal the positive and negative effects of the coup on Atatürk's Principles and the History of Turkish Revolution lesson by examining the course books, decrees, directives and newspapers, journals, articles, books written for Atatürk's principles and the History of Turkish Revolution.

In the research, the method of screening was used and the literature, newspapers, journals, regulations, articles, Atatürk Principles and the History of Turkish Revolution Educational Programmes and Atatürk's Principles and the History of Turkish Revolution books were examined and compared. As a result of the research, Atatürk's Principles and Turkish Revolution History lesson at the second stage of basic education in 1981 began to be taught in the name of the Turkish Republic Revolution History. The number of hours in the History of Turkish Revolution lesson has been increased by decreasing the number of other courses. It is foreseen that texts about Atatürk such as his life and personal characteristics should be included in the books.. Moreover , as a unifying and integrative element, 'Kemalism' was concluded in the textbooks.

Keywords: Atatürk's Principles and the History of Turkish Revolution, September 12, 1980, Coup, Educational Programme, Middle school

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında bana destek olan, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Kadir ADAMAZ'a, çalışmamda yardımcı olan sevgili arkadaşım Esra YAYLACI'ya, öğrenim hayatım boyunca beni maddi ve manevi olarak destekleyen ve hep yanımda olan eşime, oğluma ve aileme yürekten teşekkür ederim.

Yasemin Erşahin

Manisa,2019

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR.....	x
TABLolar LİSTESİ	xi
EKLER LİSTESİ	xii
GİRİŞ.....	1
1.1.Türkiye Cumhuriyeti Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersi'nin Tarihsel Gelişimi	8
1.2.Tanımlar	13
1.3.T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersi'nin Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar	14
YÖNTEM.....	17
2.1.Araştırmanın amacı	17
2.2.Araştırmanın önemi	17
2.3.Sınırlılıklar.....	18
2.4.Araştırmanın yöntemi	18
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	19
3.1.Milli Eğitim Şûraları	20
3.1.1.IX. Milli Eğitim Şûrası	20
3.1.2. X.Milli Eğitim Şûrası	25
3.1.3.XI. Milli Eğitim Şûrası	30
4.1.Öğretim Programları	33
4.1.1.1973 Sosyal Bilgiler Orta (1-2-3) Müfredat Programı	33
4.1.2.1981 Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük (8.Sınıf) Müfredat Programı	35
4.1.3. 1985 Milli Tarih Ortaokul (1-2) Müfredat Programı.....	36
5.1.Ders Kitapları.....	39
5.1.1.1974 Sosyal Bilgiler Orta 1 Ders Kitabı.....	39
5.1.2.1974 Sosyal Bilgiler Orta 2 Ders Kitabı.....	41
5.1.3.1974 Sosyal Bilgiler Orta 3 Ders Kitabı.....	44
5.1.4.1981 Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8.Sınıf Ders kitabı	46

5.1.5.1985 Milli Tarih Ortaokul 1 Ders Kitabı	51
5.1.6.1985 Milli Tarih Ortaokul 2 Ders Kitabı	53
6.1.Milli Eğitim Bakanlığı Yönetmelikleri	55
6.1.1.1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu	55
6.1.2.Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun	56
6.1.3. Türk Bayrağı Kanunu	57
6.1.4. İlkokul, Ortaokul, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği	57
6.1.5. Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik	58
7.1.Gazeteler	58
7.1.1.Milliyet Gazetesi	59
7.1.2.Hürriyet Gazetesi	62
8.1.Tebliğler Dergisi	67
9.1.Anayasalar	72
10.1. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kanunu	73
SONUÇ VE ÖNERİLER	75
KAYNAKÇA	80

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
IMF	Uluslararası Para Fonu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TDK	Türk Dil Kurumu
TL	Türk Lirası
TTKB	Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

TABLolar LİSTESİ

Tablo-1.1979-1984 Temel Eğitim İkinci Kademedede Toplam Öğrenci Sayıları ve Okullaşma Oranı Hedefleri

Tablo-2.1980-1983 Ortaokullarla İlgili Sayısal Gelişmeler

Tablo-3.IX. Milli Eğitim Şûrası Kararları

Tablo-4.X. Milli Eğitim Şûrası Kararları

Tablo-5.XI. Milli Eğitim Şûrası Kararları

Tablo-6.Sosyal Bilgiler Orta 1 Ders Kitabı Konuları

Tablo-7.Sosyal Bilgiler Orta 2 Ders Kitabı Konuları

Tablo-8. Sosyal Bilgiler Orta 3 Ders Kitabı Konuları

Tablo-9. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ortaokul 8. Sınıf Ders Kitabı Konuları

Tablo-10.Tavsiye Edilen Kitaplar

Tablo-11.Milli Tarih Ortaokul 1 Ders Kitabı Konuları

Tablo-12.Milli Tarih Ortaokul 2 Ders Kitabı Konuları

Tablo-13.1974 Ortaokullarda Okutulacak Derslerin Sınıflara Göre Ders Saatleri

Tablo-14.1985 Ortaokul Haftalık Ders Dağılım Çizelgesi

EKLER LİSTESİ

EK-1: Sosyal Bilgiler Orta 1 Ders Kitabı Kapağı

EK-2: Sosyal Bilgiler Orta 2 Ders Kitabı Kapağı

EK-3: Sosyal Bilgiler Orta 3 Ders Kitabı Kapağı

EK-4: Milli Tarih Ortaokul 1 Ders Kitabı Kapağı

EK-5: Milli Tarih Ortaokul 2 Ders Kitabı Kapağı

EK-6: İnkılâp Tarihi Dersi Zorunlu Olacak Gazete Haberi

EK-7: Yenimahalle İlköğretim Müfettişleri Okul-Okul Dolaşıp “Atatürk’ün İlke ve Devrimlerini” Anlatıyor Gazete Haberi

EK-8: Tutuklulara Atatürk İlkeleri Anlatılıyor Gazete Haberi

I.BÖLÜM

GİRİŞ

Darbe, en bilinen tanımı ile askeriye'nin devlet yönetimini ele tamamen ele almasıdır. Kuvvet kullanımı yolu ile iktidar da olan yönetimin değişimi ve var olan hükümetin görevinin elinden alınması olan darbe, genellikle ordu aracılığıyla veya ordunun desteğiyle ufak bir grubun iktidara el koymasısıdır. Darbeler sonucunda, her zaman olmamakla beraber mevcut yapıda değişiklikten ziyade yönetici sınıfı değiştirilir (Neziroğlu, 1998: 12). Dolayısıyla, darbelerin ülkenin olumlu gelişmesine herhangi bir katkısı bulunmamaktadır. Darbeciler, halkın özgür düşüncesi ile seçilmiş olan hükümeti değiştirip ülkeyi kendi düşünceleri doğrultusunda yönetmeyi amaçlamışlardır.

Bir devlette gerçekleşmiş olan darbenin veya askeri bir müdahale yapılmasının sebebini tek bir etken ile bağdaştırmak yanlış olur. Ülke içerisinde yaşanmış olan iç ve dış karışıklıklar, toplumsal, siyasi ve ekonomik ortam tek başına ihtilal yapılmasına sebep olamaz. Darbenin oluşması için birçok faktör bir araya gelir ve buna zemin hazırlar (Önder, 2010: 17).

1960, 1971 ve 1980 yıllarında yapılan darbeler ile ordunun sivil otoriteye karşı, Türkiye Cumhuriyeti'nin devamlılığının ve geleceğinin korunmak istendiği iddia edilmektedir. 1980 darbesinin gerçekleşmesinde büyük rolü olan dönemin Genelkurmay Başkanı Kenan Evren'in: "Şartların olgunlaşmasını bekledik" sözü manidardır.

1978 İstanbul Üniversitesi ve Maraş olayları, 1979 Gazeteci Abdi İpekçi cinayeti ve sağcı-solcu arasında yaşanan gerginliklerin yatıştırılmaması 12 Eylül 1980 darbesinin önceden planlandığını hatta herhangi bir tedbir alınmadan ülkenin kötüye gidişatına göz yumulduğunu göstermektedir.

Dünya üzerinde 12 Eylül 1980 darbesine benzer bir darbe, 1957 yılında Fulgencia Batista tarafından yönetilen Küba'da yapılmıştır. Bu darbe Fidel Castro etrafında toplanan küçük bir devrimci grup ile Batista Birlikleri arasında çok sayıdaki politik muhalifin öldürülmesi gerekçesiyle yapılmıştır. Fidel Castro'nun amacı; Küba Halkını özgürlüğüne kavuşturarak, iyi planmış bir ekonomi şemsiyesi altında halkı temsil eden bir demokrasi ve sosyal adaleti sağlamaktır.

Dünya tarihinde darbe veya darbe girişimi olan ülkelerden bazıları şöyledir: Mısır, Bolivya, Maldivler, Ukrayna, Burkina Faso, Tayland, Nijer, Gine-Bissau, Mali, Arjantin, Sudan, Haiti, Irak, Burundi, Ekvator, Suriye, Gana, Guatemala, Laos'tur. Bu ülkelerin içinde en yakın zamanda darbe girişimi olan ülke ise Venezuela'dır.

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde gerçekleşen darbeler şu şekildedir: 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971 Muhtırası, 12 Eylül 1980, 28 Şubat 1997 Post Modern Darbesi ve 27 Nisan 2007 e-Muhtırasıdır.

27 Mayıs 1960 Darbesini gerçekleştiren ordunun gerekçesi; kardeşin kardeşi vurmasını engellemektir. Ülkeye özgürlük ve demokrasiyi getirerek hukuk dışı tutum ve davranışlara son vermektir. Bu gibi gerekçeler öne sürülerek TSK tarafından demokratik olmayan bir şekilde yönetime el koyulmuştur (Demiriz, 2011). 1960 darbesinden sonra oluşturulan askeri yönetim tarafından Yassıada Mahkemesince verilen kararlarla dönemin Başbakanı Adnan Menderes ve Fatin Rüştü Zorlu, Hasan Polatkan ölüm cezası verilmiştir.

12 Mart 1971 günü uygulanan eylem darbe değil, muhtıradır. Muhtıra; ordu tarafından doğrudan mevcut hükümetin devrilerek sivil idareyi ele geçirmesi yerine, ordunun kışlasından dışarı çıkmadan hükümeti uyarması olarak anlatılmaktadır. Böylelikle demokratik süreç 12 Mart 1971 günü ordu mensuplarının sivil idareye müdahale etmesiyle, 27 Mayıs 1960 darbesi sonrası bir defa daha sekteye uğramıştır. 12 Mart Muhtırası'nın sebepleri şöyledir: Komünizm'in tehlike olarak görülmesi, öğrenci-gençlik ve çalışan işçi kesimin eylemlerinin önleminin alınamamış olması, ordu içerisindeki cuntacılık hareketleri ve ülke dışındaki güçlerin etkisidir (Köse, 2010: 5).

12 Mart 1971 Muhtırası'ndan sonra şiddet eylemlerinin son bulmaması, siyasi istikrarsızlıklar, sağ-sol grupları arasındaki çatışmaların doruğa çıkması ve Alevi-Sünni görüş çatışmaları, çok fazla insan ölümlerine sebep olmuştur. Bunlara ek olarak Türkiye'nin tanınmış ve önde gelen aydın kişilerine karşı faili meçhul cinayetlerin işlenmesi ile sivil yönetimin tüm bu olaylara karşı bir çözüm üretememesi 12 Eylül 1980 Darbesini kaçınılmaz kılmıştır. 1980 Darbesi sonucunda 1961 Anayasası yerini, 1982 Anayasasına bırakmış ve demokrasi bir kez daha kesintiye uğramıştır (Bayram, 2008: 2).

28 Şubat Post-Modern Darbesi ise, Milli Güvenlik Kurulu tarafınca hazırlanan ve hükümetin uyması gereken tavsiye şeklindeki kararlardan

oluşmaktadır. Bu kararlara dönemin yönetiminin iştirak etmemesi durumunda, Ordu İç Hizmet Kanunu'nun kendine vermiş olduğu hakkı kullanarak yeni bir darbe yapabilecektir. Alınan kararlarda; hükümet laiklik hususunda ciddi bir biçimde uyarılarak laikliğin güvencesi için yasaların uygulanmasını istedi, tarikatlar ile ilişki içerisinde olan okullar denetim altına alınmalı ve Milli Eğitim Bakanlığı'na devri gerçekleşmeli, sekiz senelik sürekli eğitime geçilmeli, Kuran Kursları denetim altına alınmalı, Tevhid-i Tedrisat tatbik edilmeli, tarikatların işlevlerine son verilmeli, gericilik sebebiyle ordudan men edilenleri savunan ve orduyu din karşıtıymış gibi göstermekte olan medya denetim altına alınmalı, kıyafet ile ilgili kanuna uyulmalı, Atatürk aleyhindeki eylemlerin cezalandırılması vardı. Yayınlanan bu tavsiyelerden sonra Refah Partisi 16 Ocak 1998'de laikliğe karşı faaliyetlerinden ötürü kapatılmıştır. Fazilet Partisi adıyla yeni bir parti kurulmuştur. Ancak bu partinin ömrü de uzun olmamıştır (Bayram, 2008:163-166). Partilerin kapatılıp aynı kişiler tarafından farklı isimlerle yeniden kurulması ile devam ettiği görülmüştür. Bunun neticesinde günümüzde kurumlara değil suça iştirak eden kişilere ilişkin kanun ve yönetmelikler uygulanmaya başlanmıştır.

27 Nisan 2007 e-Muhtırası, Genelkurmay Başkanlığı tarafından 27 Nisan 2007 gecesi web sayfası aracılığı ile 11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün, Meclis tarafından Cumhurbaşkanı olarak seçilmiş olma süreciyle alakalı yayınladığı bildirimdir. CHP'nin Cumhurbaşkanlığı seçimleri ile alakalı birinci oylamayı Anayasa Mahkemesi'ne götürdüğü gece saat 23.17 itibari ile Genelkurmay Başkanlığı web sayfasında yayınlanan basın açıklamasında, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin laikliği savunan bir kurum olduğu anımsatılarak; bu pozisyonunun kararlılıkla devam edeceği ve gerekli olduğu durumlarda bu görevin eksiksiz yerine getirileceği ciddi bir biçimde dile getirilmiştir. Bu beyanati daha önceki askeri beyanatlarından ayrı kılan tek husus kullanılmış olan mecranın farklı olmasıdır (Tayyar, 2009).

Araştırmamızın asıl konusu 12 Eylül 1980 Darbesinin T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi öğretimine etkisini araştırmaktır. Bununla birlikte darbe ve etkileri konumuzun dışında olmasına rağmen araştırmanın daha iyi anlaşılması adına darbe ve etkileri üzerinde kısaca bilgi verilmiştir.

Darbeler, ülkeleri sosyal, ekonomik, siyasal, eğitsel olmak üzere birçok açıdan etkiler. 12 Eylül 1980 Darbesinin eğitim açısından etkilerine bakacak olursak, 1980'li yıllarda eğitime yeterli ölçüde değer verilmediği anlaşılmaktadır.

12 Eylül Darbesinden sonra iktidar olan Ulusu Hükümeti'nin ilk bütçesinde savunma payı yüksekliğini korumuş, eğitim payı ise azalmıştır (Okçabol, 1980: 67).

1990'lı yılların başında yayınlanan 6. Beş Yıllık Kalkınma verilerine göre, bu dönem Milli Eğitim Bakanlığı'na ayrılan bütçenin en yüksek olduğu dönemdir. Buna bağlı olarak okul sayılarında önemli derecede artış da söz konusu olmuştur.

1997 senesinde yürürlüğe girmiş olan 4306 sayılı kanun kapsamında "Sekiz Yıllık Zorunlu Eğitim Yasası" kabulüyle var olan okullar, sekiz yıllık eğitim verebilmeye hazır duruma getirilmiştir. Fakat toplam öğrenci miktarında bir eksilme görülmüştür. Bunun nedeni; sekiz yıllık temel eğitime karşı yapılmış olan iftira kampanyası olduğu düşünülmektedir. Ülke genelinde henüz ilkokulların, ilköğretim yapılabilecek okullara dönüşmemiş olması da eklendiğinde öğrenci sayısında azalma ile karşılaşmıştır. 2001-2002 yıllarında ise AB topluluğunun ölçütleri ve gelişmekte olan sivil örgütlülüğün desteğiyle eğitime verilen önem günden güne artmıştır (Şahin ve Özteke, 2003: 28-30). 2000-2005 yıllarına ait eğitimdeki sayısal verilere bakıldığı zaman ilköğretim kademesinde okullaşma oranı % 100. 1 olduğu tespit edilmiştir (Delen, 2007). Aşağıda verilen Tablo 1 ve Tablo 2'de 1979-1983 yıllarında varılması amaçlanan öğrenci sayısı ve okullaşma oranları yer almaktadır.

Tablo-1. Temel Eğitim İkinci Kademedeki Toplam Öğrenci Sayıları ve Okullaşma Oranı Hedefleri

Yıllar	Çağ nüfusu(7-15 Yaş)	Toplam Öğrenci	Okullaşma Oranı (%)
1979-1980	3.035.000	1.310.000	43.1
1980-1981	3.020.000	1.424.000	47.1
1981-1982	3.010.000	1.548.000	51.4
1982-1983	3.033.000	1.683.000	55.5
1983-1984	3.103.000	1.862000	60.0

Tablo-2.Ortaokullarla İlgili Sayısal Gelişmeler

Yıllar	Toplam Öğrenci	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okullaşma Oranı (%)
1980-1981	1.147.000	4.320	35.913	38.0
1981-1982	1.239.000	4.252	37.445	41.2
1982-1983	1.332.000	4.225	41.215	43.9

Tablo 2'ye bakıldığında ortaokullarda, okullaşma oranı yüzdeler olarak önceki dönemlere göre artış göstermiş olsa da Tablo 1'de öngörülen hedeflerin gerisinde kalınmıştır. Bu dönemde dengesiz okul açma politikası, okullaşma oranının öngörülen hedeflerin gerisinde kalmasına sebep olmuştur. Böyle bir durumun ortaya çıkmasında öğrencisi az olan okula ihtiyaçtan fazla öğretmen alımı yapılması veya öğrencisi çok olan okula az öğretmen alımı yapılmış olması da etkili olabilir.

Tablo 1 ve Tablo 2'ye bakıldığı zaman dikkatimizi çeken en önemli nokta Temel Eğitim İkinci kademe çağındaki çocukların tamamının eğitim hakkından yararlanamamış olmasıdır. Bunun yanında öğretmen sayısında da önceki yıllara göre artış söz konusudur. Eğitim hakkında aynı çağ nüfusunda olmalarına rağmen bazı öğrencilerin yararlanamamış olmasında ailenin ekonomik durumu, ailenin eğitim konusunda olumsuz düşüncesi, kız çocuklarının okutulmaması, kırsal kesimde bulunan ailenin çocuğunu kente okula göndermek istememesi gibi sebepler yer almaktadır.

12 Eylül 1980 Darbesinin ekonomik açıdan etkilerine bakılacak olursa, 24 Ocak kararları ve 12 Eylül 1980 Darbesi arasında bir ilişki vardır. Ancak bu ilişki bir neden-sonuç ilişkisi değildir. Tam aksine her ikisi de aynı nedenin sonuçlarını oluşturmaktadır. Hem 24 Ocak Kararları hem de 12 Eylül 1980 Darbesi Türkiye'de sermaye birikiminin tıkanıklıkları karşısında, sermayenin önündeki engellerin aşılması adına yapılan atılımın birer ürünüdür (Savran, 1992: 109). Öncelikle 24 Ocak Kararlarından bahsedecek olursak, 24 Ocak Kararları; 12 Kasım 1979 yılında iktidara ve başbakanlık görevine gelen Süleyman Demirel'e Planlama Müsteşarlığı'na atanan aynı zamanda Başbakanlık Müsteşarlığı da yapan Turgut Özal tarafından iktisadi istikrar programının ana hatlarını ortaya koymak amacıyla

hazırlanmış bir rapordur (Boratov, 2003'ten aktaran Küçükaslan, 2007: 147). Ekonominin kötüye gidişini durdurabilmek amacı ile alındığı ileri sürülen 24 Ocak Kararları'nın hedefleri ana hatları ile şöyle sıralanabilir:

- Fiyat kararlılığının sağlanması,
- Ödemeler istikrarının yeniden oluşturulması,
- Piyasa ekonomisine işlerlik kazandırılması,
- Ekonominin dışarıya açılması ve bunun ile birlikte sanayileşme stratejilerinin geliştirilmesi,
- Kamu kesiminin ekonomi içindeki yerinin kısıtlanması (Akalin, 2004: 107-108).

1980 yılına kadar ekonomideki kötü gidişatı önlemek amacıyla ekonomik kriz ortamında iktidara gelen Bülent Ecevit Hükümeti, ekonominin içinde bulunduğu ağır kriz koşullarının kısa vadede atlatılabilmesi için yeni kredi kaynakları bulma yoluna gitmiştir. Ancak Standart IMF istikrar politikalarının uygulanması yönünde bir ön koşul karşılaşılmıştır. Uluslararası sermaye çevreleri tarafından önerilen ve kredi vermek için zorunlu tutulan IMF politikalarının uygulanması, krizin faturasının emekçi sınıfın sırtına yüklenmesi anlamına geldiğinden hükümet bu türden bir programa karşı direnmiştir (Boratav, 2000: 368).

Ekonomik buhran şartlarının fiyat denetimleri şeklinde atlatılması yolunda politikalar uygulanmıştır. Fakat hiçbirisi ülkenin içinde bulunduğu kötü ekonomik yapının önüne geçmesini engelleyememiştir. Tam aksine enflasyon yükselmeyi sürdürmüş, yapılan devalüasyonlarla Türk Lirasının (TL) değeri giderek düşürülmüştür. Bunun yanında halkın alım gücü düşmüş, üretim durmuş, karaborsa büyümüş, gıda ürünleri için kuyruklar oluşmuş, döviz dar boğazı, işsizlik, grevler, lokavtlar ile ülke iflasın eşiğine gelmiştir. Başbakan Süleyman Demirel'in ifadesi ile "70 cent'e muhtaç" duruma gelinmiştir. Odun, kömür, tüp gaz, benzin, et, pirinç, şeker, tuz, çay gibi pek çok temel tüketim maddesini bulmak neredeyse imkânsız hale gelmiştir (Oran, 2003: 668). 1977 yılı Türkiye tarihine "yokluklar ve kuyruklar" yılı olarak geçmiştir.

Ekonomideki negatif duruma toplumsal ve politik kargaşa da eşlik etmiştir. 1978-1979 seneleri sokak arbedelerinin çoğaldığı, siyasal partiler arasındaki gerginliklerin yükseldiği ve bunlar ile paralel olarak doğru kararların alınamadığı veya alınmış olan kararların devam ettirilemediği bir dönem olarak açıklanmıştır

(Kazgan, 2005: 192). Bütün bu olumsuz atmosfer, eğitimi de olumsuz yönde etkilemiştir. Dolayısıyla Sosyal Bilgiler Eğitimi de bu olumsuz ortamdaki payını almıştır.

12 Eylül 1980 Darbesinden sonra gelen ekonomik istikrarın her ne kadar eğitime olumlu yansımaları beklense de IMF gibi nedenlerle bu başarı tam olarak sağlanamamıştır. Böyle bir ortamda yapılan hükümet değişikliği ve 24 Ocak Kararları ile ekonomide istikrarın sağlanılabileceğine inanılmıştır.

12 Eylül 1980 Darbesinden önce üniversitelerin siyasal çatışmaların merkezi olduğu düşüncesi, darbeyi yapanlar tarafından bu kurumların üzerinde önemli değişikliklerin yapılmasına neden olmuştur. 1402 Sayılı “Sıkı Yönetim Kanunu’na” göre kamu kuruluşu içerisinde çalışmakta olan öğretmen, memur, işçi ve öğretim üyeleri ideolojik yönelmelerine bakılarak sınıflandırılmıştır. Mahzurlu görülmüş olan devlet memurları 1402 sayılı “Sıkı Yönetim Kanunu’na” dayanılarak uzak bırakılmış ya da mevcut görevlerinden uzak bırakılmışlardır.

1982 Anayasası’nın yürürlüğe girmesinden önce “Yükseköğretim Kurumu Kanunu’na” göre, “Üniversite rektörleri, fakülte dekanları, enstitü ve yüksekokul müdürleri ile bunların yardımcıları ve bölüm başkanları, gerektiğinde bu kanunda belirtilmiş olan zamanları dolmadan atamalarındaki usule uygun olarak görevlerinden alınabilirler” şeklinde bir madde eklenmiştir. Böylece üniversitelerde merkezi otoritenin yetkisi pekiştirilmiştir. Bu kanuna dayanılarak görevlerinden uzaklaştırılan kişilere kamuoyunda 1402’likler ismi verilmiştir (Özer, 2011: 136). Alınan bu kararlar neticesinde üniversitelerde istikrar fiziki çatışmaların önüne büyük ölçüde geçilmiştir. Çünkü 12 Eylül 1980 Darbesinden önce üniversiteler siyasi olayların başını çeken yerler olarak bilinmektedir. 1402 sayılı “Sıkı Yönetim Kanunu” ile üniversitelerdeki siyasi çatışmalara son verilmiştir.

O dönemde üniversitelerin içinde yapılması olağan olan konferans, toplantı, açikoturumlar yapılamamıştır. Ankara’da bulunan üniversitelerin Sıkı yönetim nedeniyle kapatılmasından ötürü, yapılacak olan toplantılar sayıları çok az olan derneklerden herhangi birinde yapılmaktaydı (Özer, 2011: 136). O dönemi yaşayanların ifadesi ile elektrikler her akşam kesildiğinden ötürü kimse ödev yapamaz ve gerekçe olarak elektriklerin kesilmesi yaygın sebep olarak gösterilmiştir. Gaz lambasında ders çalışıp yokluk içinde okumaları da o günleri yaşayanlar tarafından sıkça dile getirilmiştir.

1980-1990 yılları arası, silahlı kuvvetlerin müdahalesiyle “Askeri Müdahale Dönemi” olarak adlandırılır. Askeri Müdahale Dönemi’nin eğitim politikası, toplumun İslami ve milli değerlerini içine katarak Atatürk İlkeleri çevresinde meydana getirilmiştir (Dilek, 2007: 76). Müdahale Dönemi, eğitimin ilköğretim kademesinden başlayarak, her basamağını derin bir şekilde etkilemiştir. Örneğin; 1980 Askeri Darbesi’nin ardından çıkarılan 1982 Anayasası’nın 24’üncü Maddesi ile “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi” Dersi mecburi duruma getirilmiştir. Eğitimin içeriği, milliyetçi bir anlayış ile Türk-İslam bileşimi doğrultusunda belirlenmeye başlanmıştır. (Gök, 1999, 1-8). Ünlü tarihçi Halil İnalçık (2002) göre, Türk-İslam sentezi: Türkiye’de ortak bir ideoloji yaratılması çabası ile, muhafazakârlarla Türk Milliyetçileri arasında dayanışma sağlamak, bu bağlamda ırksal grupları Türk Milliyetçiliği kapsamında bir araya getirmek, “*Türk İslamiyeti*” olgusunu milli bütünlüğün temellerinden biri olarak saymaktır (İnalçık, 2002: 15).

1.1. Türkiye Cumhuriyeti Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersi’nin Tarihsel Gelişimi

Tarih bir ulusun hafızasıdır. Bir kişi için hafıza ne ise ulus içinde hafıza yani tarih aynı önemi taşımaktadır. Hafızasını kaybeden bir insanın istikrarlı bir geleceği olamamaktadır. Toplumların ve milletlerin varlıklarını, sağlıklı bir biçimde devam edebilmesi için onlar için bir hafıza niteliğinde olan tarihi öğrenmeleri ile mümkündür (Köstüklü, 2001: 11).

“Geçmişini bilmeyen toplumlar geleceğine yön veremez” sözünden hareketle gençlere Türkiye Cumhuriyeti’nin hangi şartlarda kurulduğunu anlatabilmek ve Cumhuriyete sahip çıkma bilinci verebilmek amacıyla, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi verilmesi gerekli görülmüştür.

İnkılâp Tarihi; Cumhuriyet döneminde, Atatürk’ün liderliğinde ülkemizde başlatılmış olan yenilik hareketlerini ve bu davranışların yapılış biçimleriyle sonuçlarını ayrıntılı bir şekilde öğrencilere aktarmayı hedefleyen disiplindir (Öner ve Önder, 2014:392). T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile öğrencilerde, Atatürk İlkeleri ve Türk İnkılâpları’nın siyasal, sosyal, ekonomik ve toplumsal kalkınmadaki yerini anlayarak onlara ulusal kimlik bilinci kazandırılması amaçlanmaktadır (Kondu ve Sakar, 2013: 51).

Yükseköğretim kurumlarında okutulan “Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi” Dersi ile ortaöğretim ve ortaokullarda okutulan “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp

Tarihi ve Atatürkçülük” Dersleri, İstiklal Savaşı’ndan sonra yeni kurulan Türk Devleti’nin siyasal sisteminin halka benimsetilmesi ve Türk İnkılâpları’nın sürekliliğinin sağlanması açısından önemlidir. Çünkü bunun için izlenilecek en etkili yol eğitim şeklidir. Eğitim ile zihinler planlanan hedefler doğrultusunda şekillenebilir. Bunun için Tarih Eğitim ve Öğretimi “İnkılâp Tarihi” adı ile Türk Eğitim sisteminde yerini almıştır (Aslan, 2007: 295).

“Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük” Dersinin geçmişi; Ankara Adliye Hukuk Mektebi’nde 1925 yılında öğretilmeye başlanan “İhtilallar Tarihi” Dersine dayandırılabilir. 1933 yılında İstanbul Üniversitesi “İnkılâp Tarihi Enstitüsü’nde”, 1942 yılında ise Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi “Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü’nde” okutulmuştur. 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesinden sonra “Türk İnkılâp Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Rejimi” adı ile tüm fakülte ve yüksekokullarda iki yarıyıl okutulması karara bağlanmıştır. 20 Mart 1968’de ise dersin adı “Türk Devrim Tarihi” olarak değiştirilmiştir.

12 Eylül 1980 Askeri Darbesi’nden sonra “Devrim” sözcüğü “İnkılâp” olarak değiştirilmiştir. Dersin adı “Türk İnkılâp Tarihi” daha sonra ise “Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi” ismini almıştır (Doğaner, 2005: 1-2). Bu ders, 1981 yılında Temel Eğitim ikinci kademe (8. sınıflar) “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi” adıyla okutulmaya başlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi Dersine ait konular 1981 yılından önce, 1968 İlkokul Sosyal Bilgiler 5. Sınıf ve 1971 Ortaokul Sosyal Bilgiler 8.sınıflarda işlenmekteydi. “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi” Dersi 1982 senesinde, günümüzdeki şekli ile “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük” ismini almıştır. Günümüzde ilk ve ortaöğretimdeki her bir dersin içerisinde mevcut olan “Atatürkçülük” ile alakalı konular 1982 senesinden itibaren ilköğretim programlarının içerisine dağıtmaya başlanmıştır. 1986 senesinden itibaren bu uygulama düzenli bir biçimde devam ettirilmiştir (Yılmaz, 2006: 24-25). Bu aşamada özellikle mihver ders olarak kabul gören Sosyal Bilgiler Derslerinde yer alan “Atatürkçülük” ile alakalı kazanımlar, İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük konularının genç nesillere öğretilmesinde ciddi rol üstlenmişlerdir (Dönmez ve Yazıcı, 2008: 245). Üniversite ve lise düzeyleri için Hamza Eroğlu ve Ahmet Mumcu’ya, Türk İnkılâp Tarihi ders kitapları hazırlanmıştır (Doğaner, 2006: 19).

“Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi” dersi 6 Kasım 1981 tarihli ve 2547 sayılı YÖK Kanunu’nun 4. ve 5. maddeleri uyarınca tüm üniversitelerde okutulmaktadır.

Aynı kanunun 5. Maddesine göre Yükseköğretim Kurumlarında, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi, Türk Dili ve yabancı dil zorunlu dersler arasında yer almaktadır.

Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersinin, Ortaokul üçüncü sınıf, lise ve üniversitelerde zorunlu dersler arasında yer almasında 12 Eylül 1980 darbesinin etkisi vardır. Bu ders Atatürk İlke ve İnkılâplarını benimsemiş, vatanını ve milletini seven, devrimlerini bilen gençlere, geçmişini hatırlatmak amacıyla zorunlu dersler arasında yer almıştır.

Okullar, darbelerin en fazla gelişme gösterdiği yerlerdir. Demokratik olmayan ve tarihe kara bir leke olarak geçen 1980 darbesinin olumsuz şartları, Atatürk İlke ve İnkılâpları Dersini öğrencilere benimseterek ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen Yüksek Okullar “Türk İnkılâp Tarihi” ve Ortaöğretim Kurumları “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi” müfredat programına göre dersin hedefleri 25 Mayıs 1981 tarihli ve 2087 sayılı Tebliğler Dergisi’nde şu şekilde belirlenmiştir:

1. Türk İnkılâbının tarihi anlamını ve önemini kavratmak,
2. Atatürk’ün milliyetçilik ve medeniyetçilik anlayışını belirtmek,
3. Atatürk’ün dahi asker, büyük devlet adamı ve İnkılâpçı kişiliğiyle eşsiz liderliğini tanımak,
4. Atatürkçülüğü benimseterek, Atatürk’ün dünya görüşünü ve fikirlerini kavratmak,
5. Kurtuluş savaşını ve bu savaşı, Türk milletinin varlığını korumak ve devamlılığını sağlamak için ne çok fedakârlıklarla gerçekleştirilmiş olduğunu kavratmak,
6. Türk Milleti’nin bütün kurumları ve değerleri ile birlikte uygarlığa hangi tarihi şartlar altında ve nasıl geçtiğini kavratmak,
7. Ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti’nin dinamik temelini “Atatürk İlkeleri”nin oluşturduğu bilincini kazandırmak,
8. Türk İnkılâbının, milli ve milletlerarası niteliklerini belirleyerek, XX. yüzyılda masum milletlere nasıl ışık tuttuğunu göstermek,
9. Dünya devletlerinin ve Türkiye’nin içerisinde bulunduğu o gün ki durum göz önüne alınmak sureti ile, Türk İnkılâbının ne güç koşullar altında gerçekleştirildiğini kavratmak,
10. Demokrasi hayatımızın gelişmesini inceleyerek onlara demokratik

düzenin gerektirdiği bilgi ve hareketleri kazandırmak,

11. Atatürk'e, Türk İnkılâbına ve O'nun ilkelerine yürekten bağlı bulunanların inançlı savunucusu olma bilincini kazandırmak,

12. Günümüzün ve geleceğin problemlerine Atatürkçü bir yaklaşım ile çözümler getirebilecek tutum, davranış ve yetenekler kazandırmak.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından dersin amaçları bu şekilde belirlenmiştir. Ancak dersin gerçek amacına ulaşmak için Cumhuriyetimize sahip çıkılmalıdır. Bunu da zorla yapılan veya kuru kuru anlatılan bir dersle başarmamız mümkün değildir. Cumhuriyetimize sahip çıkılması; dersin öğrencilere sevdirmesi ve benimsetilmesiyle mümkün olabilecektir. Bunun için dersi işlerken mümkün olduğu kadar canlı, dinamik ve yaşayan bir ders yapılmalıdır. Bu da dersi Osmanlı arka planından başladıktan sonra günümüze kadar getirmek, 20. Yüzyılda Türkiye toplumunun demokratikleşme çabalarını mümkün olduğu kadar öğrenciye yansıtmak, öğrencilerimizin cumhuriyete sadık olmaları, cumhuriyete sahip çıkmaları için en yetkin ve en yararlı yöntem olacaktır (Pamuk, 2004: 13-58).

Yüksek Öğretim Kurulu tarafından hazırlatılan Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi ders kitabında bu dersin amacı 4 başlıkta toplanmıştır. Bunlar; (Kılınçkaya, 2008: 4-5).

1. Türk Bağımsızlık savaşı, Atatürk İnkılâpları ve Atatürkçü Düşünce Sistemi, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi hakkında doğru bilgiler vermek.

2. Türkiye ile Atatürk İnkılâpları ve İlkeleri, Atatürkçü düşünceye yönelik tehditler hakkında doğru bilgileri vermek.

3. Türk gençliğini; ülkesi, milleti ve devleti ile bölünmez bir bütünlük içinde, Atatürk İnkılâpları ve İlkeleri, Atatürkçü düşünce doğrultusunda ulusal hedefler etrafında birleştirmek.

4. Türk gençliğini, Atatürkçü düşünce doğrultusunda yetiştirmek ve güçlendirmek olarak belirlenmiştir.

12 Eylül 1980 darbesi, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi için önemli bir dönüm noktası olmuştur. 12 Eylül 1980 tarihinden sonra Milli Eğitimde, Atatürk Milliyetçiliğine uygun olarak yoğun bir mevzuat ve program çalışmasına girişilmiştir. Bu çalışmalardan birincisi, gençlerin Atatürk İnkılâp ve İlkelerine, Atatürk Milliyetçiliğine bağlı ve Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen vatandaşlar olarak yetiştirilmeleri amacıyla ortaokul, lise ve dengi okullar ile yükseköğretim kurumları için “*İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük*”

derslerinin konmasıdır (Sorgu, 1983: 9-16). İkinci alışma ise eğitimde Atatürk ve Atatürkçü değerlere ilişkin esaslar üzerinde durulması kararlaştırılarak 1982 yılında belirlenen Öğretim programlarına “Atatürkçülük ile İlgili Konuları”nın yerleştirilmesidir. Öğretim programlarında, Atatürkçü değerlere 12 Eylül 1980 Darbesinden sonra büyük önem verilmiştir. Çünkü Üniversiteler başta olmak üzere halkın Atatürkçü düşünceyi benimsememesi, O’nun ilkelerini yeterince uygulamaması darbenin sebeplerini oluşturmuştur.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra “İnkılâp Tarihi” dersleri, Türkiye Cumhuriyeti’nin dayandığı temel ideolojinin öğretilmesi amacıyla önemle ele alınmıştır. İnkılâp Tarihi Derslerini verebilecek akademisyen eksikliği nedeniyle emekli subay, emniyet mensubu, dersleri verme yeteneğine sahip olduğuna inanılan devlet görevlileri tarafından vermeye başlanmıştır. Ancak bu şekilde bir öğretimin akademik bir eğitime uygunluğu tartışılmaktadır (Özüçetin ve Nadar, 2010: 473).

12 Eylül Darbesini yapanlar, Atatürk’ün doğumunun yüzüncü yılı olan 1981’i “Atatürk Yılı” olarak ilan etmiştir. Devlet Başkanı Kenan Evren, 1981 yılının “Atatürk Yılı” ilan edildiğini, 4 Ocak’ta açıklamıştır. Aynı gün Atatürk’ün Anadolu’da parlamenter demokrasiyi başlattığı ve darbeciler tarafından kapatılan Büyük Millet Meclisi’nde Atatürk anıtının temelini atıldığı tarihtir. 12 Eylül Darbesini yapanlar, “Atatürk’ün çizdiği yoldan ayrılmayacaklarını” vurgulamıştır. Çünkü rejimin politik felsefesi ve bakış açısı Atatürkçülük temeline dayanmaktadır (Özdemir, 2004: 69).

“Atatürk Yılı” kapsamında, Atatürk’ün “Yeni Türk harfleri çabuk öğretilmelidir. Türk harflerini her yurttaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalıya öğretiniz” buyruğu ile 23 Mart 1981 günü Okuma-yazma seferberliği başlatılmıştır (Tebliğler Dergisi, 2082). 12 Eylül 1980 darbesinden sonra Atatürk ve Atatürk İnkılâplarına yoğun bir ilgi olmuştur. Tüm bunlar bir bütün olarak ele alındığında 12 Eylül darbesini yapanların vatanın ve milletin içinde bulunduğu kargaşalı dönemden, Ulu Önder Atatürk İlkeleri ve İnkılâplarını referans alarak kurtulabileceklerine inanmışlardır.

1934 yıllarında kurulan “İnkılâp Tarihi Enstitüsü’nde” çok yoğun bir ilgiyle karşılanan ve konferanslar şeklinde verilen “Türk İnkılâbı Tarihi” derslerini, İnkılâbın öncülüğünü üstlenmiş olan lider kadro bizzat anlatmıştır. Devletimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk ile Başbakan İsmet İnönü’nün konuyla yakından ilgilenmiş olmaları bu derslere verilen önemi göstermektedir (Kılınçkaya,

2008: 3).

Müfredata T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin girmesiyle birlikte, Atatürk'ün gerçekleştirdiği İnkılâplar ve Kurtuluş Savaşı konuları okullarımızda anlatıldı, işlendi. Gençlerimize, Cumhuriyetimizin nasıl kurulduğu, aziz şehitlerimizin vatanımızı kurtarmak için çektiği zorluklar Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersiyle birlikte gelecek nesillere aktarılmıştır. 1981 yılından önce ortaokullarda Tarih Dersleri Sosyal Bilgiler Dersi adı altında okutulmuştur. Sosyal Bilgiler; tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerini de kapsamaktadır. İçeriğinde farklı alanları bulundurması sebebi ile Sosyal Bilgiler Dersinin kapsamı geniştir. 1981 yılında T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük adı altında ayrı bir ders olarak okutulması ile tarihin ve Atatürk İlkeleri'nin öğrencilere daha etkin anlatılması hedeflenmiştir.

1.2.Tanımlar

Temel Eğitim: Genellikle, 7-14 yaşları arasındaki çocuklara verilen eğitime, temel eğitim denir. Ülkemizde temel eğitim iki basamaklıdır ve sekiz yıllık bir süreyi kapsar. Birinci basamağı beş yıllıktır. Bu basamağı bitirenlere **İlkokul diploması** verilir. Temel eğitimin ikinci basamağı (ortaokul) üç yıllıktır.

Bu üç yıllık süreyi bitirenlere de **temel eğitim diploması** verilir. Buna **ortaokul diploması** da denir (MEB, 1981).

Atatürkçülük: Türk Milletinin bugün ve gelecekte tam bağımsızlığa, huzur ve refaha sahip olması, akıl ve bilim rehberliğinde Türk Kültürünün çağdaş uygarlık düzeyi üzerine çıkarılması amacı ile temel esasları yine Atatürk tarafından belirtilen devlet, fikir ve ekonomik hayata, toplumun temel kurumlarına ilişkin gerçekçi düşüncelere ve ilkelere denir (Delen, 2007: 23).

Darbe: Bir ülkede baskı kurarak, zor kullanarak veya demokratik yollardan yararlanarak hükümeti istifa ettirme veya rejimi değiştirecek biçimde yönetimi devirme işidir.

İhtilal: Bir ülkenin siyasal, sosyal ve ekonomik yapısını veya yönetim düzenini değiştirmek amacıyla kanunlara uymaksızın cebir ve kuvvet kullanarak yapılan geniş halk hareketi, devrim.

Devrim: Bir toplumun yaşamında önemli işlevi olan kurumların hızlı ve geniş kapsamlı bir biçimde kökten değiştirilmesi ya da yenileştirilmesi, yeniden

biçimlendirilmesi belli bir alanda birden bire gerçekleşen kökten değişiklik.

İnkılâp: Toplum düzenini ve yapısını daha iyi duruma getirmek için yapılan köklü değişiklik, iyileştirme, devrim, reform.

Muhtıra: Ordunun, doğrudan hükümeti devirip sivil idareyi ele alması yerine, ordunun kışlasında kalıp hükümeti uyarmasıdır.

Demokrasi: Halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimidir.

Sosyal Bilgiler: Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005).

1.3.T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersi'nin Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar

Bu bölümde T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersi'nin öğretiminde karşılaşılan sorunlara yer verilmiştir. Araştırma konumuz ile ilgili tezler ve makaleler incelenmiştir.

“İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersine Yönelik Tutumları” adlı makalede öğrencilerin derse yönelik tutumlarına yer verilmiştir. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersinin öğrencilere vatandaşlık bilinci kazandırma ve milli kimlik geliştirmesinde olumlu bir etkisi vardır. Laiklik İlkesinin öğrenciler tarafından benimsendiği ancak bu doğrultuda yapılan icraatları öğrencilerin tam olarak anlayamadığı belirtilmiştir (Ezer ve diğerleri, 2016).

“İlköğretim okullarında Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretiminin Değerlendirilmesi” isimli tez çalışmasında dersin öğretiminde rastlanılan güçlükler araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda, dersin başarısı üzerinde; ders işlenirken kullanılan öğretim yöntemleri, sınıf ortamı ve materyallerin tamamının etkisinin olduğu belirlenmiştir (Sağlam, 1997).

“8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabına Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Algı ve Tutumlarının Belirlenmesi” adlı tez çalışmasında ders kitaplarında tasarım, görsel düzen, dil ve anlatım konularında olumlu görüşler elde edilmiştir. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük konularının yoğun olmasına rağmen ders saatlerinin az olması sebebiyle konuların anlatılmasında zorluk yaşandığı belirtilmiştir (Ginesar, 2017).

“İlköğretim 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Fotoğraf ve Resim Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi” isimli tez çalışmasında T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Fotoğraf ve Resim kullanılan sınıflarda Fotoğraf ve Resim kullanılmayan sınıflara göre anlamlı farklar oluşmuştur. Görsel olarak desteklenen derslerde, öğrencilerin başarısı daha yüksek bulunmuştur (Hali, 2003).

“İlköğretim ve Ortaöğretimde Öğretmen Görüşlerine Göre Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı tez çalışmasında araştırmaya katılan öğretmenler liseye geçiş sınavlarında bu dersten daha fazla soru çıkmasını istemişlerdir. Öğretmenler, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin siyasi ve askeri tarihli olduğunu, sosyal yönünün eksik kaldığından bahsetmişlerdir. Milli mücadele konuları anlatılırken her bölgedeki insanların kahramanlıklarının anlatılmasını istemişlerdir (Delen, 2007).

İncelemiş olduğumuz çalışmalarda elde ettiğimiz bulgular: Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersinin öğrencilere vatandaşlık bilinci kazandırma ve milli kimlik geliştirmesinde olumlu bir etkisi vardır. Buna rağmen Atatürk İlkelerini öğrencilerin tam olarak kavrayamadıkları belirlenmiştir. Ders işlenirken kullanılan öğretim yöntemleri, öğretim sırasında uyulması gereken ilkeler, sınıf ortamı ve materyallerin dersin başarısı üzerinde etkisi vardır. Ders kitaplarında tasarım, görsel düzen, dil ve anlatım dersin anlaşılmasında anlamlı farklılıklar oluşturmaktadır. Fotoğraf ve resim kullanılan derslerde hatırd kalma oranı, fotoğraf ve resim kullanılmayanlara göre daha fazla olmuştur. Bunun yanında Tarih Derslerinde anlatılan kahramanlıkların tüm bölgelerdeki insanları kapsamaması istenilmektedir.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra “İnkılâp Tarihi” dersleri akademisyen eksikliği nedeniyle emekli subay, emniyet mensubu, dersleri verme yeteneğine sahip olduğuna inanılan devlet görevlileri tarafından verilmeye başlanmıştır. Böyle bir

öğretimin akademik bir eğitime uygunluğu tartışılmaktadır. Öncelikle, T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin öğrencilere sevdirmesi gerekmektedir. Bunun zorla yapılan ve kuru kuru anlatılan bir dersle başarılması mümkün değildir. Öğrencilerde, derse yönelik olumlu tutum geliştirilmesi gerekmektedir. Öncelikle T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersi, öğrencilerin hayatının bir parçası haline getirilmelidir.

T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersini işlerken mümkün olduğu kadar canlı, dinamik ve yaşayan bir ders yapılmalıdır. Dersi Osmanlı arka planından başladıktan sonra günümüze kadar getirmek 20. Yüzyılda Türkiye toplumunun demokratikleşme çabalarını mümkün olduğu kadar öğrenciye yansıtmak, öğrencilerimizin cumhuriyete sahip çıkmaları için en yetkin ve en yararlı yöntem olacaktır (Pamuk, 2004: 13-58). T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin öğretilmesinde karşılan bazı sorunlardan bahsedilmiştir. Bu ders öğrencilere aktif vatandaş olma, milli kimlik kazanma, milli mücadeleyi öğretmek, geçmişinden ders almak gibi amaçlar doğrultusunda doğru bir şekilde öğrenilmesi gereken bir derstir.

II. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi ve sınırlılıklara yer verilmiştir.

2.1.Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın temel amacı, 12 Eylül 1980 Askeri Darbesinin Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin öğretimine etkilerinin tüm yönleriyle araştırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi öğretimine yönelik olarak ders kitapları, kararname, yönerge ve alanda yazılmış olan gazete, dergi, makale, kitaplar incelenerek darbenin Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi öğretimi açısından getirdiği olumlu ve olumsuz etkiler ortaya koyulmaya çalışılmıştır. 1980 yılından önce Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile 1980 yılından sonra Sosyal Bilgiler, 1981 T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi ve 1985 Milli Tarih Öğretim Programları arasındaki farklar karşılaştırılmıştır.

Bu çalışmada Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Öğretim Programındaki değişikliklerin öğretmenler, öğrenciler ve öğretim üzerindeki yansımalarına da değinilmiştir.

2.2.Araştırmanın önemi

T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi, 12 Eylül 1980 Darbesinden sonra okullarda ayrı bir ders olarak yer almıştır. 12 Eylül 1980 Darbesinden önce ve darbeden sonra eğitimde kullanılan öğretim programları, ders kitapları, yönetmelikler, gazeteler, tebliğler dergisi, anayasalar arasında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. 12 Eylül 1980 Darbesinin T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersine etkisi konusunda yapılan çalışmalar kapsamlı değildir. Bu araştırma ile 12 Eylül 1980 darbesinin T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin öğretimine etkisi çok sayıda farklı materyal incelenerek alanda yer alan boşluğun doldurulacağı düşünülmüştür.

12 Eylül 1980 Darbesinin Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Eğitim Programı

üzerindeki olumlu-olumsuz etkilerinin incelenerek öğretimde oluşan faydalar ve zararlar belirlenerek genel manada darbelerin öğretim üzerinde oluşturabileceği etkiler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2.3.Sınırlılıklar

Bu araştırma, 12 Eylül 1980 Darbesinden önce kullanılan 1973 Sosyal Bilgiler Orta 1-2-3 ve 12 Eylül 1980 darbesinden sonra 1985 Milli Tarih Ortaokul 1-2 ile 1981 8.Sınıflar için T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Öğretim Programları, Ders kitapları, Yönetmelik, Gazete, Tebliğler Dergileri, Anayasalar ile sınırlıdır.

Araştırmamızın özellikle üzerinde duracağı asıl konusu 12 Eylül 1980 Darbesinin T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi öğretimine etkisini araştırmaktır. Bununla birlikte darbe ve etkileri konumuzun dışında olmasına rağmen araştırmanın daha iyi anlaşılması adına darbe ve etkileri üzerinde kısaca bilgilendirme yoluna gidilmiştir.

2.4.Araştırmanın yöntemi

Araştırmada, doküman incelemesi yöntemi kullanılarak alanda var olan literatür, gazete, dergi, yönetmelik, makaleler taranmıştır. Ayrıca Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Eğitim Programları ve Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi ders kitapları incelenerek karşılaştırılması yapılmıştır. Yapmış olduğumuz araştırmada, Milli kütüphane'nin ihtiyacımız olan malzemeler açısından en fazla malzemeye sahip kurum olduğu görülmüştür.

III. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Tezimizin araştırma modelini 12 Eylül 1980 tarihinden önce ve 12 Eylül 1980 tarihinden sonraki dönem ile ilgili çok sayıda farklı kaynak oluşturmaktadır. 12 Eylül 1980 darbesinin etkisini araştırmış olduğumuz T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi, Sosyal Bilgiler, Milli Tarih ders kitapları ile o dönemde yayınlanan Hürriyet ve Milliyet gazetelerine Milli Kütüphaneden ulaşılmıştır.

Milli Kütüphanede kaynaklara ulaşmakta yaşadığımız en önemli sorun kitapların tamamının fotokopi ile çoğaltılamamasıdır. Gazeteler ile ilgili yaşadığımız zorluk ise bir sene içinde çıkarılan tüm gazetelerin bir ciltte toplanmış olması nedeniyle bunları taşımak ve tek tek incelemek zamanımızı almıştır. Bütünlük açısından bakıldığı zaman tüm gazetelerin bir ciltte toplanmış olması karşılaştırma yapmak ve bütüncül inceleme yapmak açısından olumlu bir etki ortaya çıkarmıştır. Ayrıca Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesinden de ihtiyacımız olabilecek bazı kitaplara ulaşılmıştır. Ankara'da bulunan birçok sahafın incelenmesine rağmen araştırılan döneme ait farklı kaynaklara ulaşamamıştır. Araştırmamızda kullandığımız kaynaklar şunlardır:

- Milli Eğitim Şûraları
- Öğretim Programları
- Ders Kitapları
- Milli Eğitim Bakanlığı Yönetmelikleri
- Gazeteler
- Tebliğler Dergisi
- Anayasalar
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kanunu

Bu bölümde tezimizin konusu olan 12 Eylül 1980 Darbesinin ortaokullarda işlenen T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersine etkisi incelenmiştir. Milli Eğitim Şûraları, Öğretim Programları, Ders kitapları, Gazeteler, Yönetmelikler, Tebliğler dergileri ve konuyla ilgili olabilecek tüm kaynaklarda Atatürk İlkeleri ve İnkılâplarına yer verilme durumu incelenerek 12 Eylül Darbesinin etkileri ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

12 Eylül 1980 tarihinden önce İlköğretim İkinci kademedede (ortaokul) Program bazında ayrı bir T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi yoktur. Bunun yerine 12 Eylül 1980 darbesinden önce kullanılan son Ortaokul Programı olan 1970-71 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı pilot okullarda uygulamaya konulmuştur. 1973 tarihinde ise bu ders bütün okulların birinci kademesinde ve bunu takip eden yıllarda da kademeli olarak üst sınıflarda uygulamaya konulmuştur. Bu nedenle araştırmamızın 1980 tarihinden önceki kısmını 1973 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı oluşturmaktadır.

Atatürk'ün doğumunun yüzüncü yılı olan 1981 yılı "Atatürk Yılı" ilan edilmiştir. Büyük Millet Meclisi'nde Atatürk Anıtının temeli atılmıştır.

3.1.Milli Eğitim Şûraları

Milli Eğitim Şûraları, Eğitim Sistemi'nin düzenlenmesi ve zaman içinde yenileşmesi çabalarını, Talim ve Terbiye Kurulu ile birlikte incelemek ve Milli Eğitim Bakanı'nın onayına sunulacak kararları almak amacıyla oluşturulmuştur. Şûralar, yasanın öngördüğü şekilde eğitimin düzenlenmesinde en üst karar makamı olarak görülmekle beraber aldığı kararların uygulamaya dönüştürülmesi bir takım şartlara bağlıdır. Bu nedenle kararları her zaman ve hemen uygulanamamaktadır (MEB, 2003: 69).

Milli Eğitim Şûraları, Türk Eğitimi'nin enine boyuna tartışıldığı, karara bağlandığı, resmi tutumun dışında değişik görüşlere de açık olan ciddi çalışmalar olarak Türk Eğitime yön vermiştir. Şûralarda alınan kararların bazıları uygulamaya geçirilirken bazı kararlara da uygulamada yer verilmemiştir. Şûralar, Türk Eğitim Sistemine yön verecek siyaset üstü eğitimle ilgili bilimsel ve toplumsal kararlar alarak Türkiye'nin Eğitim politikalarının belirlendiği kurumsal yapı olması gerekirken daha çok öneriler üreten bir yapısal örgütlenme olarak eğitim yaşantımızda yerini almıştır (Deniz, 2001: 12). Milli Eğitim Şûraları, Eğitim Sistemi içerisinde çözüme karar verilen yerler olmaktan çok fikir veren unsurlardır.

3.1.1.IX. Milli Eğitim Şûrası

24 Haziran- 4 Temmuz 1974 tarihleri arasında toplanan IX. Millî Eğitim Şûrası'nın başkanlığı, dönemin Millî Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ tarafından

yapılmıştır. IX. Milli Eğitim Şûrası'nın gündemini, Milli Eğitim Sistemi'nin bütünlüğü içinde yer alan programlar ve Öğrenci akışını düzenleyen kurallar oluşturmaktadır.

Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçları içinde Atatürk İlke ve İnkılâplarını davranış haline getirmiş yurttaşlar yetiştirmek ve Türk Milli Eğitimi'nin temel ilkelerinden olan Atatürk İnkılâplarını eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanması ve uygulanmasında kullanılması kararlaştırılmıştır. IX. Milli Eğitim Şûrası, 12 Eylül 1980 Darbesinden önce toplanmış olan son Milli Eğitim Şûrasıdır.

IX. Milli Eğitim Şûrası'nda Sosyal Bilgiler ders kitapları ile ilgili "Tek Kitap" uygulamasına geçilmesi konusunda önemli bir karar alınmıştır. Buna göre;

-Tek kitap uygulamasına geçilecektir.

-Zorunlu öğrenim çağını kapsayan, Temel Eğitim'in gereği olarak, öğrencilere tamamen veya kısmen ücretsiz kitap vermek veya çok ucuz bir fiyatla sağlamak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından İlkokul ve Ortaokul kitapları için başlatılan tek kitap uygulaması sürdürülecektir.

Tek kitap yazılması kararı, serbest yazarların bol miktarda yardımcı ders kitabı hazırlaması ve ders kitaplarının iyileştirilmesi gibi çalışmalara katkıda bulunması açısından önemlidir (MEB, 1974: 132). Öğrencilere tamamen veya kısmen ücretsiz kitap vermek ve ucuz kitap sağlamak sosyal devlet olmanın gerekliliklerindedir. Bu durum okullaşma oranına olumlu katkı sağlaması bakımından önemlidir.

IX. Milli Eğitim Şûrası'nda alınan kararları incelememiz sonucunda, 12 Eylül darbesini doğrudan ilgilendiren kararlar bulunmamaktadır. Ancak Şûrada, 1974-75 Öğretim Yılı, Yeni Öğretim Sistemi Uygulama Planına yer verilmiştir. Araştırma konumuz ile ilgili olarak Yeni Öğretim Sistemi Uygulama Planında, "*Ortaokul yeni ders dağıtım çizelgesi uygulamaya konulacaktır*" maddesi bulunmaktadır. Yeni ders dağıtım çizelgesinde bulunan derslere Tablo-13'te yer verilmiştir. Ders Planı'nda Sosyal Bilgiler dersine Orta 1-2-3. Sınıflar için haftalık 10 ders saati verilmiştir.

Tablo-3. IX. Milli Eğitim Şûrasında Alınan Kararlar

1.BÖLÜM

A.TÜRK EĞİTİMİNİN AMAÇLARI

1.Genel Amaçlar

2.Özel Amaçlar

B.TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN TEMEL İLKELERİ

- 1.Genellik ve Eşitlik
- 2.Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları
- 3.Yönelme
- 4.Eğitim Hakkı
- 5.Fırsat ve İmkân Eşitliği
- 6.Süreklilik
7. Atatürk İnkılâpları ve Türk Milliyetçiliği
- 8.Demokrasi Eğitimi
- 9.Laiklik
- 10.Bilimsellik
- 11.Planlılık
- 12.Karma Eğitim
- 13.Okul İle Ailenin İşbirliği
- 14.Her Yerde Eğitim

2.BÖLÜM

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN GENEL YAPISI VE PROGRAMLAR ÖRGÜN VE YAYGIN EĞİTİM

A.OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

- 1.Kapsam
- 2.Amaç ve Görevler
- 3.Kuruluş

B.TEMEL EĞİTİM

- 1.Kapsam
- 2.Amaç ve Görevler
- 3.Kuruluş

-İLKOKUL

-ORTAOKUL

- 1.Amaç ve Görevler

- 2.Ortaokul Programının Genel Nitelikleri
- 3.Ortak Dersler
- 4.Seçmeli Dersler
- 5.Din Bilgisi
- 6.Rehberlik ve Eğitsel Çalışmalar
- 7.Ortaokul Haftalık Ders Dağıtım Çizelgesi

C.ORTAÖĞRETİM

- 1.Kapsam
- 2.Ortaöğretimden Yararlanma Hakkı
- 3.Amaç ve Görevler
- 4.Kuruluş
- 5.Çeşitli Programlar
- 6.Bütün Programlar İçin Ortak Dersler
- 7.Ortaöğretimde Yönelme (Lise)
8. Yükseköğretime Hazırlayan Programlar
- 9.Yükseköğretime Hazırlayan Programlar İçin Özel Dersler
- 10.Seçmeli Dersler
- 11.Hayata veya İş Alanlarına Hazırlayan Programlar
- 12.Ortaöğretimde Yatay ve Dikey Geçişler
- 13.Ortaöğretimde Ders Geçme ve Kredi Düzeni
 - Derslerin Kredisi
 - Lise Diploması
 - Seçme Derslerle Kredi Tamamlama
 - Ders Seçiminde Rehberlik
 - Yükseköğretime Geçiş
- 14.Ders Geçme ve Kredi Düzeni İle İlgili Esasların Uygulanması
- 15.Ortaöğretimde Yıllık Ders Çeşidinin Azaltılması ve Derslerin Teksifi Olarak Okutulması

3. BÖLÜM

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ İÇİNDE ÖĞRENCİ AKIŞINI DÜZENLEYEN KURALLAR

A.DEĞERLENDİRMENİN GENEL İLKELERİ

- 1.Değerlendirme sürekli bir süreç olarak düşünülmektedir.
- 2.Değerlendirmede bütünlük esas alınmalıdır.
- 3.Değerlendirmede tutarlılık sağlanmalıdır.
- 4.Değerlendirme modeli basit ve anlaşılır olmalıdır.
- 5.Değerlendirme modeli ve ilgili hükümler uygulanabilir olmalıdır.
- 6.Değerlendirme çok yönlü ve kapsamlı olmalıdır.
- 7.Değerlendirme tüm ilgililer tarafından ortaklaşa yürütülen bir süreç olarak ele alınmalıdır.
- 8.Değerlendirmede açıklık ve karşılıklı güven esas olmalıdır.
- 9.Değerlendirme modeli ve uygulamaları değerlendirmeli ve zaman zaman değerlendirilerek gerekli ayarlamalar ve düzenlemeler yapılmalıdır.
- 10.Değerlendirme öğrencilerin ya da öğrenci gruplarının özel durumları dikkate alınarak düzenlenip yürütülmelidir.

B.ÖLÇME İŞLEMİNE İLİŞKİN İLKELER

C.ÖLÇME SONUÇLARININ KULLANILMASINA İLİŞKİN İLKELER

Ç.DENEME PROJELERİ

4.BÖLÜM

1974-1975 ÖĞRETİM YILINDA YENİ SİSTEMLE İLGİLİ UYGULAMA PLANI

- 1.İlkokul ve Ortaokul programları kaynaştırılmış bir bütün halinde yeniden düzenlenecektir.
- 2.Yeni yabancı dil programları geliştirilecektir.
- 3.Sekiz yıllık okul programı denemesi sürdürülecektir.
- 4.Ortaokul yeni ders dağıtım çizelgesi uygulamaya konacaktır.
- 5.Ortaöğretimde yıllık ders çeşidi azaltılacak ve dersler teklifi olarak okutulacaktır.
6. Program geliştirme çalışmaları araştırma projeleri hâlinde sürdürülecektir.
- 7.Yeni programlar denendikten sonra geliştirilecektir.
- 8.Tek kitap uygulamasına geçilecektir.
- 9.Ahlak dersi program taslağı bakanlıkça uygulamaya konacaktır.

- 10.Okul radyo ve televizyonundan yararlanma olanakları genişletilecektir.
- 11.Ortaokulda yeni ölçme ve değerlendirme düzenli birinci sınıftan itibaren bazı okullarda denemeye konulacaktır.
- 12.Ortaöğretimde sınıf geçme yerine ders geçme ve kredi düzeni, uygulamalı bir araştırma projesi hâlinde deneme niteliğinde uygulanmaya başlanacak ve dört yılda yaygınlaştırılacaktır.
- 13.Yıllık çalışma takvimi yeniden düzenlenecektir.
- 14.Rehberlik ve araştırma hizmetleri geliştirilecektir.
- 15.Yüksekokullar Kanun Tasarısı üzerinde çalışılacaktır.
- 16.Yükseköğretim kapasitesi artırılabilecektir.
- 17.Kanunlarda gerekli değişiklikler yapılacaktır.
- 18.Öğretmen yetiştiren kurumlar yeniden düzenlenecektir.
- 19.Öğretmenlikte bölge hizmeti düzeni getirilecektir.
- 20.9.Milli Eğitim Şûrası kararları üzerine kurslar ve seminerler düzenlenecektir.
- 21.Okul, Aile ve çevre bütünleşmesi sağlanacaktır.
- 22.Yeni seçmeli dersler için öğretmen yetiştirilecektir.
- 23.Okul yapılarının optimal büyüklükte kurulması ve verimli olarak işletilmesi esaslara bağlanacaktır.
- 24.Meslek kademeleri ve mesleki unvan, görev yetki ve sorumluluklar yeniden düzenlenecektir.
- 25.Bakanlık Merkez ve Taşra Örgütü Yeniden Düzenlenecektir.
- 26.Bilimsel iş birliği geliştirilecektir.
- 27.Yedek subaylık hakkı yeni bir sisteme bağlanmalıdır.
- 28.10.Milli Eğitim Şûrası öğretmenlik mesleğinin sorunlarının incelemesine tahsis edilecektir.

3.1.2. X.Milli Eğitim Şûrası

12 Eylül 1980 darbesinden sonra 23-26 Haziran 1981 yılında toplanan ilk Şûra Onuncu Milli Eğitim Şûrasıdır. X. Milli Eğitim Şûrası'nın gündemini Türk Milli Eğitim Sistemi, Eğitim Programları, Öğrenci akışını düzenleyen kurallar ve

Öğretmen yetiştirme konuları oluşturmuştur. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam'ın başkanlığında toplanmıştır.

Şûrada, Türk Eğitim Sistemi'nin yeni anlayışa göre bütünü üzerinde kararlar alınması amaçlanmıştır.

Bakan Hasan Sağlam, Şûranın açılış konuşmasında şunları söylemiştir:

“Mevcut, sarsılan Milli Eğitim düzeninde her yönden bir çıkmazın içine girilmiştir. Bugün artık, o günler kesinlikle geride kalmıştır. Çünkü ülkeye tekrar başöğretmen Atatürk, O'nun İlkeleri ve İnkılâpları, devleti ile birlikte bütün gücü ile gelmiştir. Bu durumda ülkenin olduğu gibi, Milli Eğitimin de tüm sorunlarını Atatürk Milliyetçiliği doğrultusunda, yeni dönemin ana fikri ve felsefesi içinde, gerçek yüzü ile çözmek zamanı gelmiş ve belirli şartlar doğmuştur. Bu Şûrada ele alınacak yeni eğitim sistemi, ülkemizin politik, sosyal, ekonomik ve kültürel ihtiyaç ve gerçeklerine dayalı, Milli Eğitim Politikası temeline oturmalıdır.

X. Milli Eğitim Şûrası'nda alınan kararlar uygulamada IX. Milli Eğitim Şûrası Kararları gibi çok başarılı olamamıştır. Bu dönemde eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı'nın etkisi ile milliyetçi bir anlayış üzerine oturtulmak istenilmiştir.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra kurulmuş olan Ulusu Hükümeti, 13 Aralık 1983 yılına kadar iktidarda kalmıştır. Ulusu hükümeti, *“Milli Eğitim ve Öğretimde, Atatürk Milliyetçiliğinin yeniden yurdun en ücra köşelerine kadar yaygınlaştırılacağını ve gerekli tedbirlerin en kısa zamanda alınacağını belirtmiştir.”* Ulusu Hükümeti'nin Eğitim Programında; *Bütün Öğretim kurumlarındaki öğrencilerin amacı, Atatürk Milliyetçiliği ve İlkeleri ile pekişmiş milli, unsur, bilgi ve becerileri kazanmak olmalıdır. Ayrıca yarının teminatı olan evlatlarımızın Atatürk İlkeleri yerine yabancı ideolojilerle yetişerek sonunda birer anarşist olmasına izin verilmeyecektir”* şeklinde belirtilmiştir.

X. Milli Eğitim Şûrası Eğitim Programında, tüm eğitim kademeleri için ortak ilke; eğitim programlarında, genç kuşakların Atatürkçülük çizgisinde ulusal birlik etrafında bütünleştirilmesi vurgulanacaktır. Bunun yanında ana sınıftan başlamak üzere her eğitim kademesinde Atatürkçülüğün yoğun bir şekilde öğretileceği belirtilmiştir.

Atatürkçülük çizgisinde ulusal bütünleşmeye dönük faaliyetler kapsamında özellikle milli bayramlarda Atatürk'ün ülkesine bağlılığı, ülkesi için yaptıkları ve yaşamıyla ilgili öyküler, anlatılan öyküler ile ilgili tartışmalar, hep birlikte sınıf

panosunun düzenlenmesi, okulun süslenmesi, çevredeki ilgili yerlere geziler (Atatürk Anıtı, müze vb.) ve diğer faaliyetler planlanmıştır (Tebliğler Dergisi,1981: 378).

X. Milli Eğitim Şûrasında, araştırmamızla ilgili olarak Temel Eğitim'in amaçlarının yeniden incelenmiştir. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Temel Eğitim II. Kademe 8. Sınıflarda görülmektedir. IX. Milli Eğitim Şûrası'nda alınan karara göre, zorunlu eğitimin 5 yıldan 8 yıla çıkarılması gündeme gelmiş olmasına rağmen sekiz yıllık zorunlu temel eğitime geçiş 1997 yılında olmuştur.

Tablo-4. X. Milli Eğitim Şûrasında Alınan Kararlar

1. Okul öncesi eğitimi 0–5 yaş (0–60 ay) çocuklarının eğitimi
2. Ana sınıflarının başlangıçta zorunlu olmayan ancak zamanla zorunlu kılınacak bir düzey olarak alınması
3. Okul öncesi eğitimin amaç ve görevleri
4. Okul öncesi eğitimi ana sınıfının kırsal ve gecekondü yörelerinde, Türkçe eğitimine ağırlık verilecek şekilde öncelikle yaygınlaştırılması
5. Okul öncesi eğitimin yurt düzeyinde yaygınlaştırılmasında; Millî Eğitim Bakanlığının diğer kurumlarla iş birliğini ve bu kurumların okul öncesi eğitime katkılarını sağlayacak yasal önlemlerin alınması
6. Okul öncesi eğitim programlarının geliştirilmesi
7. Ana sınıfları öğretmenleri için el kitapları hazırlanması
8. Millî Eğitim Bakanlığı "Ders Araçları Yapım Merkezi"nde anasınıflarında uygulanacak programlara uygun öğretim ve oyun materyallerinin geliştirilmesi
9. Okul öncesi eğitim çağı çocukları ile bunların ana ve babaları için kaynak materyaller hazırlanması
10. Okul öncesi eğitim gören çocukların gelişimini izlemede kullanılmak üzere "Öğrenci Gelişim Dosyası" ve izleme araçları geliştirilmesi
11. Okul öncesi eğitimden öncelikle yararlanması gerekenleri belirlemek için kullanılacak tanıma araçları geliştirilmesi
12. Okul öncesi eğitim kurumlarına öğretmen sağlamada mevcut kaynakların değerlendirilmesi
13. Mevcut okul öncesi eğitim kurumları öğretmen, yönetici ve uzman personelin hizmet içi eğitimden geçirilmesi
14. Öncelikli yörelerden başlanılarak temel eğitim okullarında birer yıllık anasınıfları ve kız meslek liselerinde uygulama ana sınıfları açılması

15. Temel eğitime giriş yaşının 7'den 6'ya indirilmesi ve zorunlu eğitimin 5 yıldan temel eğitimin tümünü kapsayacak biçimde 8 yıla çıkarılması
16. Temel eğitimin amaçları şura kararları doğrultusunda yeniden saptanması, Temel eğitim uygulamasının kademeli olarak yaygınlaştırılmaya başlanması, yaygınlaştırmada değişik ekonomik sosyal yapıya sahip olan yerleşim birimlerinin öncelikle ele alınması
17. Temel eğitimin yaygınlaştırılmasında yerel özelliklere göre yatılılık, araçla taşıma ve benzeri yöntemlerden yararlanılması
18. Temel eğitimin yaygınlaştırılmasında başta finansman olmak üzere tüm kaynakların en etkili bir biçimde harekete geçirilmesi
19. Temel eğitimin ülke düzeyine yaygınlaştırılmasında yararlanılmak üzere eğitim haritaları yapılması ve bu haritalarda temel eğitim bölgelerinin oluşturulması
20. Olanakları yeterli düzeyde bulunan temel eğitim okullarında, mezunları ve yetişkinleri bir mesleğe hazırlayıcı kurullar açılması ve diğer yaygın eğitim etkinliklerine yardımcı olunması
21. Yetişkin ve mezunlar için yerel ihtiyaçlara cevap verebilecek yurt dışındaki Türk işçi çocuklarıyla özel eğitimi gerektiren çocukların eğitiminde kullanılabilecek farklı temel eğitim programları geliştirmesi
22. Mevcut uygulanabilir temel eğitim programları ile geliştirilecek olanlara uygun tüm eğitim araç gereçleri ile uygun binaların sağlanması
23. Rehberlik ve yöneltme hizmetlerine ağırlık verilerek gerekli araç gereçlerin geliştirilmesi.
24. Fırsat eşitliğini sağlamada, okullar arası farklılıkları görmek ve gerekli tedbirleri almak amacıyla karşılaştırmalı sınavlar yapılması.
25. Öğrenci akış kurallarının şura kararları doğrultusunda düzenlenmesi
26. Hâlen görev yapmakta olan temel eğitim kurumları öğretmenlerinden yükseköğrenim görmüş olanların imkânlar ölçüsünde bu eğitimden geçmeleri sağlanmalı. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin alan öğretmenliğine geçişlerinin açık tutulması konusunda sürekli önlemlerin alınması
27. Orta eğitimin kapsamının, çok amaçlı lise (değişik programlı tek tip lise) ile mesleki ve teknik okullardan ibaret olacak biçimde yeniden düzenlenmesi
28. Orta eğitimden yararlanma hakkı konusunda, temel eğitimi bitirerek orta eğitime girmeye hak kazanmış her birey ile yaygın eğitimden yararlanmak isteyen her bireyi kapsayacak biçimde yeniden düzenleme yapılması

29. Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 28. maddesinin şûra kararı doğrultusunda düzenlenmesi
30. Ortaöğretim Kuruluşları'nın yeniden düzenlenmesi. Bu düzenlemede;
- a)Ortaöğretim, değişik programlar uygulayan okullar (çok amaçlı okullar) ile mesleki teknik okullardan oluşacağı
- b)Çok amaçlı okulların programlarında ortak dersler bulunacağı, buna ek olarak yerel olanaklara ve ihtiyaçlara dayalı meslek kazandırıcı ve mesleklere hazırlayıcı çeşitli derslerin yer verileceği
- c)Çok amaçlı okulun, " yükseköğrenime ve aynı zamanda bir mesleğe hazırlama" görevini başarmak amacıyla akademik programlarla birlikte, olanak ve ihtiyaçlara göre bölüm programlarından (teknik, tarım, ticaret-turizm vb.) en az birini uygulayacağı
- ç)Mesleki ve teknik okulların, bir yandan tam zamanlı ve üç yıl süreli mesleki ve teknik eğitim programlarını, öte yandan ihtiyaçlara göre, çeşitli tür ve düzeyde süresi amaçlara göre değişen örgün ve yaygın eğitim programlarını uygulayacağı hükümlerine yer verilmesi
31. Öğrenci akış kurallarının Şûra kararları doğrultusunda yeniden düzenlenmesi
32. Öğretmen, yönetici ve uzmanların hizmet içi eğitimlerinin sağlanması
33. Mesleki teknik ve genel yaygın eğitim görevleri, hem çok amaçlı okulların hem de mesleki ve teknik okulların görevleri arasına alınarak örgün ve yaygın eğitim türlerini, birlikte ve birbirlerini tamamlayıcı nitelikte yürütülmesi ve örgün eğitim kurumlarındaki mevcut olanakların yaygın eğitim amacıyla harekete geçirilmesi
34. Çeşitli bakanlıklarca yürütülen yaygın eğitim hizmetlerinin koordinasyon sorununun çözümlenmesi
35. Eğitim Örgütü
- a)Türk eğitim örgütünün, kendi alt sistemleri ve ilişkili olduğu çevre sistemleri ile bütünlük oluşturacak biçimde ele alınması
- b)Eğitim hizmetinin ülke düzeyinde dengeli ve etkili olarak yayılmasını sağlayacak bir örgütlenmeye gidilmesi
- c)Yetki ve sorumluluğun, merkez ile taşra yönetimi arasında dengeli olarak dağıtılması
- ç)Örgütlenmenin, işlevsel yaklaşımımızla ele alınması

- d) İlçe eğitim yönetiminin üstünde il eğitim yönetimi ve Millî Eğitim Bakanlığı yönetim düzeylerinin yer alması
- e) İlçenin, eğitim hizmetinin yürütülmesinde ve eğitim yatırımlarının gerçekleştirilmesinde, etkin bir yönetim birimi hâline getirilmesi
- f) Okulun, eğitim örgütünde temel yönetim düzeyi olarak ele alınması
- g) Okulun etkinliğini artırmak, örgütlenmenin hedefi olması ve bu hedefe ulaşmak için her okulun en uygun (optimal) büyüklükte bulunması
- ğ) Kırsal bölgelerde ya da nüfusu yetersiz olan yörelerde yerleşim yerlerinin bir temel eğitim bölgesi olacak biçimde örgütlenmesi (Temel eğitimde en uygun büyüklükteki okula yeterli nüfus çevresi, bir temel eğitim bölgesidir.)
36. Okul öncesi ve temel eğitim 1. kademe kurumlarına öğretmen yetiştirilmesi
38. Temel eğitim ikinci kademe ve ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirilmesi
39. Öğretmen yetiştiren kurumlara öğretmen ve üst düzey diğer eğitim personelinin yetiştirilme
40. Öğretmen yetiştiren kurumlara öğretmen ve üst düzey diğer eğitim personelinin yetiştirilmesi.

3.1.3.XI. Milli Eğitim Şûrası

XI. Milli Eğitim Şûrası “Öğretmen Yetiştirme” konusunu görüşmek amacıyla 08-11 Haziran 1982 tarihinde Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam’ın başkanlığında Ankara’da toplanmıştır. XI. Milli Eğitim Şûrası’nın gündemindeki konular şunlardır:

Tablo-5. XI. Milli Eğitim Şûrası Kararları

1. ÖĞRETMEN EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ

- A. Ülkemizdeki Başlıca Eğilimler ve Gelişmeler
- B. Çeşitli Ülkelerde Öğretmen Yetiştirme
- C. Teklifler

2. ÖĞRETMEN EĞİTİMİNDE HİZMET ÖNCESİ SORUNLAR VE TEKLİFLER

- A. Öğretmen Eğitiminin Genel Amaçları
- B. Öğretmenlik Mesleğinin Genel Standartları

- C. Öğretmen Yetiştirmeye İlişkin Mevcut Sorunlar
- D. Öğretmen Eğitimi Modelinin Esasları
- E. Öğretmen Yetiştirme Programlarında İçerik Kategorilerinin Düzeni ve Ağırlığı
- F. Önerilen Modelin Eğitim Kademelerine Göre Esasları
 - 1. Okul Öncesi Öğretmenin Eğitimi
 - a) Amaçları
 - b) Fonksiyonları
 - c) İlkeleri
 - d) İçerik ve Etkinlik Kategorileri
 - 2. Temel Eğitim Öğretmeninin Eğitimi
 - a) Amaçları
 - b) Fonksiyonları
 - c) İlkeleri
 - d) İçerik ve Etkinlik Kategorileri
 - 3. Orta Eğitim Öğretmeninin Eğitimi
 - a) Amaçları
 - b) Fonksiyonları
 - c) İlkeleri
 - d) İçerik ve Etkinlik Kategorileri
 - 4. Yüksek Eğitim Öğretmeninin Eğitimi
- G. Başarı Şartları ve Uygulama Teklifleri
 - 1. Programlara İlişkin Teklifler
 - 2. Öğretim Kadrosuna İlişkin Teklifler
 - 3. Öğrenci Seçimine İlişkin Teklifler
 - 4. Diğer Teklifler

3. EĞİTİM UZMANLARININ EĞİTİMİ

- A. Eğitim Uzmanının Eğitimi İçin Model Teklifi
 - 1. Eğitim Uzmanının Tanımı
 - 2. Eğitimde Uzmanlık Alanları ve Yetiştirilecek Uzman Sayısı
 - 3. Eğitim Uzmanının Öğrenimi
 - 4. Öğrencilik Şartları

5. Öğretmenlerin Uzmanlığa Geçmesi
6. Eğitim Uzmanlarını Yetiştirecek Kaynaklar
7. Eğitim Uzmanlarının Çalışma Şartları
8. Eğitim Uzmanlarının İstihdam Şartları
9. Eğitim Uzmanı Yetiştirmenin Planlanması İçin Teklifler

B. Eğitim Uzmanlarının Görev Formları

1. Eğitim Yöneticisi
2. Eğitim Müfettişi
3. Eğitim Planlaması Uzmanı
4. Okul Danışmanı
5. Program Geliştirme Uzmanı
6. Özel Eğitim Uzmanı
7. Eğitim Teknolojisi Uzmanı
8. Beslenme Eğitimi Uzmanı
9. Halk Eğitimi Uzmanı
10. Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı

4. ÖĞRETMEN VE UZMANLARIN HİZMET İÇİ EĞİTİMİ

- A. Milli Eğitim Bakanlığı'nda Hizmet İçi Eğitimin Gerekliliği
- B. Hizmet İçi Eğitim Kavramı
- C. Hizmet İçi Eğitim Türleri
- D. Milli Eğitim Bakanlığı'nda Hizmet İçi Eğitimin Amaçları
- E. Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Dairesinin Fonksiyonları
- F. Hizmet İçi Eğitimin Teşkilat Yapısı
- G. Uygulama İlkeleri

5. ÖĞRETMEN VE UZMANLARIN SORUNLARI VE ÇÖZÜM TEKLİFLERİ

- A. Sorunlar
- B. Öğretmen Sorunları ve Eğilimleri Araştırması

XI. Milli Eğitim Şûrası'nda Türk Öğretmeni ve Eğitim Uzmanı'nın niteliklerini Atatürk İlke ve İnkılâpları doğrultusunda belirleme ve bu konudaki

çeşitli sorunlara çözümler arama, kararlara ulaşma, uygulamalara temel esaslar getirme ve Eğitim Sistemi'nin tamamını Atatürkçü çizgide yetiştirmek için gerekli politikalar oluşturulmuştur. Şûra'nın açılış konuşmasında belirtildiği gibi Eğitim ve Öğretim Sistemi'nin başarıya ulaşması ancak onu işletecek öğretmenlerin yetiştirilmesi ile mümkün olacaktır.

Darbeler, ülkelerin uzun yıllar ulaşmaya çalıştığı gelişmişlik seviyelerini bir anda yıllar öncesine döndürerek onları ekonomik, sosyal, eğitsel ve birçok açıdan olumsuz etkiler. Bu gibi olumsuzluklar ancak eğitim yolu ile uzaklaştırılabilir. Öğretmen ve öğrenci sadece eğitim için bir araya getirilmelidir.

12 Eylül Darbesinden önce Türkiye'de, ilkokullarda 124 gün Eğitim ve Öğretim yapılıyordu, 1980 yılında öğretim takvimi değiştirilerek eğitim-öğretim 169 gün olmuş gelecek yıl 174 ve 1984 yılında ise 184 çalışma gününe çıkarılmıştır (Mızrak, 2010, 37-41).

4.1.Öğretim Programları

4.1.1.1973 Sosyal Bilgiler Orta (1-2-3) Müfredat Programı

1970-1971 Eğitim - öğretim yılında uygulamaya konulan ve 1973 tarihinde basılan Sosyal Bilgiler dersine ait bu program, ufak değişiklikler geçirerek 1985 yılında yerine Milli Tarih dersi konulana kadar uygulamada kalmıştır. Bu program ile Cumhuriyet'in kuruluşundan beri ortaokullarda birbirinden bağımsız olarak okutulan ve tek disiplin anlayışının hâkim olduğu Sosyal Bilgiler dersi kapsamına giren Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi dersleri "*Sosyal Bilgiler*" adı altında birleştirilmiştir (Keskin, 2002: 265).

Sosyal Bilgiler, 1985 yılından itibaren 64 sayılı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı kararı ile Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi olarak üç ayrı derse ayrılmıştır. Böyle bir uygulamaya geçilmesinin sebebi, Sosyal Bilgiler Programı ve ders kitapları içerisinde yeterince yer alamayan bazı önemli konuların, ayrı ders kitapları altında ayrıntılı biçimde verilmesini sağlamak olabilir. Bu program, diğer derslerden ve programlardan bağımsız olarak tek disiplin anlayışına göre hazırlanmış ilk programdır (Ercan, 2007: 69).

1970-1971 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın, giriş bölümünde Eğitim Programlarının, memleketin içinde bulunduğu siyasal, sosyal ve ekonomik duruma göre ihtiyaç ve imkânlar ölçüsünde değişebileceğinden bahsedilmiştir. Son yıllarda

programların daha hayati ve öğrenciye daha uygun davranış kazandırması amacı ile Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi konularının birbiriyle olan ilişkisi göz önüne alınarak “Sosyal Bilgiler” adı altında birleştirilmesinin amacı belirtilmiştir.

1970-1971 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın amaçlar kısmında öğrencilere; Millet kavramını, Türk milliyetçiliğinin ilkelerini, medeni, sosyal, insan haklarına saygılı, kanunlara uyan, ruh ve beden sağlığına dikkat eden, ülkümüzü benimseyen, geçmişi bilip geleceğe umutla bakan, cumhuriyet ve demokrasi kavramlarını bilen, Atatürk'ün gençliğe hitabını derinliğine anlayıp kavrayan, Türk devrimlerini ve ilkelerini bilen aktif yurttaşların yetiştirilmesinin gerekliliğinden bahsedilmiştir.

1970-1971 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, IX. Milli Eğitim Şurası kararı uyarınca Temel Eğitim'in amaçlarına uygun olarak hazırlanmış olan Temel Eğitim 4., 5., 6., 7., ve 8. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı olarak ufak değişiklikler geçirmiştir. Yapılan değişiklikler 15.11.1974 tarihinde Talim Terbiye Kurulu tarafından kabul edilmiş ve 1816 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanmıştır.

1974 Temel Eğitim 4., 5., 6., 7., ve 8. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı değişikliğinin giriş bölümünde belirtildiği gibi Cumhuriyetin kuruluşundan beri, ilk ve orta dereceli okul programlarında, ihtiyaç ve imkanlar ölçüsünde zaman zaman değişiklikler yapılmıştır.

1970-1971 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında, 1974-1975 yılında yapılan değişiklikleri Orta 1-2-3. Sınıf Sosyal Bilgiler üniteleri bazında incelediğimizde Avrupa, Roma, Yunan tarihi konularının azaltıldığı ve bu konulara ünite olarak değil de konu başlığı olarak yer verildiği görülmektedir. Ayrıca Sosyal Bilgiler Dersi üniteleri içerisinde Türk tarihi konularına daha çok yer verilmiştir. Ders saatlerinde de önemli ölçüde bir azalma olmuştur. Orta 1. ve 2. Sınıflarda 5 saat olan ders sayısı 3'e, Orta 3. Sınıfta 4 saat olan ders sayısı ise 3'e düşürülmüştür.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programının genel olarak içeriğine bakacak olursak giriş, amaçlar, açıklamalar ve ders konularına yer verilmiştir.

1974 Temel Eğitim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın amaçlar kısmına eklenen şu madde önemlidir.

- *Öğrencilere; Türk Milletine, Türk bayrağına, Türk askerine ve ordusuna, memlekete büyük hizmetlerde bulunanlara ve Kurtuluş savaşında İstiklal madalyası alanlara karşı sevgi, saygı ve güven duygularını*

kuvvetlendirmek, millet ve yurt işlerini her şeyin üzerinde tutmayı, millet ve yurda karşı canla başla çalışmayı benimsetilmelidir.

Bu maddenin programa eklenmesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi açısından önemlidir. Öğrencilerin milli bilincin kazandırılması için bu üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. 12 Eylül Darbesinden önce okutulan son Sosyal Bilgiler Öğretim Programı olan bu programı genel olarak incelediğimizde Atatürkçülük konularına az da olsa yer verildiği görülmektedir.

1975-1976 Öğretim yılı Orta dereceli okullar açılış programına bakacak olursak her okulda bulunması gereken Atatürk Köşesi bölümünün günün anlamını belirtecek şekilde düzenlenmesinin gerektiği bildirilmiştir. Tören programı ise Atatürk ve Türk Büyükleri için saygı duruşu ve toplu halde İstiklal Marşı okunması şeklinde devam eder. İlk ve Orta dereceli tüm okulların karnelerinde Atatürk'ün Türk Gençliğine Hitabesi ve bir Atatürk portresi ile birlikte Atatürk'e ait vecizelerden üç tanesinin konulması da tüm okullara bildirilmiştir (Tebliğler dergisi,1975: 414).

12 Eylül 1980 darbesinden önce okullara Atatürk köşesi yapılması, törenlerde Atatürk ve Türk Büyükleri için saygı duruşu ve toplu halde İstiklal Marşı okunması, karnelerde Atatürk portresi ve İstiklal Marşına yer verilmesi eğitim politikasının Atatürk Milliyetçiliği yönünde olduğunu göstermektedir. 12 Eylül'den sonra da Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Türkçe kitapları başta olmak üzere tüm kitaplara Türkiye Haritası, İstiklal Marşı, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi ve Öğretmen Marşı konulmuştur. Tüm bunlar darbeden önce eğitimde milli bir tavır sergilenmeye başlanıldığını ve darbeden sonra bunun artarak devam ettiğini göstermektedir.

4.1.2.1981 Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük (8.Sınıf) Müfredat Programı

T.C. İnkılâp Tarihi dersi, Temel Eğitim İkinci Kademe (Ortaokul) okullarında 1981-1982 Eğitim-Öğretim yılından itibaren okutulmaya başlanmıştır. Ortaokul 8. Sınıflarda okutulacak olan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi, 08.06.1981 gün ve 106 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararıyla kabul edilmiştir. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi Öğretim Programı 08.06.1981 tarihli ve 2090 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanmıştır.

T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin genel amaçları şu cümleyle başlamaktadır: “Türk İnkılâbının mimarı Ulu Önder Atatürk, eserleriyle birlikte kavratılıp benimsetilecek ve en içten duygularla sevdirecektir.”

1981 T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi, 12 Eylül 1980 darbesinden sonra Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Türkiye Cumhuriyeti devletinin hedeflerini ve fikirlerini benimsetmek, Atatürk İlke ve İnkılâplarını yaşamlarında uygulayan aktif yurttaşlar yetiştirmek amacıyla müfredata eklenmiştir. Bu dersin müfredata eklenmesinde, 12 Eylül darbesinden sonra ülkenin başına geçen Ulusu Hükümeti'nin Eğitim ve Öğretimde, Atatürk Milliyetçiliğini, Atatürkçülük düşüncesini, Atatürk fikirlerini yurdun en ücra köşelerine kadar yaygınlaştırmak istemesinin etkisi bulunmaktadır.

4.1.3. 1985 Milli Tarih Ortaokul (1-2) Müfredat Programı

Ortaokullarda Sosyal bilgiler dersi kaldırılarak, eski uygulamadaki gibi tarih, coğrafya ve yurttaşlık (vatandaşlık) bilgisi dersleri ayrı birer ders haline getirilmiştir. Sosyal Bilgiler dersinin, Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgileri adı altında üç ayrı ders olarak okutulması ile ilgili kanuna göre, Ortaokul 1. ve 2. Sınıflarda okutulacak olan Milli Tarih dersi Öğretim Programı 1985-1986 Eğitim-Öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere 17.06.1985 tarih ve 2190 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanmıştır.

1985 Milli Tarih dersi Öğretim Programı Ortaokul 1. ve 2. Sınıflarda haftalık 2'şer saat olarak programa konulmuştur.

Ders Kitabı'nın adının neden “Milli Tarih” olduğu o dönemde birçok tartışmaya sebep olmuştur. Meclis'te “Cumhuriyet döneminden bugüne kadar okutulan ders kitapları milli değil midir?” hakkındaki soru önermesine dönemin Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı olan Metin Emiroğlu şöyle yanıtlamıştır:

“Kitap Yazma Seferberliği ile Milli Tarih, Milli Coğrafya ismi veriliyor. Bir isme takılıp, evvelki tatbikatı milli kabul etmemek mümkün değil. Belki bu kitaplara “Milli” kelimesinin konulması, çocuklarımızın milli hislerini güçlendirmek, bir millet olmanın, aynı tarihi duyguları hissetmenin, aynı coğrafyada yaşamının temel şartı olduğunu çocuklarımıza anlatabilmek, Atatürk İlkelerini, Türkiye Cumhuriyetine vücut veren bu ilkeleri milli bir şuurla çocuklarımıza işlemek gayesinden ileri gelmektedir” (Mızrak, 2010: 46).

Milli Tarih dersi ile öğrencilere kazandırılmak istenilen amaçlara bakılacak

olursa; Öğrencilere, Türk milletinin dünya tarihindeki önemi, milletler âlemi içindeki geçmişi, Türk milletinin zekâ ve kabiliyeti, çalışkan oluşu benimsetilmelidir. Atatürk'ün direktifleri uyarınca “milli kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkarma” yolunda durmadan çalışılması gerektiği belirtilmektedir. “Yurtta Sulh Cihanda Sulh” ilkesine bağlı kalınmalıdır. Milli bağımsızlık ve demokrasi kavrama insanlığa; sevgi, saygı ve hizmet verme duygusunu uyandırma gibi değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır (Tebliğler Dergisi, 1985: 201).

Öğrencilere; *“Türk devletinin devamlılığı gerçeği vurgulanacak; Cumhurbaşkanlığı forsunun anlamı, yeri geldiğinde açıklanacaktır”* cümlesi ile Türkiye Cumhuriyeti Devletinin geçmişinin köklü olduğu vurgulanarak geleceğe dair sağlam temeller üzerine kurulduğu anlatılmak istenmektedir.

1970-1971 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer almayan ancak 1985 Milli Tarih dersi Öğretim Programında Atatürk'ün kişiliği, hayatı, ilkeleri ve İnkılâpları konularına yer verilmiştir.

1973 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın amaçlar kısmında yer alan maddeler şunlardır:

11.Madde: Öğrencilere başta Türk büyükleri olmak üzere, milletlerine ve insanlığa hizmet etmiş büyük devlet, bilim ve fikir adamlarının hayatlarını ve hizmetlerini uyulmaya değer örnekler olarak takdir ettirmek; özellikle, Atatürk'ün Türk milleti ve dünya için açtığı geniş ufukları belirtilmelidir.

Öğretim Programlarının “Açıklamalar” kısmında yazılanlar öğrencilere, dersin işleniş sırasında kazandırılması gereken değerlerdir. 12 Eylül 1980 öncesi Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer almayan ancak 1985 Ortaokul Milli Tarih Öğretim Programında yer alan açıklamalar aşağıda sıralanmıştır:

18.Madde: “Kendi tarihimizdeki ünlü devlet adamları, kahramanlar, ıslahatçılar veya başka kavim ve milletlerin “Büyük” unvanını almış krallar ve imparatorları ile Atatürk'ün kişiliği; onların bıraktığı eserlerle, İnkılâbımızın yenilikleri karşılaştırılacak, bu karşılaştırma yapılırken kişiler ve kurumlar buldukları zamana göre değerlendirilecek, Atatürk'ün 20. asırdaki üstün kişiliği vurgulanacak ve İnkılâbının eşsizliği belirtilecektir”. 1973 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda, 1985 Milli Tarih Öğretim Programı'nın Açıklamalar kısmında yer alan bu maddeye eşdeğer bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak 1973 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın Amaçlar kısmında *“Atatürk'ün Türk milleti ve dünya için açtığı geniş ufukları belirtilmelidir”* şeklinde bir cümle bulunmaktadır. Her iki

Öğretim Programını da karşılaştırmamız neticesinde 12 Eylül 1980 Darbesi'nden önce "Atatürkçülük" konularına az da olsa yer verilmiştir. Ancak 12 Eylül 1980 Darbesi'nden sonra kullanılan Milli Tarih Öğretim Programı'nda iktidara gelen hükümetin ve eğitim programının da etkisi ile Atatürk'ü, O'nun eserlerini ve Türk İnkılâpları öğrencilere aktarılacaktır.

21.Madde: "Tarihimizde gurur duyduğumuz kahramanlıklar anlatılırken yerine göre, En Büyük Kahraman Atatürk ile ilişki kurulacaktır."

22.Madde: "1683 Yılındaki Viyana Bozgunu ve art arda başlayan yenilgilerimiz açıklanırken Osmanlı topraklarındaki geri çekilmenin Sakarya Meydan Muharebesi ile son bulduğu ve Türk milletinin ters giden talihinin, Büyük kurtarıcımız Atatürk ile değiştiği açıklanacaktır."

1985 Milli Tarih Öğretim Programı'nda yer alan 21. ve 22. Maddeler birbirini tamamlamaktadır. Türk Tarihinde yapılan savaşlarda zaferler olduğu kadar yenilgilerde bulunmaktadır.12 Eylül Darbesi'nden sonra kullanılan Milli Tarih Öğretim Programında yer alan maddelere göre, Atatürk'ün milletin makûs talihini tersine döndürdüğü belirtilmiştir. Milli Tarih Dersinin işlenişi sırasında yeri geldikçe Atatürk'ün ne kadar büyük bir komutan olduğu anlatılmıştır. 12 Eylül Darbesi'nden sonra Atatürk'e ve İnkılâplarına daha fazla yer verilmesi ile öğrencilerin yaşamlarını O'nun İlkeleri ve İnkılâpları doğrultusunda yönlendirmesi beklenmiştir.

25.madde: "Kültür ve sanat hareketleri üzerinde durulurken; Cumhuriyet Devri kültür ve sanatımızla karşılaştırmalar yapılacak, Atatürk zamanında başlatılan bu tür yeniliklerin değeri kavratılacaktır". 1985 Milli Tarih Öğretim Programı'nın Açıklamalar bölümünde yer alan bu maddeye göre dersin işlenişinde Atatürk'ün kültür ve sanata verdiği önemden bahsedilmiştir. Atatürk döneminde başlatılan kültür ve sanat hareketlerine derslerin işlenişi sırasında yer verilerek öğrencilere konu ile ilgili karşılaştırmalar yaptırılabilir. Atatürk'ün yenilik taraftarı olduğu belirtilebilir.

26.madde: "Bütün bunlarla beraber İnkılâp tarihimizin temelinde bulunan genel tarihimizle ilgili konuların giriş, sonuç bölümleriyle bağlantı kurulacak kısımların da yerine göre, Atatürk'ün büyüklüğü ve İnkılâbındaki etkinlikler belirtilecektir".

12 Eylül Darbesi'nden sonra toplanan Onuncu Milli Eğitim Şurasında, Mevcut sarsılan Milli Eğitim düzeninde her yönden bir çıkmazın içine girildiği ancak Atatürk ve O'nun İnkılâpları ile İlkelerinin tüm gücü ile devletin yönetiminde etkin olacağı belirtilmiştir.

1985 Milli Tarih Öğretim Programına yeni eklenen maddelere bakıldığı zaman Atatürk'ün üstün kişiliği, kahramanlıkları anlatılacak; siyasi liderlerle Atatürk'ün karşılaştırılması yapılacaktır. Cumhuriyet Devri, Atatürk zamanında yapılmış yeniliklerden bahsedilecektir. Tarihin içinde Atatürk'ün yeri, önemi ve büyüklüğü vurgulanmıştır. 12 Eylül 1980 Darbesi'nden sonra öğretim programlarında Atatürkçülük konularıyla ilgili daha detaylı bilgiler verilmeye başlanmıştır.

5.1.Ders Kitapları

Bu bölümde araştırmanın konusu olan Atatürk İlke ve İnkılâpları Tarihi Dersinin işlendiği Temel Eğitim İkinci kademe 1974 Sosyal Bilgiler Orta (1-2-3) ders kitapları, 1985 Milli Tarih Ortaokul (1-2) ders kitapları ve 1981 Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük (8.Sınıf) ders kitaplarına ünite bazında yer verilmiştir.

5.1.1.1974 Sosyal Bilgiler Orta 1 Ders Kitabı

1974 Temel Eğitim İkinci Kademe Orta 1-2-3. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitaplarına ait konuların dağılımı Tablo-6, Tablo-7 ve Tablo-8'te verilmiştir.

Tablo-6.Sosyal Bilgiler Orta 1 Ders Kitabı Konuları

1. Ünite TOPLULUKLAR İÇİNDE HAK VE GÖREVLERİMİZ

- Konular:**
- a)Sınıf Topluluğu
 - b)Okulumuz
 - Yönler Neye Yarar ve Nasıl Bulunur?
 - c)Ailemiz
 - ç)Köyümüz, Kasabamız ve Şehrimiz
 - Belediye Nedir?
 - d)Trafik ve Turizm

2. Ünite TÜRKİYE'NİN NERESİNDEYİZ?

- Konular:**
- a)İç Anadolu Bölgesi
 - b)Ege Bölgesi
 - İç Batı Anadolu
 - c)Marmara Bölgesi
 - d) Karadeniz Bölgesi

- Batı Karadeniz Bölgesi
- Orta Karadeniz Bölgesi
- Doğu Karadeniz Bölgesi
- e)Doğu Anadolu Bölgesi
- f)Güneydoğu Anadolu Bölgesi
- g)Akdeniz Bölgesi

3.Ünite DÜNYAMIZA TOPLU BAKIŞ

Konular: a)Dünyamıza Toplu Bakış

4. Ünite YURDUMUZDA ESKİ ÇAĞLARDA KİMLER, NASIL YAŞAMIŞLARDIR?

- Konular:**
- a)Yurdumuzda İlk insanlar
 - b)Türkiye'nin Tarih Çağına Girişi
 - c)Ön Asya'ya İlk Büyük Göçler
 - Anadolu'da Hititler
 - Mezopotamya'da kimler, nasıl yaşadılar?
 - İlkçağın ünlü ülkelerinden biri Mısır
 - Ege denizi çevresinde gelişen öteki uygarlıklar
 - ç.Anadolu'ya yeni göçler
 - Doğu Anadolu'da Urartu krallığı
 - İç ve Batı Anadolu'da Frigyalılar
 - Gediz menderes yöresinde Lidyalılar
 - d.Anadolu'nun karşılaştığı saldırılar
 - İlk çağın büyük fatihi İskender
 - Anadolu'ya bir süre de Roma egemen oldu
 - Hristiyanlık Filistin'de doğdu
 - Doğu Roma(Bizans) İmparatorluğu

5.Ünite ORTA ASYA TÜRKLERİ VE TÜRK GÖÇLERİ

Konular: a.Türklerin İlk Anavatanı Orta Asya

- Büyük-Türk İmparatorluğu
- b.Büyük Hun İmparatorluğunun Dağılışıdan Sonra Orta Asya'da Kurulan Devletler
- Göktürk İmparatorluğu
- Uygur Devleti

- c. İslamlığın Doğuşu, Yayılışı ve Türkler
-İslamlık Yeryüzüne Yayılıyor
d.Başlıca Müslüman Türk Devletleri
-Karahanlılar
-Gazneliler
-Büyük Selçuklu İmparatorluğu

(*Tebliğler Dergisi, 1816, 2 Aralık 1974,s.579-583*)

Sosyal Bilgiler Orta 1 ders kitabı 258 sayfadan oluşmaktadır. Ders kitabında toplam 5 ünite vardır. Bizim inceleme alanımıza giren 2 tane ünite bulunmaktadır. İncelediğimiz üniteler Tarih konularından oluşmaktadır. Sosyal Bilgiler Orta 1 ders kitabında Atatürk İlke ve İnkılaplarıyla ilgili konular yer almamaktadır.

Sosyal Bilgiler Orta 3 ders kitabının 2. ünitesinde Yeni Türkiye Devleti'nin Kurulması (Sevr Antlaşması, Kurtuluş Savaşında Cepheleler) , Batı Cephesi (Sakarya Savaşı, Büyük Taarruz, Lozan Konferansı), Türk Devrimleri (Osmanlı Saltanatı'nın Sonu, Cumhuriyetin Kuruluşu, Medeni Hukuk, Kıyafet Devrimi, Milli Ekonomi, Yazı Devrimi) ve İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye konularına 30 sayfa yer verilmiştir. Sosyal Bilgiler Orta 1 ders kitabında, Eski çağ konularına oldukça fazla yer verilmiştir.

5.1.2.1974 Sosyal Bilgiler Orta 2 Ders Kitabı

Tablo-7.Sosyal Bilgiler Orta 2 Ders Kitabı Konuları

1.Ünite	OĞUZLARIN ANADOLU'YA YAYILMALARI VE YERLEŞMELERİ
Konular:	a.Anadolu'nun Fethi (Türkiye Tarihi) b.Anadolu Selçuklu Devletinin Kuruluşu -Haçlı Seferleri -Selçuklu Sultanları Anadolu'ya Egemen Oluyor c.Anadolu Selçuklu Devletinin Yükselişi, Selçuklu Uygarlığı d.Anadolu Selçuklu Devletinin Yıkılışı

2.Ünite YENİ BİR TÜRK DEVLETİNİN KURULUŞU

- Konular:**
- a.Osmanlı Devletinin Kuruluşu
 - Osman Gazi
 - Balkanlarda Durum
 - Rumeli'ye Geçiş
 - Yıldırım Bayezid
 - b.Anadolu'da Türk Birliğinin İkinci kez Bozulması
 - Ankara Savaşı
 - II. Murat
 - c.İstanbul'un Fethi ve Sonuçları
 - Fatih Sultan Mehmet
 - İstanbul'un Alınışı
 - d.Osmanlı İmparatorluğu
 - Yavuz Sultan Selim
 - Osmanlı İmparatorluğunun Balkanlarda Gelişmesi
 - Kanuni Sultan Süleyman
 - İslam Dünyası
 - İran Savaşları
 - Osmanlı-Fransa İlişkileri
 - e.Osmanlı Uygarlığı ve Devlet Örgütü

3.Ünite ORTAÇAĞ'DA VE YENİÇAĞ'DA AVRUPA

- Konular:**
- a.Ortaçağ'da Avrupa
 - b.Avrupa Yeniçağa Nasıl Girdi
 - Bilim ve Teknikte İlerleme
 - Coğrafi Keşifler
 - Rönesans-Reform

4.Ünite OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN DURAKLAMA, GERİLEME VE DAĞILMA DEVRİ

- Konular:**
- a.Duraklama, Gerileme ve Dağılmanın Önemli Nedenleri
 - b.Duraklama ve Gerileme Döneminde Osmanlı Devletinin Dış Ülkelerle İlişkisi

- Asya Ülkeleri ile İlişkiler
- Avusturya Savaşları
- Osmanlı Venedik İlişkileri
- Lehistan'la İlişkiler
- Osmanlı-Rus İlişkileri
- Fransa'nın Kazançları
- c.Duraklama ve Gerileme Döneminde İç Olaylar ve Düzen Yenileme Çabaları
- d.19.ve 20. Yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğu
- III.Selim
- Yenileşmeye Gösterilen Tepki
- Alemdar Mustafa Paşa
- II. Mahmut
- Milliyetçilik Akımları
- e.Osmanlı Devletinin Batı Uygarlığını Benimsemesi

5.Ünite KOMŞULARIMIZ VE İLİŞKİLERİMİZ OLAN DEVLETLER

- Konular:**
- a.Balkan Ülkeleri(Yunanistan, Bulgaristan, Yugoslavya, Arnavutluk)
 - b.Sovyetler Birliği
 - c.Doğu ve Güney Komşularımız(İran, Irak, Suriye, Kıbrıs)
 - d.İlişkilerimiz Olan Avrupa Ülkeleri (Almanya, İngiltere, İsviçre, Fransa, İtalya, Romanya)
 - e.İlişkilerimiz Olan Asya Ülkeleri (İsrail, Pakistan, Çin, Japonya)
 - f.İlişkilerimiz Olan Okyanuslar Ötesindeki Ülkeler (Abd, Avustralya)

(*Tebliğler Dergisi, 1816, 2 Aralık 1974,s.583-585*)

Sosyal Bilgiler Orta 2 ders kitabı 207 sayfadan oluşmaktadır. Ders kitabında toplam 5 ünite vardır. Üniteler ağırlıklı olarak Tarih konularından oluşmaktadır. Tablo-7'de bu ünitelere yer verilmiştir. Sosyal Bilgiler Orta 2 ders kitabının içerisinde Atatürk İlke ve İnkılâpları ve Atatürk'ün kişisel hayatı konuları yer almamaktadır. Sosyal Bilgiler Orta 3 ders kitabını incelememiz sonucunda ise konuların 19.yy'da Osmanlı İmparatorluğu ile başlayıp Barışı korumak amaçlı kurulan Uluslararası kuruluşlara kadar devam ettiği görülmüştür.

5.1.3.1974 Sosyal Bilgiler Orta 3 Ders Kitabı

Tablo-8.Sosyal Bilgiler Orta 3 Ders Kitabı Konuları

1.Ünite	TÜRKİYE’NİN BUGÜNKÜ YÖNETİM BİÇİMİ
Konular:	<p>a)Demokrasi</p> <ul style="list-style-type: none">-Demokrasi nedir-Demokrasinin Tarihçesi-Bugünkü Demokrasi Anlayışı <p>b)Kişinin Hakları ve Hürriyetleri</p> <p>c)Kişinin Ödevleri</p> <p>ç)Devlet</p> <p>d)Devletin Yasama Görevleri</p> <ul style="list-style-type: none">-Türkiye Büyük Millet Meclisinin Kuruluşu <p>e)Devletin Yürütme Görevi</p> <p>f)Devletin Yargı Görevi</p> <p>g)Türk Milleti ve Türk Milliyetçiliği</p>
2.Ünite	OSMANLI İMPARATORLUĞUNUN YIKILIŞI, VE TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN KURULUŞU
Konular:	<p>a.19.Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu ve Endüstri</p> <p>b.Birinci Dünya Savaşının Doğuşu ve Sonuçları</p> <p>c.Birinci Dünya Savaşında Osmanlı İmparatorluğu</p> <p>d.Yurdu Kurtarmak İçin Türk Ulusunun Ayaklanması</p> <ul style="list-style-type: none">-İzmir’in işgali-Atatürk-Samsun’a çıkış-Erzurum Kongresi-Sivas Kongresi <p>e.Yeni Türkiye Devletinin Kurulması</p> <ul style="list-style-type: none">-Sevr Antlaşması-Kurtuluş Savaşında Cepheler <p>f.Batı Cephesi</p> <ul style="list-style-type: none">-Sakarya Savaşı-Büyük Taarruz ve Zafer-Lozan Konferansı

- g. Türk Devrimleri
- Osmanlı Saltanatının sonu
 - Cumhuriyetin Kuruluşu
 - Medeni Hukuk
 - Kıyafet Devrimi
 - Milli Ekonomi
 - Yazı Devrimi
 - Devrimlerin Önemi
- h.İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye
- İkinci Dünya Savaşı
 - Çok Partili Döneme Geçiş
- ı.Barışı Koruma Çabaları ve Bu Amaçla Kurulan Uluslar arası Kuruluşlar

3.Ünite NÜFUSUMUZ VE NÜFUS SORUNLARI

- Konular:**
- a)Nüfusumuz ve Başlıca Nüfus Sorunları
 - Genel Nüfus Sayımları
 - Türkiye’de Nüfus Yoğunluğu
 - Köylerimizin Başlıca Sorunları
 - Büyük Şehirlerimizin Sorunları
 - Deprem Bölgeleri
 - b)Meslek Seçimi

4.Ünite TÜRKİYE’NİN TARIMLA İLGİLİ SORUNLARI

- Konular:**
- a)Topraklarımızda Ekim, Dikim Etkinliklerimiz ve Sorunları
 - Topraklarımızdan Nasıl Yararlanıyoruz
 - Toprak Erozyonu
 - Sulama İşleri
 - Toprağın Gübrenmesi
 - Tarımda Makineleşme
 - b)Ormanlarımız ve Ormancılığımız

5. Ünite TÜRKİYE’NİN ENERJİ İHTİYACI, ENERJİ KAYNAKLARI VE TÜRKİYE’NİN ENDÜSTRİLEŞMESİ

- Konular:**
- a)Enerji Kaynaklarımız
 - Zonguldak Taşkömürü Havzası
 - Linyit
 - Petrol
 - Su Gücü ve Elektrik Üretimi
 - Öteki Enerji Kaynakları
 - b)Endüstri ve Endüstrileşme
 - c)Türkiye’de Taşıma ve Ulaştırma, İç ve Dış Ticaret
 - Ulaştırma Hizmetlerinin Önemi
 - İç ve Dış Ticaret
 - Turizm nedir?

(*Tebliğler Dergisi, 1816, 2 Aralık 1974, s.586-589*)

Sosyal Bilgiler Orta 3 ders kitabı 239 sayfadan oluşmaktadır. Ders kitabında Tarih konuları bir ünite’de toplanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılışı ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşu aynı ünite içinde ele alınmıştır. Türk Devrimleri konu başlığı adı altında Osmanlı Saltanatının sonu, Cumhuriyetin kuruluşu, Medeni Hukuk, Kıyafet Devrimi, Milli ekonomi, Yazı Devrimi, Devrimlerin önemi ve devrimlerle elde ettiğimiz kazanımlar işlenmiştir. Ders kitaplarının tamamını incelememiz sonucunda içerisinde İstiklal Marşımızın ve Atatürk Portresi’nin olmaması dikkatimizi çekmiştir. 12 Eylül 1980 Darbesi’nden sonra ise Milliyetçiliğin ve Atatürkçülüğün daha sağlam kavratılması için “Atatürk Portresi”, “İstiklal Marşı”, “Bayrak” ve “Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi’nin” ders kitaplarında yer alması zorunlu olmuştur.

5.1.4.1981 Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8.Sınıf Ders kitabı

Tablo-9. 8.Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı Konuları

Giriş	Türk İnkılâbı Tarihine Giriş
	Birinci Dünya Savaşı Öncesi Genel Durum
	a.Avrupa’da gelişmeler
	b.Endüstri İnkılâbı
	c.Sömürgecilik
	Birinci Dünya Savaşı Öncesi Osmanlı İmparatorluğu
	a.XIX. Yüzyılın Sonunda Osmanlı İmparatorluğu

- b.İkinci Meşrutiyet
- c.Osmanlı İmparatorluğunu Sarsan Son Savaşlar

1.Bölüm

Birinci Dünya Savaşı

- a.Birinci Dünya Savaşı'nın Nedenleri ve Savaşın Gelişmesi
- b.Savaşta Cepheler
- c.Osmanlı İmparatorluğu'nun Savaşa Girmesi ve Savaşın Sonuçları
- d.Savaşa Nasıl Katıldık?
- e.Savaşın Sonu

2.Bölüm

Kurtuluş Savaşı Ve Öncesi Osmanlı İmparatorluğunun Durumu

- a.Kurtuluş Savaşı Öncesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun Durumu
- b.Mondros Ateşkes Antlaşması, Osmanlı İmparatorluğu'nun sonu oldu
- c.Ateşkes ve Azınlıklar
- d.Ateşkes ve Türkler
- e.İşgaller Karşısında Osmanlı Yönetiminin Tutumu
- f.İşgaller Karşısında Mustafa Kemal Paşa'nın Tutumu

3.Bölüm

Mustafa Kemal'in Hayatı

- a.Okul Hayatı
- b.Osmanlı Ordusunda Geçen Yıllar
- c.İtalya Savaşında Mustafa Kemal
- d.Balkan Savaşları ve Mustafa Kemal
- e.Birinci Dünya Savaşında ve Mustafa Kemal
- f.Mustafa Kemal'in Kişiliği

4.Bölüm

Kurtuluş savaşı

Konular:

- a.Kuvayi Milliye Harekâtı
- b.Mustafa Kemal'in Samsun'a Çıkışı ve Milli Birliğin Uyandırılması
- c.İşgallere Karşı İlk Direniş
- d.Amasya Genelgesi
- e.Erzurum Ve Sivas Kongresi
- f.Osmanlı Hükümetleri Ve Temsil Heyeti
- g. Son Osmanlı Mebusan Meclisi
- h.Milli Misak
- ı.İstanbul'un İşgali

- i. TBMM'nin Açılışı ve Görevleri
- j. Büyük Millet Meclisi Hükümetine Karşı Ayaklanmalar
- k. Sevr Antlaşması
- l. Türk Ordusunun Kuruluşu
- m. Savaş Nasıl Gelişti?
- n. Kurtuluş Savaşında Cepheleler
- o. Ermeni Savaşı ve Sonucu
- ö. Güney Cephesi
- p. İnönü Muharebeleri ve Sonuçları
- r. Birinci İnönü Muharebesi
- s. Londra Konferansı
- ş. İkinci İnönü Muharebesi
- t. Sakarya Meydan Muharebesi
- u. Büyük Taarruz ve zafer
- ü. Mudanya Ateşkes Antlaşması
- v. Lozan Konferansı

5.Bölüm Türk İnkılabı

Konular:

- a. Çağdaşlaşmak Gereği
- b. Siyasal Alanda İnkılap-Saltanatın Kaldırılması
- c. Cumhuriyetin İlanı
- ç. Halifeliğin Kaldırılması
- d. Memleketin Yeniden Teşkilatlandırılması
- e. Ankara Başkent Oluyor
- f. Çok Partili Rejim Denemeleri
- g. Yeni Türk Devletine Karşı Rejim Denemeleri
- ğ. Mustafa Kemal Paşa'ya Suikast
- h. Menemen Olayı
 - 1. Hukuk Alanında İnkılap
 - i. Teşkilat-ı Esasiye Kanunu
 - j. Eşitlik
 - k. Eğitim ve Kültür Alanında İnkılap
 - l. Eğitimde Birliğin Sağlanması
 - m. Yazıda İnkılâp, Türk Harfleri
 - n. Türklerin Tarihi ve Türk Dili
 - o. Sanat ve Kültür Hareketleri

- ö.Toplumsal Alanda İnkılap
- p.Din Kurumlarının Düzenlenmesi
- r.Kıyafette Değişiklik
- s.Takvim, Saat ve Ölçülerde Değişiklik
- ş. Soyadı Yasası
- t.Sağlık Alanında Atılımlar
- u. Ekonomi Alanında Gelişmeler
- ü.Tarım, Ticaret, Sanayi ve Bayındırlık Alanında Gelişmeler

- 6.Bölüm**
- a.Türk Ordusu ve Milli Savunma
 - b.Askerî Alanda Gelişmeler
 - c.Milli Savunma

- 7.Bölüm** **Türkiye Cumhuriyetinin Dış Siyaseti**
- a.Atatürk'ün Dış Siyaset Anlayışı
 - b.Musul Sorunu ve Sonucu
 - c.Boğazlar Sorunu ve Montrö Antlaşması
 - ç.Balkan Antantı ve Sadabat Paktı
 - d.Hatay Sorunu ve Sonucu

- 8.Bölüm** **Atatürk İlkeleri**

- Konular:
- a.Cumhuriyetçilik
 - b.Milliyetçilik
 - c.Halkçılık
 - d.Laiklik
 - e.Devletçilik
 - f.İnkılapçılık
 - g.Atatürk İlkelerinin Yurdumuz ve Dünya Milletleri İçin Önemi
 - ğ.Bütünleyici İlkeler
 - h.Bağımsızlık
 - ı.Milli Egemenlik
 - i.Milli Birlik ve Beraberlik
 - j.Ülke Bütünlüğü

k.Yurtta Barış ve Cihanda Barış

l.Çağdaşlık

9.Bölüm Atatürk'ün Hastalığı, Ölümü

(Tebliğler Dergisi, 2090, 6 Temmuz 1981, s.249-250)

1981 T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi Öğretim Programını incelememiz sonucunda “Türk İnkılâp Tarihine Giriş” konu başlığı ile başladığı görülmektedir. Bu bölümde:

- Atatürk'ün Sakarya zaferi ile ilgili sözlerine yer verilmiştir.
- Birinci Dünya Savaşı,
- Mustafa Kemal'in hayatı,
- Kurtuluş savaşı,
- Türk İnkılâpları,
- Dış siyaset,
- Atatürk İlkeleri
- Atatürk'ün hastalığı, ölümü kronolojik olarak yer alan konulardır.

1981 T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı 195 sayfadan oluşmaktadır. Ders kitabında Atatürk'ün Sakarya Savaşı ile ilgili sözlerine 1 sayfa yer verilmiştir. Atatürk'ün hayatı ve kişiliği konularına 13 sayfa yer ayrılmıştır. Türk İnkılâpları konularına 32 sayfa yer verilmiştir. Atatürkçülük, Atatürk İlkeleri ve Bütünleyici İlkeleri 9 sayfa ve Atatürk'ün ölümü ve hastalığı konuları 2 sayfa yer almıştır. Bu konulara ders kitabında yer verilmesi ile Türk Devleti'nin ve Türk İnkılâplarının sürekliliğini sağlamak için önemli adım atılmıştır

1981 T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders kitabının son bölümünde, Kurtuluş Savaşı ve Türk İnkılâpları özet olarak ele alınmıştır. Ancak Türklüğün yeniden yücelmesi gibi çok önemli bir konuda, bu kadar bilgi ile yetinmek hiçbir Türk'e yetmez diye belirtilmiştir. Bu bağlamda öğrencilere ders kitaplarının yanında okumaları tavsiye edilen kitaplar sıralanmıştır. Bu kitaplar Tablo-10'da gösterilmiştir:

Tablo-10. Tavsiye Edilen Kitaplar

Küçük Kahraman	Ali Rıza Özgüç, Ankara 1964
Kurtuluş Savaşı	N. Can Gülekli, Ankara 1964

Kurtuluş Savaşı Başlarken	M. Kamil Su, Ankara 1973
Cumhuriyet Destanı	F.Nafiz Çamlıbel
Atatürk	Tahsin Saraç
Atatürk'ün Hayatı, Eserleri	E. Cem Güney
El Kitabı	M..E.B Yayınları
Cumhuriyetin Getirdikleri	Mustafa Şemin
Zafere Doğru	Kamil Su
Cumhuriyetten Önce Türkiye	Kamil Su
Atatürk Kişiliği, Ülkücülüğü ,Gençliğe Güveni	E. Faik Üstün

12 Eylül 1980 darbesinden önce uygulamada olan 1974 Sosyal Bilgiler ders kitabı ile 1981 T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabını karşılaştırdığımızda T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında, Atatürkçülük, Atatürk'ün kişiliği ve kişisel hayatı konularına oldukça fazla yer verilmiştir. 1981 T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi Öğretim Programı'nın amaçlar kısmında, "Türk İnkılâbının mimarı Ulu Önder Atatürk, eserleriyle birlikte kavratılıp benimsetilecek ve en içten duygularla sevdirecektir" ifadeleri yer almaktadır. Atatürk, sevdirilirken İlkeleri ve İnkılâpları da öğrencilere benimsetilmek istenmektedir.

12 Eylül Darbesinin mimarı Kenan Evren'in XI. Milli Eğitim Şurasında belirtmiş olduğu "12 Eylül'den sonra gezdiğimiz bütün yerlerde gözlemimiz o dur ki değerli öğretmenlerimiz yine Atatürk'ün izindedirler, böyle olacaklarından da hiç şüphem yoktur" sözü önemlidir.

5.1.5.1985 Milli Tarih Ortaokul 1 Ders Kitabı

1985 Milli Tarih Ortaokul 1. ve 2. Sınıf ders kitabı ünite ve konuların dağılımına Tablo-11 ve Tablo-12'de yer verilmiştir

Tablo-11. Milli Tarih Ortaokul 1 Ders Kitabı Konuları

1.Ünite	Tarih, Takvim, Çağ, Yüzyıl Kavramları
Konular:	a.Tarihin Tanımı ve Tarih Okumanın Faydaları b.Atatürk'ün Tarih Öğrenimine Verdiği Önem c.Takvim

d.Çağ ve Yüzyıl

2.Ünite Anadolu'da Kurulan İlk Medeniyetler

3.Ünite Orta Asya Türkleri ve Göçler

- Konular:**
- Türklerin İlk Yurdu Orta Asya
 - Göçlerden Sonra Orta Asya'da Kurulan İlk Türk Devletleri (Hun, İskit)
Göktürk, Kutluk, Uygurlar)
 - Türklerin Avrupa'ya Göçleri

4.Ünite İslam Tarihi

- Konular:**
- İslamiyet'in Doğuşu, Yayılışı ve Türkler(Hz. Muhammed'in Hayatı ve Peygamberleri, Dört Halife, Emeviler, Abbasiler)
 - İslam Kültür ve Medeniyeti

5.Ünite Türklerin İslamiyet'e Geçişleri ve İlk Türk İslam Devletleri

- Konular:**
- Türklerin İslamiyet'e Girişleri
 - İlk Türk İslam Devletler(Karahanlılar,Gazneliler, Tolunoğulları, İhşitler,S.D)
 - İlk Türk İslam Devletlerinde Kültür ve Medeniyet

6.Ünite Türkiye Tarihi

- Konular:**
- Türklerin Anadolu'ya Akınları
 - Malazgirt Muharebesi ve Türklerin Anadolu'yu Yurt Etmesi
 - Anadolu'da İlk Türk Beylikleri
 - Anadolu Selçuklu Devleti
 - Anadolu Selçukluları ve Beylikler Döneminde Kültür ve Medeniyet

7.Ünite

- Fatımiler
- Eyyubiler
- Memlükler
- Harzemşahlar
- Moğol İmparatorluğu
- Altınordu Devleti
- Timur İmparatorluğu

- 8.Babür İmparatorluğu ve Hindistan’da Türk Hakimiyeti
- 9.Akkoyunlular
- 10.Karakoyunlular

(*Tebliğler Dergisi, 2190, 17 Haziran 1985, s.203*)

Milli Tarih Ortaokul 1 ders kitabının içeriğine bakıldığında, toplam 7 ünitenin bulunduğu tespit edilmiştir. 140 sayfası bulunan ders kitabının sadece bir sayfasında Atatürk’ün Tarih öğretime verdiği önem konusu öğrencilere anlatılmalıdır. Atatürk’ün, Türk Tarihinin doğru kaynaklara dayandırılarak araştırılması için 1931 yılında Türk Tarihi Tetkik Cemiyetinin kurulmasına öncülük etmesinden bahsedilebilmektedir.

5.1.6.1985 Milli Tarih Ortaokul 2 Ders Kitabı

Tablo-12. Milli Tarih Ortaokul 2 Ders Kitabı Konuları

1.Ünite	Osmanlı Devletinin Kuruluş Dönemi
Konular:	a.Osmanlı Devletinin Kuruluşu (Osman Bey, Orhan Bey, 1.Murat) b.Osmanlı Devletinin Yeniden Kurulması(Çelebi Mehmet,2.Murat) c.Kuruluş Döneminde Kültür ve Medeniyet
2. Ünite	Osmanlı Devletinin Yükselme Dönemi Ve Devletin İmparatorluk Olması
Konular:	a.Fatih Sultan Mehmet Dönemi b.2.Bayezid Dönemi c.Yavuz Sultan Selim Dönemi d.Kanuni Sultan Süleyman Dönemi e.Yükselme Döneminde Osmanlı Kültür ve Medeniyeti
3. Ünite	Yeniçağda Avrupa’da Önemli Olaylar
Konular:	a.Coğrafi Keşifler b.Rönesans c.Reform

4. Ünite	Osmanlı İmparatorluğunun Duraklama Dönemi
Konular:	a.İmparatorluğun Durumuna Genel Bir Bakış b.17.yy'da Osmanlı Devletinin Siyasi Durumu c.İç İsyanlar d.İslahat Hareketleri e.Köprülüler Devri f.Duraklama Döneminde Osmanlı Kültür ve Medeniyeti
5.Ünite	Osmanlı İmparatorluğunun Gerileme ve Dağılma Dönemi
Konular:	a.Osmanlı İmparatorluğunda Gerilemenin Sebepleri b.Siyasi Olaylar c.Gerileme -Dağılma Döneminde Osmanlı Devletinde İslahat d.Osmanlı İmparatorluğunda ayaklanmalar e.Kırım Savaşı ve Sonuçları f.Osmanlı İmparatorluğunda Demokrasi Hareketleri g.Gerileme - Dağılma Döneminde Osmanlı Kültür ve Medeniyeti h.Osmanlı İmparatorluğunun Yıkılması

(*Tebliğler Dergisi, 2190, 17 Haziran 1985, s.203-204*)

Milli Tarih Ortaokul 2. Sınıf ders kitabının içeriğinde 5 ünite bulunmaktadır. Kitap toplam 140 sayfadan oluşmaktadır. Üniteler, Osmanlı Devleti'nin dönemlerini içermektedir. Konular içerisinde Atatürk İlke ve İnkılâplarına yer verilmediği görülmüştür.

Milli Tarih Ortaokul 1 ve Milli Tarih 2. Sınıf ders kitaplarını karşılaştırdığımızda ders kitaplarında İstiklal Marşımız ve Atatürk'ün Gençliğe Hitabesine yer verilmiş olduğu tespit edilmekte olup bu durum tarafımızca önemli görülmektedir. Nitekim 1975 Sosyal Bilgiler ders kitaplarını incelememiz sonucunda İstiklal Marşı ve Atatürk'ün Gençliğe Hitabesine yer verilmediği görülmüştür.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam, ilk defa Türkçeye verilen değer ortada olduğu için, birinci sınıftan, sekizinci sınıfa kadar kitapların yeniden yazıldığını, müfredat programlarının yeniden yapıldığını belirtmiştir. İlk defa kendi iktidarları zamanında Milli Eğitimde özellikle Türkçe ve

diğer ders kitaplarına Türkiye Haritası, İstiklal Marşı, Atatürk'ün Gençliğe Hitabı ve Öğretmen Marşı konulmuştur (Mızrak, 2010: 37).

Ulusumuzun bağımsızlığının sembolü olan İstiklal Marşımızın ders kitaplarında yer alması öğrencilerin Milli Marşımızı bilmesi, Kurtuluş Savaşı döneminden izler taşıması ve milli şuur kazanmaları açısından önemlidir.

1974 Sosyal Bilgiler orta 1 ders kitabında yer almasına rağmen 1985 Milli Tarih Ortaokul 1 ders kitabında Yurdumuzda İlk İnsanlar, Mezopotamya Uygarlıkları, Anadolu'nun Karşılaştığı Saldırıları (İlkçağın büyük fatihi İskender, Anadolu'ya bir süre de Roma egemen oldu, Hristiyanlık Filistin'de doğdu, Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu konularına bu dönem işlenecek konular arasında yer verilmemiştir.

1974 Sosyal Bilgiler Orta 1-2-3. Sınıf ders kitapları ve 1985 Milli Tarih Ortaokul 1-2. Sınıf ders kitaplarının içinde konular ile ilgili görseller bulunmaktadır. Böylece öğrencilerin derse olan ilgisi ve dikkati artırılabilir, öğretilmek istenilen bilginin de zihinde kalması daha kolay sağlanabilir.

6.1.Milli Eğitim Bakanlığı Yönetmelikleri

Bu bölümde 12 Eylül 1980 Darbesinden önce ve 12 Eylül 1980 Darbesinden sonra T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi ile ilgili olan Milli Eğitim Yönetmeliklerine yer verilmiştir.

6.1.1.1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Türk Milli Eğitimi'nin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler; eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde kapsamaktadır.

Türk Milli Eğitimi'nin genel amacı; Türk Milletinin bütün fertlerini, Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milleti'nin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve

sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmektedir.

14.06.1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda geçen “Temel Eğitim” terimi 16.06.1983 tarihli ve 2842 sayılı kanun ile “İlköğretim” olarak değiştirilmiştir. Ancak bu değişik isim değişikliğinden ibarettir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 10. Maddesinde, Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk İnkılâp ve İlkeleri ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel alınır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 24. maddesinde “İlköğretim Kurumları; dört yıl süreli ve zorunlu ilkokullar ile dört yıl süreli, zorunlu ve farklı programlar arasında tercihe imkân veren ortaokullar ile imam-hatip ortaokullarından oluşur” şeklinde açıklanmıştır.

1981 yılında toplanan X. Millî Eğitim Şûrası’nda İlkokul ve Ortaokul Programları, “Temel Eğitim” olarak bütünleştirilmiştir. Temel Eğitime başlama yaşının altıya indirilmesi ve zorunlu eğitim süresinin 5 yıldan 8 yıla çıkarılması kararlaştırılmıştır (Deniz, 2001: 56).

6.1.2. Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun

Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkında uygulamaya konulan 5816 sayılı Atatürk’ü Koruma Kanunu, 25 Temmuz 1951 tarihinde kabul edilmiş ve 31 Temmuz 1951 tarihinde de Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 5816 numaralı Atatürk’ü Koruma Kanunu maddeleri şöyledir:

Madde 1 – Atatürk’ün hatırasına alenen hakaret eden veya söven kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Atatürk’ü temsil eden heykel, büst ve abideleri veyahut Atatürk’ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan veya kirleten kimseye bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası verilir.

Madde 2 – Birinci maddede yazılı suçlar; iki veya daha fazla kimseler tarafından toplu olarak veya umumi veya umuma açık mahallerde yahut basın vasıtası ile işlenirse hükmolunacak ceza yarı nispetinde artırılır. Birinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlar zor kullanılarak işlenir veya bu suretle işlenmesine teşebbüs olunursa verilecek ceza bir misli arttırılır.

Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkında kanun maddelerini incelediğimizde

1951 yılında yasalara göre, Atatürk'ün manevi olarak korunmaya alındığı görülmektedir. 12 Eylül 1980 darbesinden önce de Atatürk ve kişiliğinin korumaya alındığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

6.1.3. Türk Bayrağı Kanunu

Okullarda Türk Bayrağının bulundurulması, temizliği, korunması ve kullanılması hakkında 22.09.1983 tarihli ve 2893 sayılı Türk Bayrağı Kanunu ile 25.1.1985 tarihli ve 9034 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Türk Bayrağı Tüzüğü hükümlerine uyulur. Bu kanuna göre:

- Okullarda okul yönetiminin bulunduğu binanın girişinde kolayca görülebilecek en uygun yerde Atatürk köşesi oluşturulur.
- Atatürk köşesine zeminden yüksekte, Atatürk'ün büstü veya maskı koyulur.
- Atatürk'ün fotoğrafı, Türk Bayrağı, İstiklâl Marşı ve Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi uygun biçimde asılır.
- Atatürk köşesinde madalyon, gravür, fotoğraf, Atatürk'ün eğitimle ilgili sözleriyle kitap, tablo ve levhalara da yer verilebilir.

1936 yılında 2994 sayılı Türk Bayrağı Kanununda bayrağın şekli, bayrağın göndere ne zaman çekilip indirileceği bilgileri sade bir şekilde yer almaktadır. 1983 yılında yürürlüğe giren Türk Bayrağı Kanununa göre ise bayrak ölçütleri belirlenerek son halini almıştır. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra uygulamaya konulan bu kanuna göre; Atatürk köşesi, Atatürk büstü ve fotoğrafı ile birlikte Türk Bayrağı tamamlayıcı bir şekilde ele alınmıştır.

6.1.4. İlkokul, Ortaokul, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği

1983 yılında yayımlanan İlkokul, Ortaokul, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği, 1739 sayılı kanun ile 2287 sayılı kanunun 9. Maddesine dayanılarak hazırlanmıştır. Bu kanun İlkokul, Ortaokul, Lise ve dengi resmi ve özel okullarda yapılacak sosyal, kültürel, sportif vb. eğitici çalışmalarla tören ve toplantıların düzenlenip yürütülmesi ile ilgili esasları kapsamaktadır.

Okul-içi eğitici çalışmaların amacı, Türk Milli Eğitimin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak; öğrencilerin, Atatürk İnkılâp ve İlkelerine, Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk olmanın gururunu duyan, vatan ve milletini seven; Milli, ahlaki ve insani değerlere sahip; demokrasi

ilkelerini benimsemiş; yapıcı, yaratıcı; hür ve ilmi düşünceye ve sorumluluk duygusuna sahip kişiler olarak yetişmelerine, milli ve sosyal hayata etkin bir şekilde katılabilmelerine yardımcı olabilmek olarak açıklanmıştır.

İlkokul, Ortaokul, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar yönetmeliğinde, Bayrak töreninin nerede ve nasıl yapılacağı, törene kimlerin katılacağı, Bayrağın nerede korunacağı ve İstiklal Marşımızın hangi kıtalarının söyleneceği yazmaktadır. Okullarda kutlanması gereken Milli Bayramlar, Önemli Günler ile Eğitici kollara ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

6.1.5. Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik

25.10.1982 tarihli ve 17849 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine dair bu yönetmelik, kamu personelinin Atatürk devrim ve ilkelerine uygun, uygar, aşırılığa kaçmayacak şekilde sade bir kılık ve kıyafette olmalarını, kılık ve kıyafette birlik ve bütünlük içinde bulunmalarını amaçlamaktadır. Kadın ve erkek öğretmenlerin nasıl giyinmeleri gerektiği konusunda ayrıntılı bilgi verilmiştir.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra çıkarılan bu kanuna göre, kamu personellerinin kılık ve kıyafet düzenlemesi ile din, dil, ırk, sınıf ayrımı yapılmadan birlik ve bütünlük içinde olmaları amaçlanmıştır.

7.1.Gazeteler

Bu bölümünde 12 Eylül 1980 darbesinden önce ve 12 Eylül 1980 Darbesinden sonra yayınlanmış olan bazı gazetelere yer verilmiştir. Tezimizde gazetelere yer vermekteki amacımız gazetelerin içinde bulunulan dönemi yansıtır olmasıdır. İncelediğimiz gazetelerin içinde “T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük” Dersi ile ilgili bazı haberlere ulaşılmıştır. Milli Kütüphanede bulunan 01.01.1979 ile 31.12.1981 tarihleri arasındaki dönemi kapsayan ulusal gazetelerden Milliyet ve Hürriyet Gazeteleri darbe sonrası olanları öğrenmek için tarafımızca incelenmiştir. Eylül 1980 Darbesinden sonra T.C. Atatürk İlke ve İnkılâpları ile ilgili yer alan bilgiler tespit edilmiş olup bunlar ile ilgili bölümler aşağıda verilmiştir.

7.1.1.Milliyet Gazetesi

Devrim Tarihi Enstitüleri ve Gençlerimiz (9 Mart 1981)

- 9 Mart 1981 tarihli Milliyet gazetesinde Prof. Dr. Seçil Akgün tarafından kaleme alınmış olan “Devrim Tarihi ve Gençlerimiz” yazısında, yazarın tespitlerine göre Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü’nün içeriğinde önemli belgeleri bulundurduğu ancak yeterli ödenek olmaması ve ilginin az olması sebebiyle yakın tarihe yeterince ışık tutulamadığı belirtilmektedir.
- Araştırmamız neticesinde: Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Boğaziçi Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Erciyes Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü ve birçok üniversitemizde Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezleri’nin bulunduğu tespit edilmiştir.
- Kurulmuş olan Türk İnkılâp Tarihi Enstitüleri ile Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezleri’nin ortak amacı: Üniversitelerin kendi akademik kadrolarını oluşturacak akademisyenler yetiştirmektir. Böylelikle üniversiteler, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dalında inceleme ve araştırmalar yapacak akademisyenleri kendi vizyonları doğrultusunda yetiştirme imkânı elde etmişlerdir.
- Yazara göre tüm bu bilimsel örgütler bir araya toplanarak ortak amaca hizmet etmelidir. Ancak böyle bir durumda farklı şehirlerdeki araştırmacıların ve belgelerinin bir araya getirilmesi ekonomi ve zaman açısından zor olabilmektedir.
- Köşe Yazısı’nın ilk paragrafında “*Atatürk’ün 100. doğum yıldönümünün kutlanmakta olduğu 1981 yılında Türkiye’de ordu kökenli yönetimin bulunması, konuya verilen ağırlığı kuşkusuz artırdı. Atatürkçülük alanında her zaman çok duyarlı olan Türk ordusu, Atatürkçülüğün kurtarılması ve kökleşmesi, bilinçli olarak benimsenmesi doğrultusunda yürümekte, soruna gerekli ağırlığı sağlamaktadır*” şeklinde ifade edilmiştir.
- 12 Eylül 1980 darbesinden sonra Öğretim Programları ve ders kitaplarında olduğu gibi gazete haberlerinde de Atatürk İlke ve İnkılâplarına yer verilmiştir. Gazetelerde, Atatürk ile ilgili haberlere geniş yer verilmiştir.
- Atatürk’ün Tarih’e verdiği önem, Türk tarihi hakkında inceleme ve

değerlendirmelerin yapılması için kurmuş olduğu “Türk Tarih Kurumu” ile kanıtlanmıştır. Türk İnkılâp Tarihi çalışmalarının önemi de 1934 yılında kavranmıştır. İstanbul Üniversitesi’nde Atatürk’ün uygun bulduğu öğretim üyeleri liderliğinde “İnkılâp Tarihi” dersleri okutulmaya başlanmıştır. Atatürk, Türk İnkılâp Enstitüsü’nün kurulmasını çok istemiştir. Ancak bu Enstitünün kurulması O’nun ölümünden sonra gerçekleştirilmiştir.

- Ne var ki çok basit koşullarda kurulan Enstitü, uzun yıllar şimdi yoksun bulunduğu 10.000 TL’lik yıllık bütçe ile çalışmıştır. Kütüphane, arşiv ve müze kurmak, yayın yapmak görevleriyse günümüze kadar üç kişilik bir kadro ile yürütülmüştür. Üstelik zaman da bu kuruluş aleyhine çalışmıştır. Pek çok bilim adamı ve araştırmacının varlığından bile habersiz oldukları Enstitü, çeşitli siyasal nedenler ve devrim hakkında uygun olmayan görüşler yüzünden gelişmemiştir.
- Kıymetli bir arşivi, kütüphanesi, müzesi, para, pul ve film koleksiyonları olan Enstitü son yıllarda parasızlık ve ilgisizlikle tamamen etkisizleştirilmiştir. Enstitü’nün olanakları dünyadaki örnekleriyle karşılaştırılamayacak kadar küçüktür. Ancak bu tür bir Enstitüye duyulan gereksinimin çoğalması sonucu, özellikle 100. Yılda çeşitli üniversiteler, araştırmacıların bu gereksinmelerini karşılamak için yeni “Devrim Tarihi” Enstitüleri kurar olmuşlardır. Oysa aynı konuda araştırma yapacaklara gerekli verilerin, pek çok üniversiteye dağılması, işi güçleştirir. Arşivinde 70 bin belge, 13 bin fotoğraf, 7 bin kitabı olup 40 yıldır az da olsa etkinlik gösteren bir enstitünün yeni kurulan ya da kurulacak olanlarla desteklenip etkinleştirilmesi akla yatkın görülmemektedir.
- Atatürk’ün isteği üzerine kurulan Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, zengin belge arşivine sahip olmasına rağmen istenilen değeri görmemiştir. Yapılacak araştırmalarda bütün üniversiteler el ele verip ortaklaşa hareket etmiş olsalar Atatürk İlkeleri ve İnkılâp tarihi dersi için büyük bir fayda sağlanmış olacaktır.
- Türk Devrim Tarihi’nin gerek Orta, gerekse Yüksek Öğrenim’de bu sorunun gerçek bilincine varmış eğitimcilere teslim edilerek Atatürk İlkeleri, Türk gençlerine benimsetilebilir. Atatürkçü kuşakların yetişebilmesi, ancak yakın tarihin en ufak ayrıntısıyla bir an önce değerlendirilmesiyle olasıdır. Bu da

ancak tüm bilimsel örgütlerin el ele yapacakları katkılarla gerçekleştirilebilir.

İnkılâp Tarihi Zorunlu Ders Olacak (16 Mart 1981)

- 16 Mart 1981 tarihli Milliyet gazetesinde “İnkılâp Tarihi zorunlu ders olacak” isimli bu haber yer almaktadır. 8. Sınıflarda okutulacak olan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi 08.06.1981 tarih ve 2090 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanmıştır. “Milli Eğitim Bakanlığı, İlkokulun 1. sınıfından Üniversite’nin son sınıfına kadar tüm öğrencilerin “İnkılâp Tarihi” dersinden sorumlu tutulmalarını kararlaştırmıştır. Bütün Öğretim kademelerinde, İnkılâp Tarihi dersine yer verilmesi öğrencilerin Atatürkçülük bilinci ile yetiştirilmesine katkı sağlayabilir. Ancak 1. sınıf öğrencilerinin içinde buldukları gelişim dönemleri bakımından İnkılâp Tarihi dersinin öğretilmesine uygun olmayabilir.
- 1981-1982 Öğrenim yılında uygulamaya konulacak karar uyarınca, Talim Terbiye Daire Başkanlığı’nda oluşturulan bir komisyon “İnkılâp Tarihi” programları hazırlamaktadır. Tarih profesörlerinin, öğretim görevlilerinin de katıldığı çalışmaların ilk aşamasında programın adı ele alınmış ve “Devrim Tarihi” adı “İnkılâp Tarihi” olarak değiştirilmiştir.
- “Devrim” ve “İnkılâp” kelimeleri, toplum düzenini ve yapısını daha iyi duruma getirmek için yapılan köklü değişiklik, iyileştirme, devrim, reform anlamına gelmektedir. Ancak devrim, İnkılâbı içinde barındırmaktadır. Yani İnkılâp, devrim yapıldıktan sonra toplumu geliştirmek adına yapılan yeniliklerden oluşmaktadır.
- İlkokul, Ortaokul, Lise ve Üniversite’de işlenecek konuların ve detaylarının belirlenmesine çalışan komisyonun, daha sonra bunları birer kitapta toplayacağı belirtilmiştir. Haziran ayının sonuna kadar komisyonun çalışmalarını tamamlamasının planlandığını kaydeden ilgililer şu bilgiyi vermişlerdir: “İnkılâp Tarihi” dersi, Eğitim ve Öğretim süresi içinde tüm okullarda öğrencilerin sorumlu tutulacağı ve mutlaka bilmesi gereken bir ders niteliğinde olacaktır. Hazırlanan kitaplar çerçevesinde öğrenciler, bu konuda bilgi sahibi kılınacaklardır.
- İnkılâp Tarihi, Atatürk’ün hayatını, getirdiği yenilikleri, askeri, siyasi, sosyal ve ekonomik görüşlerini, İstiklal Savaşımızın evrelerini, İnkılâpların

günümüze etkisini, geçiş döneminde ve günümüzde sınıf düzeylerini kapsayacaktır.

- Bu kadar geniş bir dönemi taramamıza rağmen ulusal bir gazete olan Milliyet gazetesinde eğitimde Atatürkçülük ile yapılan çalışmalara bu kadar kısa değinilmesi, topluma gazeteler yolu ile az bilgilendirme yapıldığını göstermektedir. Hâlbuki Yönetmelik, Tebliğler Dergisi, Ders kitapları bölümünde de belirtildiği gibi konu hakkında birçok adımlar atılmıştır. Atılan adımlar kısmen basına yansımıştır. “İnkılâp Tarihi” dersi ile ilgili asıl yapılması gereken öğrencilere, Atatürk İlke ve İnkılâplarını doğru bir şekilde benimseyen ve bunları yaşamında uygulamaya geçiren, aktif düşünen nesiller yetiştirilmesini sağlamaktır.

7.1.2.Hürriyet Gazetesi

Atatürk Yılı Başlıyor (1 Ocak 1981)

- 1981 yılı Atatürk’ün doğumunun 100’üncü yıl dönümüdür. 27 Kasım 1978 tarihli UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu) genel kurulu kararı doğrultusunda 1981 yılı tüm dünyada “Atatürk Yılı” olarak anılmıştır.
- Böyle bir uygulama dünya liderleri arasında ilk olarak Atatürk için yapılmıştır. Bu da Atatürk’ün tüm dünya ülkeleri arasında saygı duyulan bir lider olduğunu göstermektedir.
- Olaylar ve İnsanlar isimli köşe yazısında yazar Hasan Pulur, içinde buldukları 80’li yıllarda yaşanan zor zamanları “Kara günler” olarak tabir etmiştir. Ve bu Kara Günlerin Kurtuluş savaşı yılları kadar kötü olduğundan söz etmektedir.
- Atatürk’ün Türk; Öğün, Çalış, Güven sözüne vurgu yaparak, içinde bulunulan zor zamanlardan Atatürk’ün kurduğu Cumhuriyet’e sahip çıkarak ve çok çalışarak kurtulabilecekleri anlaşılmaktadır.
- Okuma-yazma bilmeyen kadın kalmayacak, Atatürk’ün 100.doğum yılının kutlandığı 1981 yılı, Atatürk’ün özlem ve isteklerinin gerçekleştirileceği “Temel atılımlar ve çözümler” yılı olacaktır. Milli Güvenlik Konseyi, 1981 yılında, “Kadının Eğitim Yılı Seferberliğini” başlatacaktır. Milli Güvenlik Konseyi, Atatürk’ün bu özlemini gerçekleştirmek ve Türk kadınının eğitim sorununu çözmek için tüm olanakları seferber edecektir. Bu amaçla ilk iş

olarak televizyonda okur-yazar olmayanların yararlanacağı okuma-yazma kursları başlatılmıştır.

- 1 Kasım 1928’de “Harf İnkılâbı” gerçekleşmiştir. Atatürk Devrimleri’nin en önemlilerinden olan “Millet Mektepleri” 1928 yılında açılmıştır. Bu mektebin amacı, okuma-yazma bilmeyenlere okuma-yazma öğretmek, Arapça bilenlere de yeni Türk harflerini öğretmektir. Aynı yıl memleketin savaştan yeni çıkmış olması O’nun eğitim adına yapacaklarına engel olamamıştır. Atatürk’e göre; eğitimli kişi rasyonel düşünür, bilimin tek yol gösterici olması gerektiği üzerinde durur, özgür düşünceye sahip, yaratıcı, barışçıl, üretici ve demokrattır.
- Bu dönemde halka okuma-yazma öğretilmesinin yanı sıra ulusunu, yurdunu, dünyasını tanıttak kadar tarih, coğrafya ve ahlak bilgisi eğitimi verilmesi ve matematik esaslarının öğretilmesi gerekmektedir. Bu sebeple ki Atatürk için büyük öneme sahip olan Okuma-yazma seferberliği, O’nun 100. doğum yılında yeniden başlatılmıştır.

Atatürk Yılı Programını Açıklıyoruz (3 Ocak 1981)

- 1 yıl süreyle yurdun çeşitli yerlerinde toplantılar, seminerler, konferanslar düzenlenecektir. Sergiler açılacak ve 100.yıl amblemi, resim, afiş, rozet, spor yarışmaları düzenlenecektir.
- Çeşitli etkinlikler düzenlenerek, Türk halkına Atatürk’ün önemi benimsetilmek istenmiştir.
- 100. yıl Kutlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı kutlama törenlerini içeren “Atatürk’ün Doğumunun 100. Yıldönümü Kutlamaları” isimli bir kitap yayınlamıştır.
- 100. Yıl kutlamaları dolayısıyla yapılan etkinlikler kitap haline getirilerek, bu kitaptan gelecek nesillerin faydalanması istenilmiş olabilir.
- 1 Haziran’a kadar 15 günde bir “100. Yıl Bülteni” yayınlanacaktır. Bu bülten Kutlama Koordinasyon Kurulu ve gazeteniz HÜRRİYET tarafından hazırlanacaktır.
- 15 günde bir yayınlanan bültenler ile 100. Yıl Programları hakkında halkı bilgilendirmek amaçlanmıştır.
- Atatürk Yılı Programı Eğitim Çalışmaları, kapsamında yurt çapında bir

Okuma-yazma seferberliği başlatılacaktır. İlköğretim kurumlarında gece dersleri biçiminde yapılacak çalışmalarla, okuma-yazma bilmeyen büyük bir kitleye gerçek bir hizmet sunulacaktır. Kursları bitirenlere 100'üncü yıl nedeniyle başlatılan Okuma-yazma seferberliğini belirten sertifikalar verilecek ve Atatürk haftaları çeşitli yarışmalarda düzenlenecektir.

- Denizcilik Bankası tarafından Atatürk'ün Doğumu'nun 100'üncü yıldönümü nedeniyle üç öğrenciye “**Atatürk Bursu**” verilecektir.
- Yapılan etkinlikler kapsamında Denizcilik Bankası tarafından öğrencilere Atatürk Bursu'nun verilmesi, 100. Yıl kutlamalarının başka kurumlar tarafından da desteklendiğini göstermektedir.
- Ziraat Bankası, Etibank ve Çimento Sanayi, köy okullarından başlanmak üzere bayrağı olmayan her okula bir bayrak gönderecektir.
- Çeşitli kurumlar tarafından okullara bayrak gönderilerek, Milletin Bağımsızlığı'nın sembolü bayrak öğrencilere de benimsetilecektir.

Atatürk Yılında Neler Yapılacak? (Hürriyet Gazetesi Ek'i 8.GÜN)

- Kurtuluş Savaşı Müzesi yapılacaktır.
- Atatürk Bursu verilecektir.
- “Okulsuz köye okul” kampanyası ile yurdun çeşitli bölgelerindeki köylere okul yapılacaktır.
- 100'üncü yıl nedeniyle öğrenciler, ihtiyarlar ve yoksullara yurtlar yapılacaktır.
- Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti'ne çeşitli konularda hizmette bulunmuş kişi ve kuruluşlara “Atatürk Madalyonu” verilecektir.
- 100'üncü yılın en büyük simgesi niteliğini taşıyacak olan Kültür Merkezinden başka, Adana, Adıyaman, Ağrı, Bilecik, Çanakkale, Çorum, Denizli, Eskişehir, Diyarbakır, Kars, Kocaeli, Malatya, Muğla, Rize, Sakarya, Sinop, Sivas, Uşak, Samsun, Ankara, Konya, Aydın, Amasya, Kastamonu ve İzmir illerinde “Atatürk Ormanları” kurulacaktır.
- “Örnek Köyler” kurulacaktır.
- Atatürk'ün annesi Zübeyde Hanımın anısını yaşatmak üzere 60 bin tonluk yeni bir gemi inşa edilerek denize indirilecektir. Bu arada DSİ tarafından Atatürk Barajı, Köy işleri ve Kooperatif Bakanlığı tarafından da 100'üncü yıl

Hidrolik Santrali yaptırılacaktır. TEK tarafından yaptırılacak nükleer santrale “Zübeyde Hanım” adı verilecektir.

- 12 Eylül harekâtından sonra Milli Güvenlik Konseyi tarafından çıkarılan ilk kanun “Atatürk’ün doğumunun 100.yılına kutlanması ve Atatürk Kültür Merkezi kurulması hakkındaki kanundur.”
- 1981 yılının “Atatürk yılı” olarak kutlanması birçok alanda Atatürk’ün anılması anlamına gelmektedir. Bu dönemde Atatürk’ün yaptığı ve yapmayı planladığı projeler hayata geçirilmiştir.
- Hürriyet gazetesi bu anlamda kutlamaları yakından takip etmiş olmalı ki 100. Yıl ile ilgili birçok habere ulaşabilmiş durumdayız.

Yenimahalle İlköğretim Müfettişleri Okul-Okul Dolaşıp, Atatürk’ün İlke Ve Devrimleri’ni Anlatıyorlar (11 Ocak 1981)

- Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü, Yenimahalle İlköğretim Müfettişleri, Öğretmen Kubilay İlkokulu’nda “Atatürk İlke ve Devrimleri” konusunda konferans verdiler. “Atatürk Yılı” ile ilgili bilgi vererek “Atatürk’ün İlke ve Devrimlerini” anlatmışlardır. Aynı zamanda Atatürk ile ilgili film gösterimi yapılmıştır.
- 12 Eylül darbesinden sonra, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilere, Atatürk İlke ve İnkılâpları’nın öğretilmesine büyük önem vermiş olmalı ki konferans ve film gösterimi ile bilgilendirme yapmışlardır.
- Atatürk, Atatürk İlke ve İnkılâpları, Kurtuluş Savaşı konulu resim, şiir, anı, sinema, tiyatro, fotoğraf, sergi, spor, 100.yıl amblemi, afiş ve rozet gibi birçok alanda Atatürk konulu yarışmalar ve etkinlikler düzenlenmiştir.
- Atatürk’ün doğumunun 100. yılında öğrenciler çeşitli yarışmalar ile “İnkılâp Tarihi” konuları hakkında araştırma yapmaya teşvik edilmek istenilmiştir.

Tutuklulara Atatürk İlkeleri Öğretiliyor (28 Ocak 1981)

- Birinci Ordu Sıkıyönetim Komutanlığı Hasdal Tutukevi’nde öğrencilerin suça itiliş nedenleri araştırılıyor ve günde 8 saat ders çalıştırılıyor. Hasdal Tutuk ve Gözetim Evinde açılan “Atatürk Dershanesi”nde gençlere günde sekiz saat “Atatürk İlke ve İnkılâp Tarihi” okutuluyor.
- Hükümet, okulların dışında hapishaneler de dâhil birçok yerde seferberlik

başlatmış gibi görünüyor. Tutuklulara “Mesleki Yeterlilik Eğitimi” verilerek onların iyileştirilmesi ile cezaevlerinden çıktıktan sonra sosyal hayata uyum sağlamalarının kolaylaştırılması amaçlanmış olabilir. Atatürk İlke ve İnkılâplarının öğretilmesiyle 12 Eylül 1980 darbesinin yapılmasında etkisi olan tutuklulara Atatürk’ün İlke ve İnkılâpları öğretilerek yaşamlarının bir parçası haline getirilmeye çalışılmış olabilir.

Ders Kitapları En Az 3 Yıl Okutulacak (25 Ocak 1981)

- Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam, ders kitaplarının sık sık değiştirilmesini önleyen bir yönetmelik hazırlığına başladığını belirtti: “Bir ders kitabı en az üç öğretim yılında okutulmadan yeni ders kitabı bastırılmayacak” dedi.
- Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam, “Hürriyet”e yaptığı açıklamada Eğitim ve öğretimin tam anlamıyla rayına oturtulması için 26 komisyonun çalışmalarını sürdürdüğünü ifade etti ve komisyonların hazırladıkları raporların değerlendirilmelerinin yapıldığını söyledi.
- Bugün okutulan tüm ders kitaplarının incelenmekte olduğunu ve Talim Terbiye dairesinde oluşturulan bir komisyonun mevcut kitapların durumlarını gözden geçirmekte bulunduğunu bildiren Milli Eğitim Bakanı şöyle dedi:
“Ders kitapları hükümetler değişikçe değiştirilmektedir. Atatürkçü ve çağdaş bir eğitim için ders kitaplarına yeni bir şekil verilecek. Kitap basımı ve dağıtımı masraflı bir iştir. Bu nedenle bir kitap en az 3 yıl okutulduktan sonra değiştirilebilecek. Yazdırılmaya başlanan “Devrim Tarihi” kitabı İlk, Orta, Lise ve dengi okullar ile tüm yüksek okullarda okutulacak. “Devrim Tarihi” her daldaki eğitim kurumlarımızda zorunlu derslerden birisi olacak.”
- Hükümetler değişikçe ders kitaplarının da değiştirilmesi, her yeni hükümetin kendi savunduğu ideolojiye göre kitap bastırıldığını göstermektedir. Bu şekilde yapılan bir öğretim faaliyeti öğrencilerin bilgilerinde karışıklığa sebep olmaktadır. Bu nedenle ders kitaplarının en az 3 yıl okutulması doğru bir uygulama olmuştur. Ders kitaplarının en az 3 yıl okutulması ile aynı zamanda kaynakların temin edilmesi anlamında da tasarruf edilmiştir.
- 12 Eylül 1980 darbesinden sonra ulusal basında yayınlanmış olan gazeteler tarafımızca incelenmiştir. Gazetelerde, 12 Eylül darbesinden sonra eğitim kurumlarında ve tutukevlerinde bulunan kişilere Atatürk İlke ve İnkılâplarının öğretileceği haberleri yer almaktadır. Ayrıca 1981 yılının Atatürk Yılı ilan edildiği

ve bu bağlamda yapılacak etkinliklerin olduğuna ilişkin haberler de bulunmaktadır.

8.1. Tebliğler Dergisi

Bu bölümde 12 Eylül 1980 darbesinden önce kullanılan 1970-1971 Sosyal Bilgiler ve 12 Eylül 1980 darbesinden sonra kullanılan 1985 Milli Tarih, 1981 T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersleri ile ilgili Tebliğler Dergisinde yayınlanmış verilere yer verilmiştir.

1. 29 Nisan 1974 tarihli Tebliğler Dergisinde 1973-1974 yılında Ortaokullarda işlenecek haftalık derslerin dağılımı ve ders saatlerine yer verilmiştir.

1974 Öğretim Programına göre Sosyal Bilgiler dersine, Ortaokullarda toplam 10 ders saati ayrılmıştır. Ortaokul 1., 2. ve 3.Sınıflarda toplamda 67 ders saat işlenilmektedir. 12 Eylül 1980 darbesinden önce Tarih konuları “Sosyal Bilgiler” dersi adı altında işlenilmektedir. 12 Eylül darbesinden önce Tarih konuları içerisinde “Yurdumuzda İlk İnsanlar, İlkçağ Uygarlıkları, Doğu Roma İmparatorluğu, İlkçağın Büyük Fatih İskender” konularına öğretim programında geniş yer verilmiştir.

Tablo-13.. 1974 Ortaokullarda Okutulacak Derslerin Sınıflara Göre Ders Saatleri

DERSLER	SINIFLARA GÖRE DERS SAATLERİ			
	VI. Sınıf	VII. Sınıf	VIII. Sınıf	TOPLAM
Türkçe	5	5	5	15
Matematik	4	4	4	12
Sosyal Bilgiler	3	3	4	10
Yabancı Diller	3	3	3	9
Resim-iş	1	1	3	5
Müzik	1	1	1	3
Beden	1	1	1	

Eğitimi				3
Ahlak	1	1	1	3
TOPLAM	22	22	23	67

2. 12 Mayıs 1975 tarihli ve 1839 sayılı Tebliğler Dergisinde dđnemin Milli Eğitim Bakanı A. NAİLİ ERDEM' in 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı dolayısıyla yaptığı konuşmaya yer verilmiştir. Konuşmasında Türk çocuklarının Atatürk İnkılâplarına, Türk milliyetçiliğine bağlı ve Türk milletinin milli, ahlaki, insanı, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, esirgeyen ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yükseltmeye çalışan; anayasamıza ve insan haklarına saygılı; beden, ruh ve ahlakça sağlıklı vatandaşlar olarak yetiştirilmeleri gerektiği belirtilmiştir.

1975 Sosyal Bilgiler ders kitabını incelememiz sonucunda, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ile ilgili herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. 12 Eylül darbesinden önce uygulamada olan Sosyal Bilgiler dersinde, 1975 yılında esas ders kitaplarının yazılmasına kadar yardımcı ders kitapları kullanılmıştır. 1975 yılında Milli Eğitim Bakanlığınca yazımı ve basımı tamamlanan esas ders kitapları öğrenime girmiştir (Alaca, 2017:764).

3.22 Eylül 1975 tarihli ve 1855 sayılı Tebliğler Dergisinde 1975-1976 öğretim yılından itibaren bütün Orta dereceli okullarda yapılacak öğretim yılı açılış törenlerinde;

- 1- Atatürk ve Türk büyükleri için saygı duruşu
- 2- İstiklal Marşı (Toplu halde)
- 3- Okul müdürünün açılış konuşması yapılacaktır.

1975 tarihli Tebliğler Dergisinde öğretim yılı açılış törenlerinde Atatürk ve Türk büyükleri için saygı duruşu ve toplu halde İstiklal Marşı okutulması tarafımızca olumlu bir davranış olarak bulunmuştur. Böylelikle çocuklarımız geçmişini ve Atatürk'ü daha iyi anlayabileceklerdir. Okullarımızda yer alan Atatürk Köşeleri'nin sürekli göz önünde bulundurulması; Milli Mücadele hatıraları, Atatürk ve fikirlerinin öğrencilerin zihinlerine yerleşmesinde olumlu katkı sağlaması bakımından önemlidir.

4.23 Mart 1981 tarihli ve 2082 sayılı Tebliğler Dergisinde "Atatürk Yılı" kapsamında, Atatürk'ün "Yeni Türk harfleri çabuk öğretilmelidir. Türk harflerini her yurтта, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz..." buyruğu ile "Okuma-yazma

Seferberliği” başlatılmıştır.

1928 yılında Yeni Türk Harflerinin kullanılmaya başlanılması ile Okuma-yazma seferberliği başlatılmıştır. 12 Eylöl 1980 darbesinden sonra da Okuma-yazma seferberliği başlatılmasının sebebi, okuma ve yazma bilmeyen kişilere okuma-yazma öğretilerek onların cehaletten kurtulmalarını sağlamaktır.

12 Eylöl 1980 darbesinden sonra Okuma-yazma bilenlerin sayısı, Tablo-1 ve Tablo-2’de verilmiştir. Ancak istenilen hedeflere ulaşılamamıştır. Örneğin; 1981-1982 okullaşma oranı hedefi %51.4 olurken ortaya çıkan okullaşma oranı %41.2’dir. Bu da 12 Eylöl darbesini yapanların dengesiz okul açma politikasını uyguladığını, nitelikten çok niceliğe önem verdiğini göstermektedir.

5.25 Mayıs 1981 tarihli ve 2087 sayılı Tebliğler Dergisinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Yüksek Okullar “Türk İnkılâp Tarihi” ve Orta Öğretim Kurumları “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi” müfredat programına göre dersin amaçları belirtilmiştir. Bu dersin genel amaçları şu cümleyle başlamaktadır: ‘Türk İnkılâbı’nın mimarı Ulu Önder Atatürk, eserleriyle birlikte kavratılıp benimsetilecek ve en içten duygularla sevdirecektir.’

8 Haziran 1981 tarihli 2090 sayılı Tebliğler Dergisinde 1981-1982 Eğitim-Öğretim yılından itibaren Temel Eğitim İkinci Kademe (Ortaokul) 8. Sınıflarda okutulacak olan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçölük dersi Öğretim programının okutulması ile ilgili karara yer verilmiştir.

12 Eylöl darbesinden sonra Ortaokul, Ortaöğretim ve Yüksek Okullarda İnkılâp Tarihi dersleri zorunlu olmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bütün öğretim kademelerinde Atatürk İlke ve İnkılâplarını doğru bir şekilde benimseyen ve yaşamında bunları uygulamaya geçiren gelecek nesiller yetiştirilmek istenmiştir.

6.17 Ağustos 1981 tarihli ve 2093 sayılı Tebliğler Dergisinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1981-1982 yeni öğretim yılının açılması nedeni ile Valiliklere gönderilen “Direktif”te, eğitim kurumlarından ve öğretmenlerden beklenenler açık bir biçimde belirtilmiştir.

Ülkesi ve milleti ile devletin geleceğini hazırlama görevini üstlenen eğitim kurum ve kuruluşlarında Atatürk İlke ve İnkılâplarına bağlı, Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına saygılı, Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları

daima davranış haline getiren yurttaşlar yetiştirmede eğitimin temeli ve tüm kurum ve kuruluşları ile milli eğitimimize düşen başlıca görevidir. Bu nedenle yönetici ve öğretmenlerimize Atatürk İlkeleri doğrultusunda çok ağır olduğu kadar o derece şerefli görev ve yükümlülükler düşmektedir. Buna göre Milli Eğitim Müdürlüklerince yapılacak İşler şöyledir:

-Okul ve kurumlarımızda; Atatürk Köşeleri, Atatürk'ün yüce kişiliğine uygun nitelikte olacaktır. Bütün kısımlarıyla usulüne uygun Atatürk Portresi bulundurulacaktır. Yöneticiler bu konuda gerekli dikkat ve titizliği göstereceklerdir.

-Atatürkçülüğün, her kademedeki okullarımızda ve yalnız İnkılâp Tarihi derslerinde değil, diğer derslerde de (Edebiyat, Kompozisyon, Resim, Müzik vb.) işlenmesine önem verilecektir.

-Okul kitaplıkları için Atatürk ile ilgili eserlerden oluşan ayrı bir Atatürk Kitaplığı kurulacaktır.

-Okuma-Yazma Seferberliği başlatılacaktır.

-Türk Ulusunun bağımsızlık timsali Bayrağımızı, bütün okullarımızda, eğitim kurumlarımızda ve Vatanımızın her bucağında şan, şeref ve onurla dalgalandırmak en kutsal ve asla değişmeyecek olan görevimizdir. Bayrak törenleri, Bayrağımızın ve İstiklal Marşımızın kutsallığına yakışır şekilde düzenlenecektir.

12 Eylül Darbesini yapanlar, eğitim kurumlarını Atatürkçü çizgiden sapmalara, milli ve manevi benliğin yıpranmasına neden olacak aşırı ve sapık akımlardan uzak kalmalarına karşı uyarılarda bulunmuştur.

12 Eylül 1980 Darbesinden sonra okullara gönderilen bildiriye Atatürk konularının ön planda olduğu görülmektedir. Okullara bu direktiflerin gönderilmesi Milli Eğitim Bakanlığının kendi kararıdır.

7. 9 Eylül 1985 tarihli ve 2195 sayılı Tebliğler Dergisi'nde Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgileri Ortaokul ders dağılım çizelgesine yer verilmiştir.

Tablo-14. 1985 Ortaokul Haftalık Ders Dağılım Çizelgesi

Dersler	VI. Sınıf	VII. Sınıf	VIII. Sınıf
Türkçe	5	5	5
Matematik	4	4	4
Fen Bilgisi	4	4	4
Milli Tarih	2	2	-

Milli Coğrafya	2	2	-
Vatandaşlık	-	-	3
T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	2
Yabancı Dil	3	3	3
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	2	2	2
Resim-İş	2	2	2
Müzik	1	1	1
Beden Eğitimi	2	2	1
Seçmeli Dersler	4-8	4-8	4-8
TOPLAM	30(34)	30(34)	30(34)
Rehberlik ve Eğitimci	3	3	3
Genel Toplam	33(37)	33(37)	33(37)

12 Eylül 1980 Darbesinden sonra Sosyal Bilgiler dersinin yerine 1981 yılında 8. Sınıflar için T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi ve 1985 yılında Ortaokul 1. ve 2. Sınıflar için Milli Tarih dersi konulmuştur. 1974 Sosyal Bilgiler dersi Orta 1-2-3. Sınıfların her biri için haftalık 3'er saat, 1985 Milli tarih Ortaokul 1. ve 2. Sınıflar için 2'ser saat ve T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi için 2 ders saati ayrılmıştır.

12 Eylül 1980 Darbesinden sonra ders kitaplarında Türk Tarihi konularına daha fazla yer verilmeye başlanılmıştır. Ancak ders saatlerindeki düşüş dikkatimizi çekmiştir. Ders sayılarının azaltılmasında Ege, Roma, Yunan, Ortaçağda Avrupa konularının, Milli Tarih Öğretim programına dâhil edilmemesinin etkisinin olduğu düşünülmektedir. 1985 Milli Tarih ders kitabının ana konusunu "Atatürk Milliyetçiliği" oluşturmaktadır. Öğrencilere bu ders ile Türk Tarihi bilinci kazandırılmak istenilmiştir. 12 Eylül dönemindeki, terör olaylarından sonra uygulamaya konulan bu ders ile öğrencilere vatanına sahip çıkma, milli bütünlüğün korunmasına katkı sağlama değerleri kazandırılmak amaçlanmıştır.

9.1.Anayasalar

1961 Anayasası'nda 1971 ve 1973 yıllarında yapılan değişiklikler ile ülkenin istikrara kavuşması için yeterli olmamıştır. 1980 yılına doğru gelirken terör olayları artmıştır. 1980 yılı içinde altı aya yakın bir süre Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cumhurbaşkanı'nı seçememiştir. Siyasal bunalım devam ederken, Milli Güvenlik Kurulu'nun asker kanadını oluşturan Kara, Deniz, Hava kuvveti komutanları ile Jandarma Genel Komutan'ından oluşan Milli Güvenlik Konseyi tarafından 12 Eylül 1980 tarihinde yönetime el koyulmuştur. Milli Güvenlik Konseyi "1 Numaralı Bildiri" ile Parlamento ve Meclisi feshederek tüm yurttaki Sıkıyönetim ilan etmiş, parlamento üyelerinin dokunulmazlığını kaldırmıştır. 23 Kasım 1981'de Danışma Meclisi bünyesinde oluşturulan 15 kişilik "Anayasa Komisyonu", hazırlamış olduğu Anayasa Tasarısı'nı 17 Temmuz 1982'de Danışma Meclisi Genel Kurulu'na sunmuştur. Hazırlanan metin Danışma Meclisi'nde tartışılmış, sonuçta oylanıp kabul edilerek Milli Güvenlik Konseyi'ne sunulmuştur. Milli Güvenlik Konseyi metin üzerinde istediği değişiklikleri yaparak söz konusu Anayasa Tasarısı metnini 2709 sayılı yasa olarak 18 Ekim 1982 tarihinde yayınlarken 7 Kasım 1982'de halkoylamasına sunmuştur. Halkoylaması sonucunda Anayasa Tasarısı geçerli oyların %91.37'sini alarak "evet" oyu ile kabul edilmiştir (Hakyemez, 1996: 24-26).

1961 ve 1982 Anayasalarını "Atatürkçülük" kavramı bakımından karşılaştıracak olursak:

- 1961 Anayasasında, Türkiye Cumhuriyeti İnsan haklarına ve Başlangıç'ta belirtilen temel ilkelere dayanan, milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. 1982 Anayasasında, 1961 Anayasa maddesine ek olarak Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı maddeleri eklenmiştir. Başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir maddeleri 1961 Anayasası ile aynıdır.
- 1961 Anayasasında Devletin bütünlüğü kısmı Resmi Dil Türkçe ve Başkent: Ankara olarak belirtilmiştir. 1982 Anayasasında Resmi Dil Türkçe, Başkent Ankara maddeleri aynı olmakla birlikte Bayrağı Beyaz Ay Yıldızlı Al Bayrak, Milli Marşı İstiklal Marşı maddeleri eklenmiştir.
- 1961 Anayasasında, Eğitim ve öğretim, devletin gözetim ve denetimi altında serbesttir. 1982 Anayasasında, Eğitim ve öğretim, Atatürk İlke ve İnkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve esaslarına göre, devletin gözetim ve denetimi

altında yapılır.

- 1982 Anayasasında, Gençliğin korunması devlet, istiklal ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müspet ilmin ışığında, Atatürk İlke ve İnkılâpları doğrultusunda ve devletin ülkesiyle ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetiştirme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır şeklindedir. 1961 Anayasasında bu maddeye eşdeğer bir madde yer almamaktadır.
- 1961 Anayasasında, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri göreve başlarken: “Devletin bağımsızlığını, vatanın ve milletin bütünlüğünü koruyacağıma; Millettin kayıtsız şartsız egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine bağlı kalacağıma ve halkın mutluluğu için çalışacağıma namusum üzerine söz veririm” şeklinde yemin etmektedir. 1982 Anayasasında ise 1961 Anayasa maddelerine ek olarak “Atatürk İlke ve İnkılâplarına bağlı kalacağıma; toplumun huzur ve refahı, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde herkesin insan haklarından ve temel hürriyetlerden yararlanması ülküsünden ve Anayasaya sadakatten ayrılmayacağıma büyük Türk milleti önünde namusum ve şerefim üzerine ant içerim” kısmı eklenmiştir
- 1982 Anayasasında 17.8.1983 tarihinde kurulmuş olan “Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu” maddesi yer almaktadır.

1961 ve 1982 Anayasaları, 12 Eylül 1980 Darbesinin Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersine etkileri bakımından karşılaştırılması yapılmıştır. 1961 Anayasası'nın milli, demokrat, laik ve sosyal hukuk devleti olduğu belirtilmiştir.

1980 darbesinden sonra birçok alanda olduğu gibi yeni kabul edilen 1982 Anayasasında da Atatürk İlke ve İnkılâpları temel amaç olarak belirlenmiştir. 1982 Anayasasında 1961 Anayasasındaki Resmi Dil Türkçe ve Başkent Ankara maddesine ek olarak Bayrağı Beyaz Ay Yıldızlı Al Bayrak, Milli Marşı İstiklal Marşı maddeleri eklenmiştir. Bu maddelerin eklenmesi manevi duygulara daha fazla önem verildiğini göstermektedir. Çünkü İstiklal Marşımız Türk Ordusuna ithafen yazılmıştır. Beyaz Ay Yıldızlı Al Bayrağımız rengini şehitlerimizin kanından almıştır.

10.1. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kanunu

Anayasamızın 134. maddesi gereğince 2876 sayılı kanunla; Atatürk'ün

direktifleriyle 1931 yılında kurulan Türk Tarih Kurumu ve 1932 yılında kurulan Türk Dil Kurumuna Atatürk Araştırma Merkezi ve Atatürk Kültür Merkezi'nin ilavesiyle kamu tüzel kişiliğine sahip olarak 17.8.1983 tarihinde kurulmuştur. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nun kuruluşu ile ilgili maddeye aşağıda yer verilmiştir.

Madde-134: Atatürkçü düşüncüyü, Atatürk İlke ve İnkılaplarını, Türk Kültürünü, Türk tarihini ve Türk dilini bilimsel yoldan araştırmak, tanıtmak ve yaymak amacıyla; Atatürk'ün manevî himayelerinde, Cumhurbaşkanı'nın gözetimi ve desteğinde, Cumhurbaşkanının görevlendireceği bakana bağlı; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezinden oluşan, kamu tüzel kişiliğine sahip "Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu" kurulur.

Atatürk, Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nun kuruluşu, organları, çalışma usulleri ve özlük işleri ile kuruluşuna dâhil kurumlar üzerindeki yetkileri kanunla düzenlenir.

1931 yılında kurulan Türk Tarih Kurumu, Türk tarihini ve 1932 yılında kurulan Türk Dil Kurumu ise Türk Dilini araştırmak için kurulmuş kurumlardır. 1983 yılında kurulan Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu isminden de anlaşılacağı üzere kültür, dil ve tarih bağlamında ortak amaçlar için kurulmuştur. Atatürk'ün Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nun kurulmasıyla ve 12 Eylül 1980 Darbesinden sonra Atatürkçü düşüncenin ön plana çıkmasının etkisi bulunmaktadır.

IV. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmamızda 12 Eylül 1980 darbesinden önce ve 12 Eylül 1980 darbesinden sonraki dönem ve incelemiş olduğumuz konular içerisinde değişimler görülmüştür.

12 Eylül 1980 darbesinin T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin eğitime olan etkisinin incelendiği ders kitapları, kararname, yönerge ve bu konu üzerine çıkarılmış olan gazete, dergi, makale, kitaplar incelenerek darbenin Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi açısından getirdiği olumlu ve olumsuz etkileri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Öğrencilere tamamen veya kısmen ücretsiz kitap verilmesi şeklindeki bu uygulama, sosyal devlet olmanın göstergelerindedir. Öğrencilere ücretsiz kitap verilmesi okullaşma oranına katkı sağlanması bakımından da önemli görülmüştür.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra toplanan X. Milli Eğitim Şurasında, ülkede etkin olan askeri yönetim, ülke yönetimine geliş amaçlarını ve fikirlerini eğitime yansıtmıştır. Hükümetin eğitim programında bahsedildiği gibi gelecek kuşaklara Atatürk İlkeleri yerine yabancı ideolojilerle yetiştirilerek ileride Atatürk İlkelerine karşı bireyler yetişmesine izin verilmeyeceği belirtilmiştir. Bu da benimsemiş oldukları Atatürk milliyetçiliği fikrini eğitime yansıtmak istediklerini göstermektedir.

12 Eylül 1980 darbesi öncesi ve sonrası Eğitim Programlarında, ana sınıftan başlayarak her öğretim kademesinde Atatürkçülüğün yoğun bir şekilde öğretileceği belirtilmiştir.

Araştırmamız ile ilgili olarak 1981 yılında bir araya gelen X. Milli Eğitim Şurasında Temel Eğitim'in amaçları ele alınmıştır. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra zorunlu eğitimin 5 yıldan 8 yıla çıkarılması konusu gündeme gelmiştir. 12 Eylül darbesini yapanların da etkili olduğu Şura kararlarında, Türk Milli Eğitim Sistemi'nin Atatürk İlkeleri doğrultusunda bütünleştirilmesi amaçlanmıştır. Öngörülen Sekiz Yıllık Temel Eğitim Okullarında, Atatürk İlkeleri benimsenerek bütünlüğün devamlılığının sağlanacağı belirtilmiştir. Ancak Sekiz Yıllık Zorunlu Temel Eğitime geçiş 1997 yılında olmuştur.

12 Eylül 1980 darbesinden önce okullarda öğretmenler ile öğrenciler el ele verip yasa dışı faaliyetlerde bulunmuşlardır. Bu gibi olumsuz faaliyetleri engellemek amacıyla 1981 yılında “Yüksek Öğretim Kurumu” kurulmuştur.

1982 yılında toplanan XI. Milli Eğitim Şurası’nda “Öğretmen yetiştirme” konusu görüşülmüştür. Milli Eğitim Şurası’nda, Türk Öğretmeni ve Eğitim Uzmanı’nın niteliklerini Atatürk İlke ve İnkılâpları doğrultusunda belirleme ve Eğitim Sistemi’nin tamamını Atatürkçü çizgide yetiştirmek için gerekli var olan politikalar ortaya koyulmuştur. Bu dönemde Öğretmenler, 12 Eylül darbesi sebebiyle, Milli Eğitim’in her yönden aldığı yaraları tedavi etmek için gerekli çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca bu dönemde Yüksek Öğretim Kurumu ile Temel Eğitim kademesindeki bütün öğretmenlerin, Yükseköğrenim görmeleri amaçlanmıştır. Öğretmenler, hizmet içi eğitime katılarak Yükseköğrenim düzeylerinin artırılması sağlanmıştır. Bununla birlikte öğretmenlere güncel konularda bilgi verilmesi sağlanmıştır.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra kullanılan ders kitaplarında Atatürkçülük konularına darbeden önce kullanılan ders kitaplarından daha fazla yer verilmiş olması, eğitim sistemi içerisinde darbenin ve darbeyi yapanların etkisinin olduğunu göstermektedir.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra okullarda kullanılan 1981 T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi ve 1985 Milli Tarih dersi Öğretim Programından Mezopotamya, Yunan, Ege, Roma, Bizans ve Ortaçağ’da Avrupa konuları çıkarılmıştır. Böylece ders kitaplarının içeriğinde Türk Tarihi konularına daha fazla yer verilmiştir.

1981 T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi ders kitabının içinde Atatürk’ün önemli sözleri yer almıştır. Birinci Dünya Savaşı, Mustafa Kemal’in Hayatı, Kurtuluş Savaşı, Türk İnkılâpları, Dış Siyaset, Atatürk İlkeleri, Atatürk’ün hastalığı ve ölümü konularına geniş yer verildiği görülmektedir. Buna göre Atatürk, sevdirenirken İlke ve İnkılâpları da öğrencilere benimsetilmek istenilmektedir.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam, ilk defa kendi iktidarları zamanında Milli Eğitimde özellikle Türkçe ve diğer ders kitaplarına Türkiye Haritası, İstiklal Marşı, Atatürk’ün Gençliğe Hitabı ve Öğretmen Marşı konulduğunu belirtmiştir. 1985 Milli Tarih ders kitabı, Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam’ın sözlerini onaylar niteliktedir. 12 Eylül darbesinden önce zarar gören milli birlik ve beraberliği yeniden sağlamak için milli şuur içeren

Türkiye Haritası, İstiklal Marşı, Atatürk'ün Gençliğe Hitabı ve Öğretmen Marşı ders kitaplarına konulmuştur.

1975-1976 Öğretim yılında İlk ve Orta dereceli öğrenci karneleri hazırlanırken Atatürk'ün Türk Gençliğine Hitabesi ve bir Atatürk portresi ile birlikte Atatürk'e ait vecizelerden üç tanesinin konulması tüm okul yönetimlerine bildirilmiştir. Bu durumun sebebi; 12 Eylül darbesinden önce eğitim sisteminin içinde bulunduğu karışık ve hassas durum olabilir. 12 Eylül 1980 darbesinden önce de eğitimciler arasında Atatürkçü düşünceye sahip insanlar bulunmaktadır. Ancak 12 Eylül 1980 darbesinden sonra bunun için daha somut adımlar atılmıştır.

Yönetmelikler incelendiğinde 12 Eylül 1980 darbesinden önce çıkarılan 1973 tarihli 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda geçen "Temel Eğitim" terimi 1983'te "İlköğretim" olarak değiştirilmiştir. Bu değişiklik isim değişikliğinden ibarettir çünkü içerik aynı kalmıştır. "Temel Eğitim" terimi yerine "İlköğretim" olarak yapılan değişiklikte 12 Eylül darbecilerin herhangi bir etkisi bulunmadığı ön görülmektedir.

1951 yılında Atatürk'ü temsil eden heykel, büst ve abideler veyahut Atatürk'ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan veya kirleten kimselerden korumak amacıyla Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun çıkarılmıştır. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra da bu kanun devam ettirilmiştir.

1983 yılında 2893 sayılı Türk Bayrağı Kanunu kabul edilmiştir. Bu kanun ile Türk bayrağının ölçütleri belirlenerek son halini almıştır. 1936 yılında kabul edilen Türk Bayrağı kanunundan farklı olarak 12 Eylül 1980 darbesinden sonra uygulamaya konulan bu kanunda; Atatürk köşesi, Atatürk büstü ve fotoğrafı ile birlikte Türk Bayrağı tamamlayıcı bir şekilde ele alınmıştır. Okullarda yapılan bayrak törenleri de Bayrağımızın ve İstiklal Marşımızın kutsallığına yakışır şekilde, sevgi, saygı ve milli birliği güçlendirmek için layıkıyla yapılır.

1982 yılında Kamu kurum ve Kuruluşlarında çalışan personelin kılık ve kıyafetine dair yönetmeliğe göre, kamu personelinin Atatürk devrim ve ilkelerine uygun, uygar, aşırılığa kaçmayacak şekilde sade bir kılık ve kıyafette olmaları, kılık ve kıyafette birlik ve bütünlük içinde bulunmaları amaçlanmaktadır. 12 Eylül darbesinden sonra çıkarılan bu kanun ile ülkenin vatandaşları arasında din, dil, ırk ayrımı yapılmadan milli bütünlüğe uygun, herkese eşit ve tarafsız bir politika izlenilmek istenildiği görülmektedir.

12 Eylül 1980 darbesinden önce ve 12 Eylül 1980 darbesinden sonra, ulusal basında yayınlanmış olan bir takım gazetelerin araştırılması neticesinde, 12 Eylül 1980 darbesinden önce T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi ile ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra geniş bir dönemi taramamıza rağmen ulusal bir gazete olan Milliyet gazetesinde eğitimde Atatürkçülük ile yapılan çalışmalara çok kısa değinilmiştir.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra Hürriyet gazetelerini taramamız sonucunda konumuz ile ilgili olarak haberlere ulaşılmıştır. 12 Eylül darbesinden sonra eğitim kurumlarında ve tutukevlerinde bulunan kişilere Atatürk İlke ve İnkılâpları'nın Öğretilmesinde darbeyi yapanların benimsemiş olduğu Atatürk milliyetçiliği politikası etkili olmuştur. Ayrıca 1981 yılının Atatürk Yılı ilan edildiği ve bu bağlamda yapılacak etkinliklerin olduğuna ilişkin haberler bulunmaktadır.

1975 yılında yayınlanan 1855 sayılı Tebliğler Dergisinde, Orta dereceli okulların Öğretim yılı açılış törenlerinde; Atatürk ve Türk büyükleri için saygı duruşu, İstiklal Marşı, Okul Müdürü'nün açılış konuşması yapacağı belirtilmiştir. 12 Eylül 1980 darbesinden önce okullarda törenlerin bu şekilde yapılması, Milli Eğitim Bakanlığı'nın Atatürk milliyetçiliği doğrultusunda faaliyetlerde bulunmaya başladığını göstermektedir. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra okullara gönderilen bu bildiriye göre, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilere Atatürk'ün sevdirmek ve benimsetilmek istenildiği tespit edilmiştir.

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nun kuruluşu, 1982 Anayasasında belirtilmiştir. Bu kurum; Atatürkçü düşünceyi, Atatürk İlke ve İnkılâplarını, Türk Kültürünü, Türk tarihini ve Türk dilini araştırmak, yaymak amacı ile kurulmuştur. 1983 yılında Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nun kurulmasında, 12 Eylül 1980 darbesinden sonra Atatürkçü düşüncenin ön plana çıkması etkili olmuştur.

1970-1980 yıllarında Türkiye'de siyasi kutuplaşma ve terör olayları had safhaya çıkmıştır. Ülkenin içinde bulunduğu bu durum eğitimi de olumsuz etkilemiştir. Bu nedenle bu dönemde yayınlanmış olan eğitim ve öğretim programlarından istenilen verim elde edilememiştir.

Bu bağlamda düşünüldüğünde 12 Eylül 1980 darbesinden önce ülkenin içinde bulunduğu karışık durumun eğitimi de etkilediği anlaşılmaktadır. Böyle bir ortamda eğitimin verilebilmesi zor olmuş, zayıf kalmıştır. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra

eğitimdeki zayıflığın g¼çlenmesi için gerekli faaliyetler tespit edilerek uygulamaya geçilmiştir. 12 Eylül darbesinden sonra hükümetin benimsemiş olduğu Atatürk Milliyetçiliği politikası ile eğitim kurumlarında ve diğer kurumlarda Atatürk İlkeleri ve İnkılâplarını bilen genç kuşakların yetiştirilmesi için yoğun bir çalışma içerisine girilmiştir.

KAYNAKÇA

Akalın, Uğur Selçuk, *Üç Dönem Üç Ekonomi*. Set Yayınları, İstanbul, 2004.

Alkan, Türker, *12 Eylül ve Demokrasi*. Kaynak Yayınları, İstanbul, 1986.

Arslan, Ö. (2008). *İlköğretim 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretiminde Görsel ve İşitsel Materyal Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarıları ve Hatırda Tutma Düzeyleri Üzerindeki Etkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Aslan, E. (1992). *Devrim Tarihi Ders Kitapları*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir.

Bayram, S. (2008). *12 Eylül'ün Siyasal Hayatımıza Etkileri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Boratav, Korkut. *Türkiye Tarihi 4-Çağdaş Türkiye 1908–1980*. 6. Basım, Cem Yayınevi, İstanbul, 2000.

Boratac, Korkut. *Türkiye İktisat Tarihi: 1908-2002*. İstanbul: İmge Kitabevi, 2003, s.147'den aktaran Duygu Küçükbaşlan, Darbeler ve Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007.

Delen, S. (2007). *İlköğretim ve Ortaöğretimde Öğretmen Görüşlerine Göre Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2007.

Deniz, M. (2001). *Milli Eğitim Şuralarının Tarihçesi ve Eğitim Politikalarına Etkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Dilek, D. (2007). *Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi*. 3. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Doğaner, Y. (2005). Yüksek Öğretimde Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersi Öğretiminde Karşılaşılan Problemler ve Yeni Yaklaşımlar – Hacettepe Üniversitesi Örneği-, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi,01.10.2018, Sayı:62, Cilt:XXI.

Doğaner, Y.(Ed.).(2006). *Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Cumhuriyet Tarihi Öğretimi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Dönmez, C. ve Yazıcı, K. (2008). *T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Ercan, M. (2007). *Cumhuriyet Döneminde İlköğretim Sosyal Bilgiler Programlarındaki Sanat Konularının Yeterliliği*,(Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Erdem, Selman, v.d.; *Sosyal Bilgiler Orta 1*. Remzi Kitabevi, İstanbul, 1975.

Erdem, Selman, v.d.; *Sosyal Bilgiler Orta 2*. Remzi Kitabevi, İstanbul, 1975.

Erdem, Selman, v.d.; *Sosyal Bilgiler Orta 3*. Remzi Kitabevi, İstanbul, 1975.

Ersin Şahin ve Hatice Çağlar Özteke, “1980-2000 Yılları Arası Hükümet Programlarında İlköğretim”, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: XVII, Sayı:1, 2003.

Ezer, F. Ve diğerleri. (2016). “ İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersine Yönelik Tutumları”, Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 6(11).

Ginesar, Ö. (2017). *8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabına Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Algı ve Tutumlarının Belirlenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Gök, F. (1999). *'75 Yılda İnsan Yetiştirme Eğitim ve Devlet', 75 Yılda Eğitim*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Hakyemez, Y.Ş. (1996). *1982 Anayasası'nda 1995 Değişiklikleri ve Demokratik Toplum* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Hali, S.S. (2003). *İlköğretim 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Fotoğraf ve Resim Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

İnal, K. (1998). *Türkiye'de Ders Kitaplarında Demokratik ve Milliyetçi Değerler (27 Mayıs ve 12 Eylül Askeri Müdahale Dönemlerine İlişkin Bir İnceleme)* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İzzettin Önder "12 Mart Darbesi Tartışmaları". <http://:tumgazeteler.com/?a=2636733>. 23 Şubat 2010.

Karasar, N. (2002). *Araştırma Raporu Hazırlama ve İnceleme*. Ankara Kitapları Müdürlüğü Basımevi.

Kazgan, Gülten. (2005). *Türkiye Ekonomisinde Krizler: 1929-2001*. Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Keskin, Y. (2002). *II. Meşrutiyet'ten günümüze kadar uygulanmış olan sosyal bilgiler öğretim programlarının analizi ve karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Keskin, Yusuf (2011). 'Türkiye'de 1970'li Yıllardan Günümüze Kadar Yayınlanmış İlkokul, Ortaokul ve İlköğretim Okulu Programlarında Yer Alan Tarih Dersi Konularının Dönemlere Göre İncelenmesi'. International Online Journal Of Educational Sciences, 4(2).

Keskin, Yusuf (2012). 'Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Tarih Programlarına Yönelik Bir Analiz: Politik ve İdeolojik Yaklaşımların Programlara Yansımaları' Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:11, Sayı:40, 2012.

Kılınçkaya, M.D. (2008). *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*. Ankara: Siyasal yayınları.

Kondu, Z. - Sakar, T., “*Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi Niçin Verilir*”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2(3), 2013.

Köse, S. (2010). *Türk Demokrasi Hayatında 12 Mart 1971 Muhtırası*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Köstüklü, N. (2001). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*. 3.Baskı, Konya: Günay Ofset.

MEB, *Tebliğler Dergisi IX. Şura Özel Sayısı*, C. 37, S. 1788, (6 Mayıs 1974).

MEB, *Tebliğler Dergisi*, C. 37, S. 1816, (2 Aralık 1974).

MEB, *Tebliğler Dergisi*, C. 38, S. 1829, (12 Mayıs 1975).

MEB, *Tebliğler Dergisi*, C. 38, S. 1829, (22 Eylül 1975).

MEB, *Tebliğler Dergisi*, C. 44 , S. 2082, (16 Mart 1981).

MEB, *Tebliğler Dergisi*, C. 44, S. 2093, (17 Ağustos 1981).

MEB, *Tebliğler Dergisi*, C. 48, S. 2190, (17 Haziran 1985).

MEB, (1973). *Ortaokul Sosyal Bilgiler, fen bilgisi ve matematik müfredat programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

MEB, *Onuncu Milli Eğitim Şurası*, İstanbul 1991

MEB (2003). *Türkiye’de İlköğretim (İlköğretimin, Dünü, Bugünü, Yarını)*, Ankara: MEB Yayınları.

MEB (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu*, Ankara: Milli Eğitim Yayınları.

Merve Demiriz, *Askeri Darbeler ve Türk Dış Politikası*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011.

Mızrak, A. (2010). *1980-2009 Yılları Arası Hükümetlerin Eğitim Politikaları ve Bu Politikaların İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yansıması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2010.

MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (2013), T.C. Resmi Gazete, 28758, 07 Eylül 2013: madde 96.

Mızrak, A. (2010). *1980-2009 Yılları Arası Hükümetlerin Eğitim Politikaları ve Bu Politikaların İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yansıması* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.

Mehmet KAYIRAN ve Mustafa Yahya METİNTAŞ, ‘Atatürkçülük (Kemalizm)’, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S: 51, 2013.

Neziroğlu, İrfan. “Çok Partili Türk Siyasi Hayatında Askeri Müdahaleler 1946-1997”, *Cumhuriyet Ansiklopedisi* 2. cilt 1923-1998 Dönemi Siyasal Değerlendirme, Yeni Türkiye Eylül-Aralık 1998, Yıl 4, Sayı 23-24.

Okçabol, R. (1990). Eğitimde 1980’li Yıllar. 07.10.2018. s.67.<http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/viewFile/6012/2139>

Oran, Baskın. *Türk Dış Politikası Cilt 2: 1980-2001*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2003.

Öner, M. - Öner, G. “Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Atatürk İlke ve İnkılâplarını Kavrama Düzeyine İlişkin Tutumları”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 2014.

Özçelik, M. “23 Nisan Çocuk Bayramı’nın Ortaya Çıkışı ve 1922-1929 Yılları Arasında 23 Nisan Kutlamaları”, *Akademik Bakış Dergisi*, 5(9), 2011.

Özdemir, V. (2004). *12 Eylül Darbesi ve Özgürlüğün Bedeli Arayış*. Ankara: Ümit yayınları.

Özer, H. (2002). *12 Eylül 1980 Darbesinin Türk Romanına Yansıması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2011, s.136.

İNALCIK, Halil; “Türkiye Cumhuriyeti ve Osmanlı”, *Doğu Batı*, sayı:5, (Kasım-Aralık-Ocak 1998-9), (Ankara 2002).

PAMUK, Şevket. (2004). *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihinin Amaç ve Kapsamı, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihinde Yöntem Arayışları*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları.

Sağlam, H.İ. (1997). *İlköğretim Okullarında Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretiminin Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Savran, S. (1992). *Türkiye’de Sınıf Mücadeleleri*. İstanbul: Kardelen Yayınları.

Sorguç, B. (1983). *Cumhuriyet ve 60’uncu yılında eğitim. Milli Eğitim*.

Yılmaz, M.S. (2006). “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Konularının İlköğretimde Öğretimi”, *Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Öğretimi* (Editör; Dr. Yasemin Doğaner), Birinci Basım, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, 23-44.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, ‘Tarihçe’, <http://www.ayk.gov.tr/s9-hakkmzda/tarihce/>, (03.10.1018).

<https://www.trtarsiv.com/izle/101897/11-milli-egitim-surasi>

https://www.youtube.com/watch?v=Zo_xlpKwOOQ Fidel Castro 07.12.2018

<http://www.sbb.gov.tr/ekonomik-ve-sosyal-gostergeler/#1540023014826-f0fb9a57-91ae>, (29.01.2019).

<http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-62/yukse-ogretimde-aturk-ilkeleri-ve-inkilap-tarihi-dersi-ogretiminde-karsilasilan-problemler-ve-yeni-yaklasimlar-hacettepe-universitesi-ornegi>

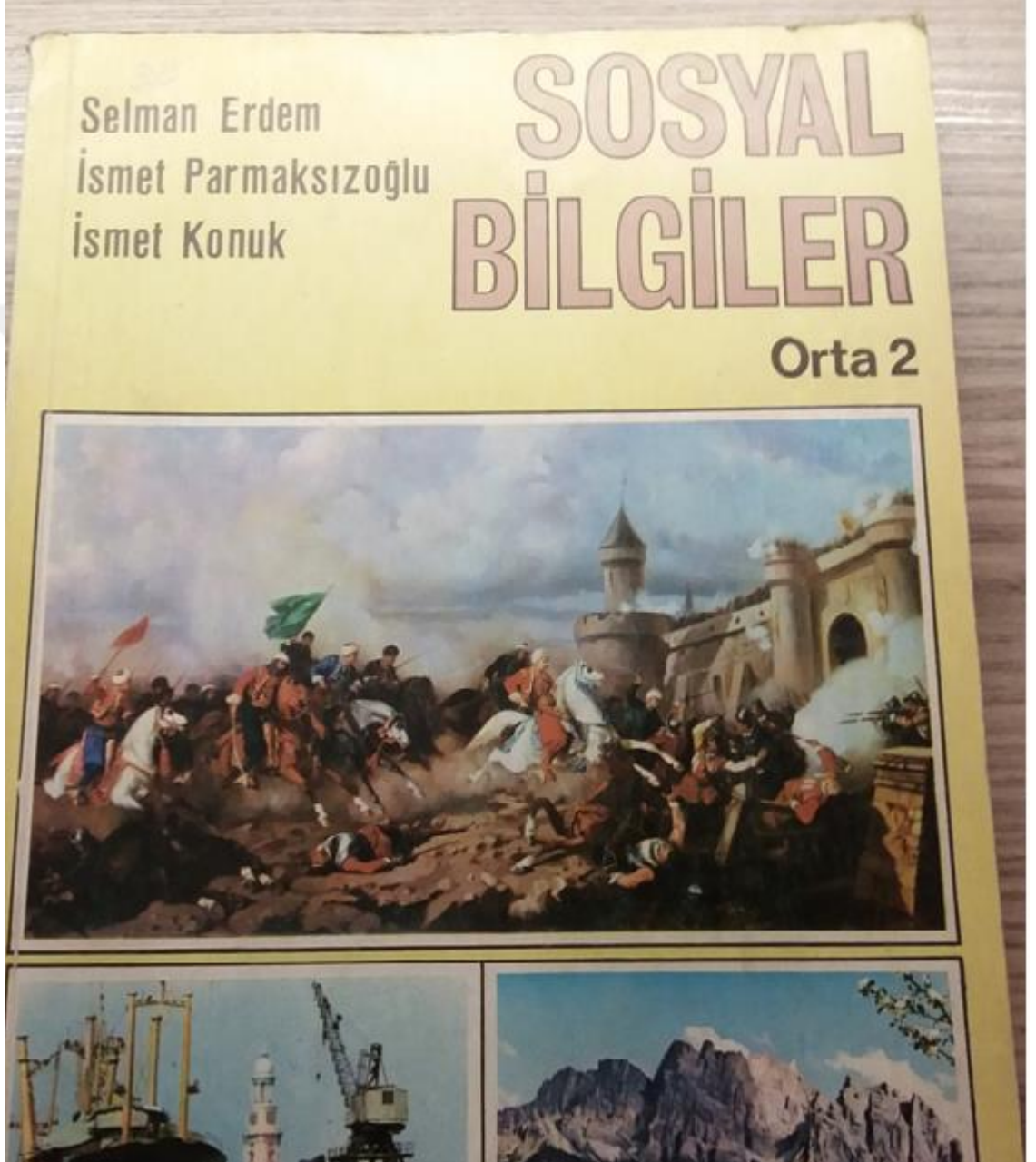
EK-1

SOSYAL BİLGİLER ORTA-1 DERS KİTABI KAPAĞI (1975)

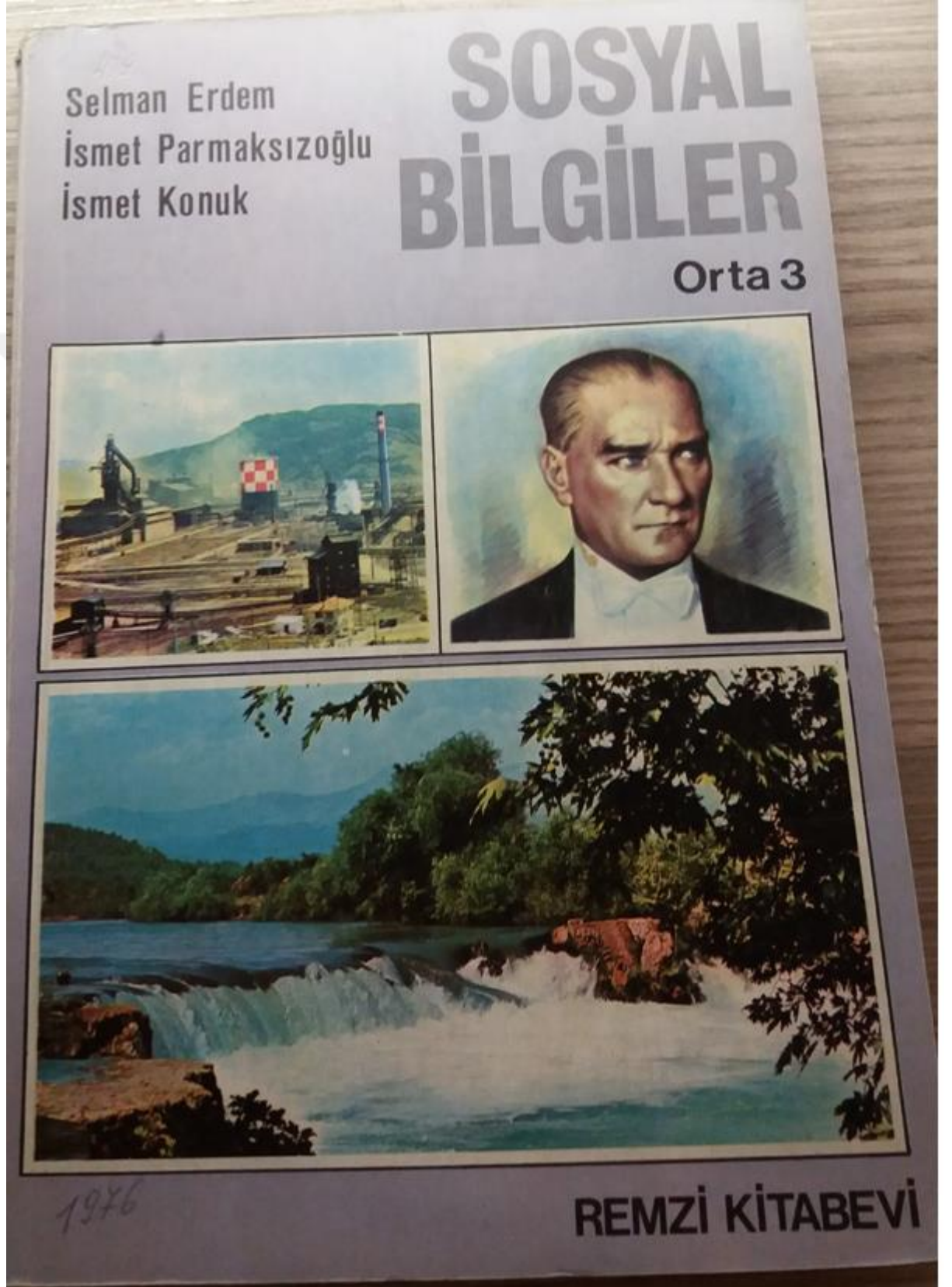
EK-2

SOSYAL BİLGİLER ORTA-2 DERS KİTABI KAPAĞI (1975)

EK-3

SOSYAL BİLGİLER ORTA-3 DERS KİTABI KAPAĞI (1975)

EK-4

MİLLİ TARİH ORTAOKUL-1 DERS KİTABI KAPAĞI (1986)

EK-5

MİLLİ TARİH ORTAOKUL-2 DERS KİTABI KAPAĞI (1986)

16 MART 1981 TARİHLİ MİLLİYET GAZETESİ

tanların yapmış...
na ateşle cevap vermeleri üzerine
güvenlik kuvvetleri militanlarla

memurunu öldürdüklerinin anlaşıldığını" belirtmiştir.

İnkılâp Tarihi zorunlu ders olacak

ANKARA, ÖZEL

MİLLÎ Eğitim Bakanlığı, ilkokulun 1. sınıfından üniversitenin son sınıfına kadar tüm öğrencilerin "İnkılâp Tarihi"nden sorumlu tutulmalarını kararlaştırmıştır.

1981-1982 öğrenim yılında uygulamaya konulacak karar uyarınca, Talim Terbiye Daire Başkanlığı'nda oluşturulan bir komisyon "İnkılâp Tarihi" programları hazırlamaktadır. Tarih profesörlerinin, öğretim görevlilerinin de katıldığı çalışmaların ilk aşamasında programın adı ele alınmış ve "Devrim Tarihi" adı "İnkılâp Tarihi" olarak değiştirilmiştir.

Halen ilkokul, ortaokul, lise ve üniversitede okunacak konuların ve detaylarının belirlenmesine ça-

lışan komisyonun, daha sonra bunları birer kitapta toplayacağı belirtilmiştir.

Haziran ayının sonuna kadar komisyonun çalışmalarını tamamlamasının planlandığını kaydeden ilgililer şu bilgiyi vermişlerdir: "İnkılâp Tarihi", eğitim ve öğretim süresi içinde tüm okullarda öğrencilerin sorumlu tutulacağı ve mutlaka bilinmesi gereken bir ders niteliğinde olacaktır. Hazırlanan kitaplar çerçevesinde öğrenciler, bu konuda bilgi sahibi kılınacaklardır. İnkılâp Tarihi, Atatürk'ün hayatını, getirdiği yenilikleri, askeri, siyasi, sosyal ve ekonomik görüşlerini, İstiklâl Savaşı'mızın evrelerini, inkılâpların günümüze etkisini, geçiş döneminde ve günümüzde sınıf düzeylerini kapsayacaktır.

11 OCAK 1981 TARİHLİ HÜRRIYET GAZETESİ

İlgili bilgi vererek, "Atatürk'ün ilke ve devrimleri"ni anlattılar...
(Foto: HÜRRIYET)

Yenimahalle ilköğretim Müfettişleri okul-okul dolaşıp, "Atatürk' ün ilke ve devrimleri" ni anlatıyorlar

ANKARA, (Hürriyet)- Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü Yenimahalle ilköğretim Müfettişleri, Öğretmen Kubilay İlkokulu'nda "Atatürk İlke ve Devrimleri" konusunda konferans verdiler.

Atatürk'ün 100. doğum yıldönümü nedeniyle Öğretmen Kubilay İlkokulu, Şentepe İlkokulu ve Osman Ülkümen İlkokulu öğretmenlerinin katıldığı konferansta, Kubilay İlkokulu Müdürü Osman Koç, konferansın açış konuşmasını yaptı.

İlköğretim Müfettişlerinden Hasan Güneş ile Sabahattin Oluroğulları'nın da katıldığı ve Hacı Angı'nın verdiği konferansı öğretmenler ilgiyle izlediler. Milli Eğitim Bakanlığı Ders Araçları Yapım Merkezi Ankara Eğitim Araçları Başkanı Zülfiyâr Arslan tarafından Atatürk ile ilgili film gösterildi. 100'üncü yılın amacı anlatılarak, program hakkında bilgi verildi..

Esenboğa Havaalanı'nın

Yaslıları Koruma Derneği Yönetim

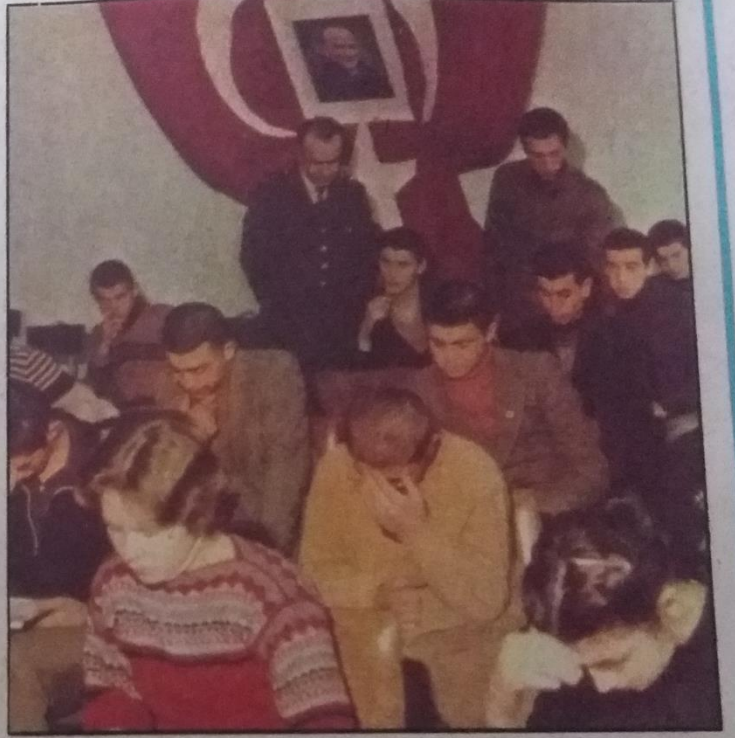
28 OCAK 1981 TARİHLİ HÜRRIYET GAZETESİ

Dershane gibi

Tutuklulara Atatürk ilkeleri öğretiliyor

- Birinci Ordu Sıkıyönetim Komutanlığı Hasdal Tutukevi'nde öğrencilerin suça itiliş nedenleri araştırılıyor ve günde 8 saat ders çalıştırılıyor.

BİRİNCİ Ordu Sıkıyönetim Komutanlığı Hasdal Tutuk ve Gözetim Evinde açılan "Atatürk Dershanesi"nde gençlere günde sekiz saat Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi okutuluyor. (Devamı Sa. 11. Sü. 3'de)

Birinci Ordu Sıkıyönetim Komutanlığının Hasdal Tutuk ve Cezaevinde bulunan 441 tutukluya günde 8 saat Atatürk ilkeleri ile devrim tarihi dersi veriliyor. Tutukevinde öğrencilerin suça itiliş nedenleri de araştırılıyor.

